

OECD IETEIKUMI UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANAI ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Šis tulkojums ir publicēts ar OECD atļauju. Tas nav oficiāls OECD tulkojums. Tulkojuma kvalitāte un tā atbilstība dokumenta tekstam oriģinālvalodā ir tulkojuma autora vai autoru atbildība. Ja tulkojums kādā daļā neatbilst oriģinālam, tad ir piemērojams dokumenta teksts oriģinālvalodā.

Teksta oriģinālu angļu valodā OECD ir publicējusi ar šādu nosaukumu: *OECD (2018), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct*, <http://mneguidelines.oecd.org/OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf> ©

Šo izdevumu latviešu valodā 2019. gadā publicēja Latvijas Republikas Ārlietu ministrija.

Šo dokumentu un visus tajā iekļautos grafiskos attēlus var izmantot neatkarīgi no jebkuras teritorijas statusa vai suverenitātes, starptautiskajām robežām un teritorijas, pilsētas vai reģiona nosaukuma.

Citējot šo publikāciju, lūdzam izmantot šādu atsauci:

OECD (2018), *OECD ieteikumi uzticamības pārbaudes veikšanai atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai (OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct)*

Dizaina autors: Pegija Kinga Kontepasa (*Peggy King Cointepas*)

© OECD 2018 Jūs varat kopēt, lejupielādēt vai drukāt OECD saturu lietošanai pašu vajadzībām un iekļaut OECD publikāciju, datu bāzu un multivides produktu fragmentus savos dokumentos, prezentācijās, blogos, tīmekļa vietnēs un mācību materiālos, atbilstoši norādot, ka šādas informācijas avots un autortiesību īpašnieks ir OECD. Visus pieprasījumus piešķirt tiesības izmantošanai un tulkošanai publicēšanas vai komerciālos nolūkos lūdzam sūtīt uz rights@oecd.org. Pieprasījumus sniegt atļauju fotografēt daļu šī materiāla publiskai vai komerciālai lietošanai lūdzam sūtīt tieši Autortiesību iegūšanas centram (*Copyright Clearance Center - CCC*), rakstot uz info@copyright.com, vai Francijas Autortiesību izmantošanas centram (*Centre français d'exploitation du droit de copie - CFC*), rakstot uz contact@cfcopies.com.

PRIEKŠVārds

OECD ieteikumu par uzticamības pārbaudes veikšanu atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai (ieteikumi) mērķis ir nodrošināt praktisku atbalstu uzņēmumiem, kas īsteno OECD vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem, vienkāršā valodā sniedzot skaidrojumus par rekomendācijām uzticamības pārbaudes veikšanai un saistītajiem noteikumiem. Šo rekomendāciju īstenošana ļauj uzņēmumiem ne tikai izvairīties no negatīvām ietekmēm uz darba ņēmējiem, cilvēktiesībām, vidi, kukuļošanu, patērētājiem un korporatīvo pārvaldību, kas var būt attiecināmas uz uzņēmumu darbību, piegādes ķēdēm un citām darījumattiecībām, bet arī novērst šīs negatīvās ietekmes. Ieteikumu pielikumā ir sniegti papildu skaidrojumi, padomi un ilustratīvi uzticamības pārbaudes veikšanas piemēri.

Vēl viens ieteikumu mērķis ir veicināt valstu valdību un ieinteresēto personu vienotu izpratni par uzticamības pārbaudes veikšanu atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai. Ieteikumi uzticamības pārbaudes veikšanai ir iekļauti arī ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipos un Starptautiskās darba organizācijas trīspusējā deklarācijā par principiem attiecībā uz starptautiskiem uzņēmumiem un sociālo politiku, un šie ieteikumi var palīdzēt uzņēmumiem tos īstenot.

Ieteikumi sniedz atbildi uz G7 samitā 2015. gada 7.-8. jūnijā Elmas pilī pieņemto valstu vadītāju deklarāciju, kurā tika atzīts, ka ir svarīgi veidot vienotu izpratni par uzticamības pārbaudi, jo īpaši attiecībā uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, un mudināt uzņēmumus, kas darbojas savā mītnes valstī vai kuru galvenais birojs atrodas mītnes valstī, veikt uzticamības pārbaudi savās piegādes ķēdēs. 2017. gada 8. jūlijā Hamburgā pieņemtajā deklarācijā G20 samita valstu vadītāji apņēmas veicināt nodarbinātības, sociālo un vides standartu un cilvēktiesību ievērošanu saskaņā ar starptautiski atzītu regulējumu, lai nodrošinātu ilgtspējīgas un iekļaujošas piegādes ķēdes, un uzsvēra uzņēmumu pienākumu šajā saistībā veikt uzticamības pārbaudes.

Šo ieteikumu izstrādi uzraudzīja OECD Atbildīgas uzņēmējdarbības darba grupa (AUDG), iesaistot ieinteresētās personas no OECD un citām valstīm, kā arī uzņēmējdarbības, arodbiedrību un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus. Pirmais projekts AUDG un OECD ieinteresētajām iestādēm komentēšanai tika iesniegts 2016. gada maijā. Ieteikumu pārskatītā projekta sabiedriskā apspriešana notika 2017. gada februārī. 2017. gada jūnijā tika izveidota ieinteresēto personu konsultatīvā grupa, kas palīdzēja AUDG integrēt ieteikumos ieinteresēto personu komentārus un pabeigt ieteikumus. Šeit aktīvi piedalījās ANO Cilvēktiesību padome.

OECD Atbildīgas uzņēmējdarbības darba grupa apstiprināja ieteikumus 2018. gada 6. martā, bet OECD Ieguldījumu komiteja – 2018. gada 3. aprīlī. 2018. gada 30. maijā Padome ministru līmenī pieņēma OECD rekomendāciju par ieteikumiem.

OECD ir izstrādājusi arī ieteikumus, kas palīdzētu uzņēmumiem veikt uzticamības pārbaudes atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai konkrētās nozarēs un piegādes ķēdēs, proti, minerālu ieguves, lauksaimniecības, apģērbu un apavu ražošanas, ieguves rūpniecības un finanšu nozarē.

AKRONĪMI UN SAĪSINĀJUMI

IVN	Ietekmes uz vidi novērtējums
EPZ	Eksporta apstrādes zona
VSIN	Vides un sociālās ietekmes novērtējumi
ICN	Ietekmes uz cilvēktiesībām novērtējums
PSP	Pazīsti savu partneri
MU	Multinacionāls uzņēmums
VCTI	Valsts cilvēktiesību institūcija
NKP	Nacionālais kontaktpunkts OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem
OLSM	Operatīvā līmeņa sūdzību mehānisms
AUD	Atbildīga uzņēmējdarbība
AUD jomas:	cilvēktiesības, tostarp nodarbinātība un darba attiecības, vide, kukuļošana un korupcija, informācijas atklāšana un patērētāju intereses
MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi
AUDG	OECD Atbildīgas uzņēmējdarbības darba grupa

SATURS

IEVADS	9
I. PĀRSKATS PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI	14
Negatīvā ietekme un risks	15
Kāpēc veikt uzticamības pārbaudi?	16
Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes	16
II. Uzticamības pārbaudes process	20
1. Politikā un pārvaldības sistēmās nostiprināta atbildīga uzņēmējdarbība	22
2. Ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem saistītas faktiskās un potenciālās negatīvās ietekmes identificēšana un novērtēšana	25
3. Negatīvās ietekmes pārtraukšana, novēršana un samazināšana	29
4. Pasākumu īstenošanas un rezultātu izsekošana	32
5. Informēšana par ietekmju risināšanu	33
6. Labošanas pasākumu nodrošināšana vai sadarbība labošanas pasākumu īstenošanā, ja nepieciešams	34
PIELIKUMS: Jautājumi, kas saistīti ar pārskatu par uzticamības pārbaudes veikšanu atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai	37
J1. Kādi piemēri atspoguļo negatīvo ietekmi uz OECD vadlīnijās MNU aplūkotajiem jautājumiem?	38
J2. Kā uzņēmums savā uzticamības pārbaudē var integrēt dzimumu līdztiesības jautājumus?	41
J3. Kā uzņēmums var pieņemt lēmumus par prioritātēm?	42
J4. Kuros uzticamības pārbaudes veikšanas posmos ir svarīgi noteikt prioritātes?	45
J5. Kā atšķiras prioritāšu noteikšana cilvēktiesību riskiem un citām negatīvajām ietekmēm?	45
J6. Kā risināt ierobežotu resursu jautājumus?	46
J7. Kā uzticamības pārbaude iekļaujas uzņēmuma darba apstākļos?	46
J8. Kas ir uzņēmuma ieinteresētās personas?	48
J9. Kas ir „jēgpilna sadarbība ar ieinteresētajām personām”?	49
J10. Kad uzticamības pārbaudes veikšanā ir būtiski iesaistīt ieinteresētās personas?	50
J11. Kā uzņēmums var iesaistīt potenciāli mazāk aizsargātas ieinteresētās personas?	51
J12. Kā uzņēmumi var sadarboties, veicot uzticamības pārbaudi?	51
J13. Vai sadarbības iniciatīva var radīt risku konkurences likuma izpratnē?	53

SATURS

Jautājumi, kas saistīti ar uzticamības pārbaudes procesu	55
A1. Politikā un pārvaldības sistēmās nostiprināta atbildīga uzņēmējdarbība	
J14. Kas ietilpst atbildīgas uzņēmējdarbības politikā?	56
J15. Kādu profesionālo pieredzi var izmantot, izstrādājot atbildīgas uzņēmējdarbības politiku?	56
J16. Ar kuru komandu vai uzņēmuma struktūrvienību iesaisti jārēķinās, izstrādājot un saskaņojot mērķus ar uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politiku?	57
J17. Ar ko atšķiras valdes un vadības lomas, nodrošinot atbildīgas uzņēmējdarbības nostiprināšanu uzņēmumā?	59
J18. Kā integrēt atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamu rezultātu darījumattiecībās?	60
A2. Ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem saistītu faktisko un potenciālo negatīvo ietekmju identificēšana un novērtēšana	
J19. Kas ir potenciālo riska jomu noteikšana un cik plaši uzņēmumam ir jānosaka potenciālās riska jomas?	61
J20. Kas ir nozares, produkta, ģeogrāfiskā un uzņēmuma līmeņa risks?	62
J21. Kādus informācijas avotus var izmantot dokumentāra pētījuma veikšanai?	63
J22. Kā novērst informācijas trūkumu?	65
J23. Kā uzņēmums var novērtēt negatīvu ietekmju risku pats savā darbībā?	65
J24. Kā uzņēmums var noteikt, kura darbība vai kurš darījumattiecību partneris tam ir jānovērtē vispirms?	66
J25. Kā uzņēmumam izvērtēt savus darījumattiecību partnerus, kuriem potenciālo riska jomu noteikšanas laikā ir piešķirta prioritāte?	66
J26. Kurās jomās var pielietot darījumattiecību partneru novērtējumu un kam būtu jāveic šis novērtējums?	67
J27. Kad novērtēt darījumattiecību partneri?	68
J28. Kā uzņēmumi var novērtēt darījumattiecības ar partneriem, ar kuriem tiem nav līgumattiecību?	68
J29. Kas ir negatīvās ietekmes, kuras uzņēmums ir “izraisījis” vai “veicinājis” vai kuras darījumattiecību rezultātā ir “tieši saistītas” ar tā darbību, produktiem vai pakalpojumiem?	70
J30. Kāpēc ir svarīgs veids, kādā uzņēmums ir saistīts ar negatīvajām ietekmēm?	72
J31. Kā uzņēmums var noteikt prioritātes savai rīcībai, novēršot un samazinot negatīvās ietekmes visās savās darbībās un darījumattiecībās?	73

A3. Negatīvās ietekmes pārtraukšana, novēršana un samazināšana

J32. Kāda ir atšķirība starp negatīvu ietekmju novēršanu un negatīvu ietekmju samazināšanu?	74
J33. Kā uzņēmumam būtu jānovērš un jāsamazina faktiskas vai potenciālas ietekmes, kuras tas var izraisīt vai veicināt?	75
J34. Kā uzņēmums var novērst vai mazināt faktisku vai potenciālu ietekmi, kas darījumattiecību rezultātā ir tieši saistīta ar tā darbību, produktiem vai pakalpojumiem?	77
J35. Kā uzņēmums var mainīt savu darbību vai pasākumus, lai novērstu un samazinātu negatīvās ietekmes, kas izriet no tā darījumattiecībām?	77
J36. Kā uzņēmums var izmantot savus ietekmēšanas līdzekļus?	78
J37. Kā rīkoties, ja uzņēmumam nav ietekmēšanas līdzekļu?	79
J38. Kā uzņēmums var atbalstīt darījumattiecību partnerus, kuri cenšas novērst vai mazināt negatīvās ietekmes?	80
J39. Kā izbeigt darījumattiecības?	80

A4. Pasākumu īstenošanas un rezultātu izsekošana

J40. Kā uzņēmums var novērst vai mazināt negatīvas ietekmes, kas izriet no darījumattiecībām, kurās uzņēmumam nepastāv līgumiskas attiecības?	81
J41. Kāda informācija tiek izsekota uzticamības pārbaudes ietvaros?	82
J42. Kā uzņēmums var izsekot pasākumu īstenošanu un rezultātus?	82
J43. Kurš no uzņēmuma pārstāvjiem ir iesaistīts pasākumu īstenošanas un rezultātu izsekošanā?	83
J44. Kā uzņēmums var reaģēt uz izsekošanas rezultātiem?	84
J45. Kā noteikt izsekošanas darbību prioritātes?	84

A5. Informēšana par ietekmju risināšanu

J46. Kā vispareizāk sniegt publiskus un ietekmētajām ieinteresētajām personām paredzētus paziņojumus?	85
J47. Kā darīt zināmu būtisku informāciju, ja šī informācija ir komercnoslēpums?	86

A6. Labošanas pasākumu nodrošināšana vai sadarbība labošanas pasākumu īstenošanā, ja nepieciešams	
J48. Kā labošanas pasākumi ir saistāmi ar uzticamības pārbaudi?	88
J49. Kas ir "labošanas pasākums" un "labošana"?	88
J50. Kā uzņēmums var identificēt atbilstošus labošanas pasākumus?	88
J51. Kas ir "leģitīmi labošanas mehānismi"?	89
J52. Ko nozīmē "sadarboties ar leģitīmiem labošanas mehānismiem"?	90
J53. Kādos apstākļos ir atbilstoši īstenot dažādus procesus, kas nepieciešami labošanas pasākumu veikšanai?	90
J54. Kāda ir atšķirība starp agrīnās brīdināšanas sistēmu un procedūru labošanas pasākumu veikšanai?	91
PADOMES REKOMENDĀCIJA PAR OECD IETEIKUMIEM PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI	92
ATSAUCES	95

IEVADS

PAMATOJUMS

Šie Ieteikumi uzticamības pārbaudes veikšanai atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai (Ieteikumi) ir balstīti uz OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem (OECD vadlīnijas MNU). OECD vadlīnijas MNU ir juridiski nesaistošas valdību sniegtas rekomendācijas multinacionālajiem uzņēmumiem par atbildīgu uzņēmējdarbību (AUD). Tajās tiek atzīts un veicināts pozitīvais ieguldījums, ko uzņēmumi var sniegt ekonomikas, vides un sociālajai attīstībai, kā arī apliecināts, ka uzņēmumu darbībai var būt negatīva ietekme uz darba ņēmējiem, cilvēktiesībām, vidi, kukuļošanu, patērētājiem un korporatīvo pārvaldību. Tāpēc OECD vadlīnijas MNU iesaka uzņēmumiem veikt uz risku analīzi balstītu uzticamības pārbaudi, kura ļautu ne tikai izvairīties no negatīvajām ietekmēm, kas saistītas ar to darbību, piegādes ķēdēm un citām darījumattiecībām, bet arī tās novērst.

MĒRĶIS

Šie Ieteikumi palīdz uzņēmumiem saprast un īstenot uzticamības pārbaudi atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai, kā to paredz OECD vadlīnijas MNU (uzticamības pārbaude). Vēl viens šo Ieteikumu mērķis ir veicināt valstu valdību un ieinteresēto personu vienotu izpratni par uzticamības pārbaudes veikšanu atbildīgas uzņēmējdarbības nodrošināšanai.

OECD vadlīnijas MNU nodrošina uzņēmumiem iespēju pielāgot uzticamības pārbaudei raksturīgās iezīmes, īpašos pasākumus un procedūras uzņēmuma konkrētajiem apstākļiem. Uzņēmumiem vajadzētu izmantot šos Ieteikumus kā ietvaru, uz kura bāzes attīstīt un stiprināt uzņēmuma vajadzībām pielāgotās uzticamības pārbaudes veikšanas sistēmas un procedūras, un pēc tam meklēt papildu resursus padziļinātai izpētei, ja šāda izpēte ir nepieciešama.

OECD vadlīnijas MNU piedāvā unikālu vadlīniju ieviešanas sekmēšanas un sūdzību mehānismu – Nacionālos kontaktpunktus (NKP). Šie Ieteikumi ir noderīgs resurss, kas ļauj NKP saprast un veicināt OECD vadlīniju MNU ieviešanu. ► *papildu informāciju par NKP skatīt 8. izcēlumā*

DARBĪBAS JOMA

1. TABULA. OECD UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES IETEIKUMU ATBILDĪGAI UZŅĒMĒJDARBĪBAI DARBĪBAS JOMA

Uzņēmumi

- Visi multinacionālie uzņēmumi (MNU), neatkarīgi no to īpašumtiesību struktūras, sektora un izmēra, kas darbojas vai atrodas valstīs, kuras ievēro OECD vadlīnijas MNU, ieskaitot multinacionālos, mazos un vidējos uzņēmumus (MVU).
- Visas MNU grupas saimnieciskās vienības – mātes uzņēmums un vietējās saimnieciskās vienības, ieskaitot meitas uzņēmumus.
- No multinacionālajiem un vietējiem uzņēmumiem tiek sagaidīti vienlīdzīgi viņu rīcības vēlamie rezultāti neatkarīgi no tā, vai OECD vadlīnijas MVU ir piemērojamas vienai vai abām šīm uzņēmumu kategorijām.

IEVADS

1. TABULA. OECD UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES IETEIKUMU ATBILDĪGAI UZŅĒMĒJDARBĪBAI DARBĪBAS JOMA

Uzticamības pārbaudes ietvaros aplūkotās tēmas (atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumi)*	• Cilvēktiesības (<i>OECD, 2011, IV nodaļa</i>) • Nodarbinātība un darba attiecības (<i>OECD, 2011, V nodaļa</i>) • Vide (<i>OECD, 2011, VI nodaļa</i>) • Kukuļošanas, kukuļu pieprasīšanas un izspiešanas apkarošana (<i>OECD, 2011, VII nodaļa</i>) • Patērētāju intereses (<i>OECD, 2011, VIII nodaļa</i>) • Informācijas atklāšana (<i>OECD, 2011, III nodaļa</i>)
Darījumu attiecību partneri, uz kuriem attiecas uzticamības pārbaude	Uzņēmuma visu veidu darījumattiecību partneri – piegādātāji, franšīzes ņēmēji, licences turētāji, kopuzņēmumi, investori, klienti, līgumslēdzēji, pasūtītāji, konsultanti, finanšu, juridiskie un citi padomnieki un jebkuras citas nevalstiskas vai valstiskas organizācijas, kas ir saistītas ar tā uzņēmējdarbību, produktiem vai pakalpojumiem.

* Ieteikumos nav aplūkotas OECD vadlīniju MNU trīs nodaļas: Zinātne un tehnoloģijas, Konkurence un Nodokļi.

MĒRĶAUDITORIJA

Ieteikumu galvenā mērķauditorija ir speciālisti, kuru uzdevums ir uzticamības pārbaudžu īstenošana uzņēmumā. Ņemot vērā OECD vadlīnijās MNU aplūkoto plašo jautājumu loku un uzticamības pārbaudžu veikšanas multifunkcionālo raksturu, kā arī uzņēmumu dažādos darbības veidus un darījumattiecības, ir ticams, ka atbildība par uzticamības pārbaudžu veikšanu gulsies uz dažādām struktūrvienībām, darbības jomām un personām. Ieteikumi var izrādīties noderīgi arī citām personām, piemēram, nozares un ieinteresēto personu iniciatīvām, kas veicina sadarbību uzticamības pārbaudžu veikšanas jomā, un darba ņēmējiem, arodbiedrībām un darba ņēmēju pārstāvjiem¹ un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

STRUKTŪRA

Ieteikumu sākumā ir sniegts OECD vadlīniju MNU katras nodaļas īss kopsavilkums. Tie turpinās ar pārskatu par uzticamības pārbaudi, tostarp dažiem pamatjēdzieniem un raksturīgākajām iezīmēm, lai OECD vadlīnijās MNU ieteiktā pieeja uzticamības pārbaudei būtu lasītājiem viegli saprotama.

Ieteikumu pamattekstā soli pa solim ir aprakstīta uzticamības pārbaudes procedūra un atbalsta pasākumi, lai gan praksē uzticamības pārbaude ir nepārtraukts process, tas tiek veikts atkārtoti un ne vienmēr secīgi, jo dažus soļus var veikt vienlaikus, turklāt vienā solī iegūtie rezultāti var atspoguļoties arī citā solī. Katrā solī ir iekļauti „praktiskie uzdevumi”, lai

1. Termini "darba ņēmēju pārstāvji", "arodbiedrības" un "pašu izvēlētas pārstāvju organizācijas" Ieteikumos tiek lietoti ar tādu pašu nozīmi kā starptautiskajos darba standartos: SDO Konvencija Nr. 87 (par biedrošanās brīvību un tiesībām apvienoties organizācijās), Nr. 98 (par tiesību apvienoties organizācijās un slēgt kopīgumus principu piemērošanu) un Nr. 135 (par darba ņēmēju pārstāvjiem).

IEVADS

papildus ilustrētu atbalsta pasākumu un uzticamības pārbaudes veikšanas procedūru īstenošanas un, ja nepieciešams, pielāgošanas iespējas. Praktiskie uzdevumi nav izvērsti uzticamības pārbaudes īstenošanai nepieciešamo pienākumu saraksts. Ne katrs praktiskais uzdevums būs piemērots visām situācijām. Tāpat uzņēmumi var konstatēt, ka dažās situācijās ir vērts veikt papildu uzdevumus vai īstenot papildu pasākumus.

Šajos leteikumos ir sniegti papildu skaidrojumi un padomi, kā arī ilustratīvi piemēri par uzticamības pārbaudi. Tie ir iekļauti „jautājumu un atbilžu” formā un ir saistīti ar konkrētām leteikumu sadaļām.

SASAISTE AR CITIEM PROCESIEM UN INSTRUMENTIEM

OECD nozaru vadlīnijas par atbildīgu uzņēmējdarbību

OECD ir izstrādājusi konkrētām nozarēm paredzētas uzticamības pārbaudes vadlīnijas – minerālu, lauksaimniecības un apģērhu un apavu piegādes ķēdēm, kā arī labas prakses dokumentus ieguves rūpniecībai un finanšu nozarei (skatīt OECD, 2016a; OECD, 2016b; OECD, 2016c; OECD, 2017a un OECD, 2017b). Tās tika sagatavotas ciešā sadarbībā ar valdībām, uzņēmumiem, arodbiedrībām un pilsonisko sabiedrību. Nozaru vadlīnijās formulētās pieejas atbilst šo leteikumu pieejai, taču sniedz arī sīkākas rekomendācijas, kas ir īpaši pielāgotas konkrētajai jomai vai sektoram. Šo leteikumu mērķis ir nevis aizstāt vai kā citādi mainīt, bet gan papildināt OECD esošās konkrētai nozarei paredzētās vai tematiskās vadlīnijas par atbildīgu uzņēmējdarbību. Jautājumu gadījumā uzņēmumiem ir jāizmanto to darbībai, piegādes ķēdei vai nozarei visraksturīgākās un saistošākās vadlīnijas.

Citi OECD instrumenti

OECD vadlīnijas MNU ir izmantotas kā atsaucē daudzos citos OECD instrumentos, kas stiprina saistību starp atbildīgu uzņēmējdarbību un citām jomām, tostarp: G20/OECD Korporatīvās pārvaldības principos; vadlīnijās par valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību, Rekomendācijā par vienotu pieeju oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem un uzticamības pārbaudi vides un sociālajā jomā, Ieguldījumu politikas instrumentos, Padomes rekomendācijā par publisko iepirkumu un Padomes ieteikumā par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos (skatīt OECD, 2015a; OECD, 2015b; OECD, 2016d; OECD, 2015c; OECD, 2015d un OECD, 2009).

Citi daudzpusēji procesi un instrumenti

Attiecībā uz cilvēktiesību jautājumiem, tostarp darba ņēmēju cilvēktiesībām, leteikumos ir ievēroti ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi, SDO Deklarācija par pamatprincipiem un tiesībām darbā, SDO konvencijas un rekomendācijas, uz kurām ir sniegtas atsauces OECD vadlīnijās MNU, un SDO Trīspusējā deklarācija par principiem attiecībā uz multinacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku (skatīt ANO, 2011; SDO, 1998 un SDO, 2017).

OECD VADLĪNIJUNODAĻAS

I. Konceptijas un principi

Vadlīniju pirmajā nodaļā ir izklāstītas koncepcijas un

principi, kas ietver visas nākamajās nodaļās sniegtās rekomendācijas noteiktā kontekstā. Šīs koncepcijas un principi (piem., uzņēmumu galvenais pienākums ir vietējās likumdošanas ievērošana) ir vadlīniju būtība un izceļ to pamatidejas.

II. Pamatnostādnes

Šī ir pirmā nodaļa, kurā ir ietvertas konkrētas rekomendācijas

uzņēmumiem pamatnostādņu veidā, izvirzot vispārējus pamatprincipus konkrētajām rekomendācijām turpmākajās nodaļās. Tajā ir iekļauti būtiski nosacījumi, piemēram, uzticamības pārbaudes īstenošana, negatīvas ietekmes risināšana, ieinteresēto personu iesaiste un citi nosacījumi.

III. Informācijas atklāšana

Skaidra un pilnīga informācija par uzņēmumiem ir

svarīga dažādiem informācijas izmantotājiem. Šī nodaļa aicina uzņēmumus nodrošināt atklātību savā darbībā un reaģēt uz sabiedrības arvien pieaugušo pieprasījumu pēc informācijas.

IV. Cilvēktiesības

Uzņēmumi var ietekmēt faktiski visu starptautiski atzīto

cilvēktiesību spektru. Tādēļ ir svarīgi, lai tie pildītu savus pienākumus. Šī vadlīniju jaunā nodaļa ir balstīta un saskaņota ar ANO programmu „Aizsargāt, ievērot un labot” (*UN “Protect, Respect and Remedy”*) un ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipiem, kas nodrošina programmas ieviešanu.

V. Nodarbinātība un darba attiecības

Starptautiskās darba organizācijas

(SDO) kompetencē ir starptautisko nodarbinātības standartu izstrāde un to ieviešanas jautājumi, kā arī pamattiesību ieviešanas darbavietās veicināšana saskaņā ar SDO 1998. gadā pieņemto deklarāciju Par pamatprincipiem un pamattiesībām darbavietā. Nodaļa apraksta vadlīniju lomu, veicinot SDO izstrādāto starptautisko darba standartu ieviešanu multinacionālajos uzņēmumos.

VI. Vide

Nodaļā par vidi ir sniegtas vairākas rekomendācijas

multinacionālajiem uzņēmumiem par ekoloģisko rādītāju uzlabošanu un lielāku ieguldījumu vides aizsardzībā, uzlabojot iekšējo pārvaldību un plānošanu. Tā plaši atspoguļo principus un mērķus, kas ir ietverti Riodežaneiro deklarācijā par vidi un attīstību un *Agenda 21*.

MULTINACIONĀLIEM UZŅĒMUMIEM

VII. Kukuļošanas, kukuļu pieprasīšanas un izspiešanas apkarošana

Kukuļošana un korupcija kaitē demokrātiskām

institūcijām un korporāciju pārvaldībai. Uzņēmumiem ir būtiska nozīme šādu pretlikumīgu prakšu apkarošanā. OECD ir vadošā loma globāla līmeņa aktivitātēs, kuru mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgu konkurenci starptautiskiem uzņēmumiem, apkarojot un novēršot kukuļošanu. Vadlīnijās noteiktās rekomendācijas ir balstītas uz OECD plašu darbu šajā jomā.

VIII. Patērētāju intereses

Vadlīnijas aicina uzņēmumus strādāt saskaņā ar godīgas

uzņēmējdarbības, mārketinga un reklāmas praksi un nodrošināt savu piedāvāto produktu kvalitāti un drošumu. Šī nodaļa ir izstrādāta, balstoties uz OECD Patērētāju politikas komitejas un Finanšu tirgu komitejas darbu, kā arī citu starptautisko organizāciju, tostarp Starptautiskās Tirdzniecības kameras, Starptautiskās standartizācijas organizācijas un Apvienoto Nāciju Organizācijas darbu.

IX. Zinātne un tehnoloģijas

Šajā nodaļā ir atzīts, ka multinacionālie uzņēmumi ir galvenie

tehnoloģiju „pārnesēji” starp valstīm. To mērķis ir veicināt tehnoloģiju pārnesi uzņēmējdarbības valstīs un sekmēt to novatorisko kapacitāti.

X. Konkurence

Šajā nodaļā ir izklāstīts, ka multinacionālajiem uzņēmumiem ir būtiski

veikt darbības saskaņā ar piemērojamiem konkurences tiesību aktiem, ievērojot konkurences likumus, kas ir visās jurisdikcijās, kurās šīm darbībām var būt pret konkurenci vērstas sekas. Uzņēmumiem būtu jāizvairās no iesaistīšanās pret konkurenci vērstos nolīgumos, kas grauj efektīvu pašmāju un starptautisko tirgu darbību.

XI. Nodokļi

Vadlīnijas ir pirmais starptautiskais korporatīvās atbildības

instruments, kurā ir iekļauta nodokļu joma. Tās sniedz ieguldījumu un ir balstītas uz dažādiem nozīmīgiem instrumentiem nodokļu jomā, jo īpaši OECD nodokļu paraugkonvenciju un ANO paraugkonvenciju par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu starp attīstītajām un attīstības valstīm. Šī nozīmīgā nodaļa ietver būtiskas rekomendācijas nodokļu jomā.

PĀRSKATS PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

OECD IETEIKUMI UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANAI
ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

PĀRSKATS PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

OECD vadlīnijas MNU atzīst un veicina pozitīvo ieguldījumu, ko uzņēmumi var sniegt ekonomikas, vides un sociālajai attīstībai, kā arī apliecina, ka uzņēmumu darbībai var būt negatīva ietekme uz korporatīvo pārvaldību, darba ņēmējiem, cilvēktiesībām, vidi, kukuļošanu un patērētājiem. Uzticamības pārbaude ir process, kas uzņēmumiem būtu jāveic, lai identificētu, novērstu un mazinātu šīs faktiskās un potenciālās negatīvās ietekmes un sniegtu pārskatu par to risināšanu saskaņā ar OECD vadlīnijās MNU iekļautajām rekomendācijām. Lai uzticamības pārbaude būtu efektīva, atbildīga uzņēmējdarbība ir jāiekļauj politikā un pārvaldības sistēmās. Uzticamības pārbaudes mērķis ir sniegt uzņēmumiem iespēju novērst negatīvās ietekmes, ko tie var izraisīt vai ko tie veicina. ►*skatīt 1. attēlu*

NEGATĪVĀ IETEKME UN RISKS

Uzticamības pārbaude ļauj vērsties pret faktisku negatīvu ietekmi vai potenciālu negatīvu ietekmi (risku), kas ir saistīta ar šādām OECD vadlīnijās MNU skatītajām tēmām: cilvēktiesības, tostarp nodarbinātība un darba attiecības, vide, kukuļošana un korupcija, informācijas atklāšana un patērētāju intereses (atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumi). OECD vadlīniju MNU nodaļās ir ietverti detalizēti nosacījumi par to, kā uzņēmumiem ir jārīkojas katra atbildīgas uzņēmējdarbības jautājuma gadījumā. Negatīvo ietekmju iespējamība pieaug situācijās, kad uzņēmuma rīcība vai apstākļi saistībā ar tā piegādes ķēdēm vai darījumattiecībām neatbilst rekomendācijām, kas sniegtas OECD vadlīnijās MNU. Negatīvo ietekmju risks ir tad, ja pastāv potenciāls uzvedībai, kas neatbilst OECD vadlīnijās MNU sniegtajām rekomendācijām, jo tā var izraisīt negatīvas ietekmes nākotnē.

►*skatīt pielikuma sadaļu J1.*

1. IZCĒLUMS. RISKS OECD VADLĪNIJU MULTINACIONĀLAJĒM UZŅĒMUMIEM IZPRATNĒ

Daudzi uzņēmumi terminu „risks” definē kā galveno risku uzņēmējdarbībai: finanšu risks, tirgus risks, operacionālais risks, reputācijas risks utt. Uzņēmumi bažījās par savu stāvokli tirgū attiecībā pret to konkurentiem, savu tēlu un ilgtermiņa pastāvēšanu, tāpēc, kad tie skatās uz risku, tas parasti ir pret viņiem pašiem vērst risks. Savukārt Ieteikumi runā par iespējamu negatīvu ietekmi uz cilvēkiem, vidi un sabiedrību, kuru uzņēmumi ir izraisījuši vai veicinājuši vai ar kuru tie ir tieši saistīti. Citiem vārdiem sakot, tā ir uz āru vērsta pieeja riskam.

Uzņēmumi var identificēt riska faktorus atbildīgas uzņēmējdarbības jomā, meklējot atšķirības starp OECD vadlīnijās MNU sniegtajām rekomendācijām no vienas puses un apstākļiem, kas ir saistīti ar to darbību, piegādes ķēdēm vai darījumattiecībām no otras puses. ►*skatīt pielikuma sadaļu J1.*

KĀPĒC VEIKT UZTICAMĪBAS PĀRBAUDI?

Daži saimnieciskās darbības veidi, produkti vai pakalpojumi ir riskanti, jo tie var izraisīt, veicināt vai būt tieši saistīti ar negatīvu ietekmi uz atbildīgu uzņēmējdarbību. Citos gadījumos saimnieciskā darbība var nebūt riskanta, bet negatīvas ietekmes risku var izraisīt ārēji apstākļi (piemēram, ar tiesiskumu saistīti jautājumi, standartu neievērošana, darījumu partneru rīcība). Uzticamības pārbaudes uzdevums ir palīdzēt uzņēmumiem paredzēt un novērst vai mazināt šādu ietekmi. Dažos atsevišķos gadījumos uzticamības pārbaude var palīdzēt pieņemt lēmumu par darbības vai darījumattiecību turpināšanu vai izbeigšanu kā pēdējo līdzekli, jo negatīvās ietekmes risks ir pārāk augsts vai pasākumi mazināt negatīvo ietekmi ir bijuši nesekmīgi.

Negatīvo ietekmju efektīva novēršana un mazināšana savukārt var palīdzēt uzņēmumam sniegt maksimāli lielu pozitīvo ieguldījumu sabiedrībā, uzlabot attiecības ar ieinteresētajām personām un aizsargāt savu reputāciju. Uzticamības pārbaude var palīdzēt uzņēmumiem palielināt to vērtību, veicot tostarp šādus pasākumus: izmaksu samazināšanas iespēju identificēšana, izpratnes uzlabošana par tirgiem un piegādes stratēģiskajiem avotiem, uzņēmuma konkrētā darbības veida un operacionālo risku pārvaldības uzlabošana, samazinot tādu incidentu varbūtību, kas ir aplūkoti OECD vadlīnijās MNU, un sistēmiska riska iespējamības samazināšana. Uzņēmums var veikt uzticamības pārbaudi arī ar mērķi izpildīt juridiskās prasības konkrētā atbildīgas uzņēmējdarbības jomā, piemēram, attiecībā uz vietējo regulējumu nodarbinātības, vides, korporatīvās pārvaldības, krimināltiesību un pretkorupcijas jomā.

UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES BŪTISKĀKĀS IEZĪMES

- **Uzticamības pārbaude ir preventīva.**

Pirmkārt un galvenokārt uzticamības pārbaudes mērķis ir neradīt negatīvu ietekmi uz cilvēkiem, vidi un sabiedrību un censties novērst negatīvas ietekmes, kas ar darījumattiecību starpniecību ir tieši saistītas ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem. Ja no negatīvas ietekmes nav iespējams izvairīties, uzticamības pārbaude palīdz uzņēmumiem to mazināt, novērst tās atkātošanos un, ja nepieciešams, mazināt šo negatīvo ietekmi.

- **Uzticamības pārbaude aptver vairākus procesus un tai ir vairāki mērķi.**

Saskaņā ar OECD vadlīnijām MNU uzticamības pārbaudes jēdziens ietver virkni savstarpēji saistītu procesu, kas ļauj identificēt, novērst un mazināt negatīvās ietekmes, izsekot īstenotos pasākumus un rezultātus un informēt par gūtajiem panākumiem darbā ar negatīvajām ietekmēm saistībā ar paša uzņēmuma darbību, piegādes ķēdēm un citām darījumattiecībām. Uzticamības pārbaudei ir jābūt uzņēmuma lēmumu pieņemšanas un riska pārvaldības procesu neatņemamai sastāvdaļai. Šeit var veidot tradicionālos darījumu vai „pazīsti savu partneri” (PSP jeb KYC – „*know your counterparty*”) uzticamības pārbaudes procesus (bet šajā gadījumā - daudz plašākā izpratnē). Atbildīgas uzņēmējdarbības pamatprincipu iekļaušana uzņēmuma politikā un pārvaldības sistēmās palīdz uzņēmumiem novērst negatīvu ietekmi uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām un uzlabo uzticamības pārbaudi efektivitāti, izskaidrojot uzņēmuma stratēģiju, veidojot personāla resursus, nodrošinot resursu pieejamību un sniedzot skaidru uzņēmuma vadības signālu.

PĀRSKATS PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

- **Uzticamības pārbaude ir samērojama ar risku (ir balstīta uz risku).**

Uzticamības pārbaude ir balstīta uz riska analīzi. Uzņēmuma īstenotajiem pasākumiem uzticamības pārbaudes veikšanai ir jābūt samērīgiem ar negatīvās ietekmes *smaguma pakāpi* un *iespējamību*. Ja negatīvās ietekmes iespējamība un smaguma pakāpe ir augsta, ir jāveic plašāka uzticamības pārbaude. Uzticamības pārbaude ir atkarīga arī no tā, kāds *raksturs* piemīt konkrētajai negatīvajai ietekmei uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, piemēram, cilvēktiesībām, vidi un korupciju. Tas nozīmē, ka ir jāizvēlas konkrētajiem riska faktoriem atbilstoša pieeja un ir jāņem vērā tas, kā šie riska faktori ietekmē dažādas grupas, piemēram, uzticamības pārbaude ir jāveic, raugoties no dzimumu perspektīvas. ►*skatīt pielikuma sadaļu J2.*

- **Uzticamības pārbaude var ietvert prioritāšu noteikšanu (balstoties uz riska analīzi).**

Ja visas identificētās ietekmes nav iespējams risināt uzreiz, uzņēmumam ir jānosaka veicamo pasākumu īstenošanas secība atkarībā no negatīvās ietekmes smaguma pakāpes un iespējamības. Kad visbūtiskākās ietekmes ir identificētas un novērstas, uzņēmumam ir jāturpina iesāktais un jārisina arī mazāk būtiskās ietekmes. Ja uzņēmums izraisa vai veicina negatīvu ietekmi uz kādu no atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, tam ir jāpārtrauc darbības, kas izraisa vai veicina šo ietekmi, ir jānodrošina labošanas pasākumi vai jāsadarbības šādu pasākumu īstenošanā. Prioritāšu noteikšanas process ir nepārtraukts, un dažos gadījumos var rasties jaunas faktiskas vai potenciālas negatīvās ietekmes, kurām var tikt piešķirta augstāka prioritāte, pirms tiek risināti ar mazāk būtiskām ietekmēm saistīti jautājumi. Nosakot prioritāti riska faktoriem, kas ietekmē cilvēktiesības, dominējošais faktors ir potenciālās negatīvās ietekmes smaguma pakāpe, piemēram, kad novēlota reakcija padarītu ietekmes sekas neatgriezeniskas. ►*skatīt pielikuma sadaļu J3.-J5.*

- **Uzticamības pārbaude ir dinamiska.**

Uzticamības pārbaudes process nav statisks – tas ir nepārtraukts, reaģējošs un mainīgs. Tas nodrošina atgriezenisko saiti, lai uzņēmums varētu mācīties no saviem panākumiem un neveiksmēm. Uzņēmumiem vajadzētu censties uzlabot savas sistēmas un procesus, lai izvairītos no negatīvajām ietekmēm un risinātu ar tām saistītos jautājumus. Mainoties apstākļiem (piem., izmaiņas valsts normatīvajā regulējumā, jauni nozari ietekmējoši riska faktori, jaunu produktu izstrāde vai jaunu darījumattiecību izveidošana) uzņēmumam ar uzticamības pārbaudes palīdzību būtu jāspēj atbilstoši reaģēt uz potenciālajām izmaiņām savā riska profilā.

- **Uzticamības pārbaude nenozīmē atbildīgo personu maiņu.**

Katrs uzņēmums darījumattiecībās ir atbildīgs par negatīvo ietekmju identificēšanu un risināšanu. OECD vadlīniju MNU rekomendācijas uzticamības pārbaudes veikšanai nav izstrādātas ar mērķi pārcelt atbildību no valdībām uz uzņēmumiem vai no uzņēmumiem, kas rada vai veicina negatīvas ietekmes, uz uzņēmumiem, kas savu darījumattiecību dēļ ir tieši saistīti ar negatīvajām ietekmēm. Gluži otrādi – uzņēmumi tiek aicināti apzināties savu atbildību par negatīvajām ietekmēm. Gadījumos, kad ietekmes ir tieši saistītas ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem, uzņēmumam būtu jācenšas, cik iespējams, izmantot savus ietekmēšanas līdzekļus, lai individuāli vai sadarbībā ar citiem sekmētu izmaiņas.

PĀRSKATS PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

- **Uzticamības pārbaudes atbilst starptautiski atzītiem atbildīgas uzņēmējdarbības standartiem.**

OECD vadlīnijas MNU nodrošina atbildīgas uzņēmējdarbības principu un standartu atbilstību piemērojamiem tiesību aktiem un starptautiski atzītiem standartiem. Vadlīnijās ir norādīts, ka valsts tiesību aktu ievērošana uzņēmuma darbības un/vai atrašanās vietas jurisdikcijā ir uzņēmumu primārais pienākums. Uzticamības pārbaudes var palīdzēt uzņēmumiem izpildīt savus juridiskos pienākumus jautājumos, kas ir aptverti OECD vadlīnijās MNU. Valstīs, kur nacionālie tiesību akti ir pretrunā ar OECD vadlīniju MNU principiem un standartiem, uzticamības pārbaude var palīdzēt uzņēmumiem ievērot OECD vadlīnijas MNU, ciktāl tādējādi netiek pārkāpti nacionālie likumi. Dažos gadījumos valsts tiesiskais regulējums var ietvert prasību uzņēmumiem rīkoties, lai risinātu konkrētas atbildīgas uzņēmējdarbības jomas jautājumus (piem., likumi par konkrētām atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, piemēram, ārvalstu amatpersonu kukuļošanu, mūsdienu verdzību vai derīgajiem izrakteniem, kas iegūti konflikta skartās un augsta riska zonās).

- **Uzticamības pārbaude atbilst uzņēmuma apstākļiem.**

Uzticamības pārbaudes raksturu un apjomu var ietekmēt šādi faktori: uzņēmuma lielums, darbības apstākļi, uzņēmējdarbības modelis, uzņēmuma vieta piegādes ķēdē un tā produktu vai pakalpojumu raksturs. Lai identificētu un vadītu riska faktorus, lieliem uzņēmumiem ar plašu darbības loku un daudziem produktiem vai pakalpojumiem var būt nepieciešamas formālākas un plašākas sistēmas nekā mazākiem uzņēmumiem ar ierobežotu produktu vai pakalpojumu klāstu. ▶skatīt pielikuma sadaļu J6. un J7. un 4. tabulu

- **Uzticamības pārbaudes var pielāgot tā, lai samazinātu ierobežojumus darījumattiecībās.**

Uzņēmumi var saskarties ar praktiskiem un juridiskiem ierobežojumiem savai spējai ietekmēt darījumattiecību partnerus tā, lai pārtrauktu, novērstu vai mazinātu negatīvo ietekmi uz uzņēmējdarbības jomām vai lai veiktu labošanas pasākumus. Uzņēmumiem – jo īpaši MVU – var nebūt tirgus varas, kas ļauj tiem pašiem ietekmēt savus darījumattiecību partnerus. Uzņēmumi var mēģināt atrisināt šīs problēmas un ietekmēt darījumattiecību partnerus, izmantojot līgumsaistības, pirmskvalifikācijas prasības, balsošanas fondus, licences vai franšīzes līgumus, kā arī apvienojot spēkus nozaru asociācijās vai starpnozaru iniciatīvās un tādējādi liekot lietā kopīgus ietekmēšanas līdzekļus.

- **Par uzticamības pārbaudi paziņo, sadarbojoties ar ieinteresētajām personām.**

Ieinteresētās personas ir personas vai grupas, kuru intereses var ietekmēt uzņēmuma darbība.² Ieinteresēto personas iesaistīšanai ir raksturīga divvirzienu komunikācija. Tas nozīmē savlaicīgu dalīšanos ar būtisko informāciju, kas ir nepieciešama ieinteresētajām pusēm, lai pieņemtu pārdomātus lēmumus tām saprotamā un pieejamā formātā. Lai šī sadarbība būtu jēgpilna, visām pusēm ir jārikojas godprātīgi. Jēgpilna sadarbība ar ieinteresētajām personām ir būtiska visā uzticamības pārbaudes veikšanas laikā. Jo īpaši liela nozīme sadarbībai ar ietekmētajām vai poten-

2. Ieinteresētās personas ir, piemēram, darba ņēmēji, darba ņēmēju pārstāvji, arodbiedrības (tostarp globālās arodbiedrības), kopienas locekļi, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, investori un profesionālās rūpniecības un tirdzniecības asociācijas.

PĀRSKATS PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

ciāli ietekmētājām personām un tiesību subjektiem ir gadījumos, kad uzņēmums var izraisīt vai veicināt vai ir izraisījis vai veicinājis negatīvu ietekmi. Piemēram, atkarībā no risināmo negatīvo seku rakstura, šī sadarbība var ietvert daļību uz vietas veiktos novērtējumos un iepazīstināšanu ar rezultātiem, riska mazināšanas pasākumu sagatavošanu, pastāvīgu uzraudzību un sūdzību mehānismu izstrādi.³

• **Uzticamības pārbaudes ietver nepārtrauktu komunikāciju.**

Informācijas sniegšana par uzticamības pārbaudes procesu, secinājumiem un plāniem ir daļa no uzticamības pārbaudes procesa. Tā ļauj uzņēmumam panākt uzticēšanos tā darbībām un pieņemtajiem lēmumiem un apliecināt, ka tas rīkojas godprātīgi. Uzņēmumam būtu jāizskaidro, kā tas identificē un risina faktiskās vai potenciālās negatīvās ietekmes, un atbilstoši par tām jāpaziņo. Informācijai būtu jābūt pieejamai mērķauditorijai, kurai tā ir paredzēta (piem., ieinteresētajām personām, investoriem, patērētājiem utt.), un pietiekamai, lai apliecinātu uzņēmuma veikto pasākumu atbilstību. Informācija būtu jāsniedz, ievērojot komercnoslēpumu un citus konkurences⁴ vai drošības aspektus. Sniedzot tik daudz informācijas, cik tas vien ir iespējams, vienlaikus ievērojot konfidencialitāti, var būt noderīgas dažādas stratēģijas. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J47.*

2. IZCĒLUMS. SADARBĪBA UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES LAIKĀ

Uzņēmumi var sadarboties nozares vai vairāku nozaru līmenī, kā arī ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm visā uzticamības pārbaudes veikšanas laikā, lai gan tikai uzņēmumi vienmēr ir atbildīgi par to, ka uzticamības pārbaudes tiek veiktas efektīvi. Piemēram, sadarbību var izmantot, lai apkopotu zināšanas, vairotu ietekmēšanas līdzekļus un stiprinātu efektīvos pasākumus. Sadarbība nozares ietvaros nereti ļauj sadalīt izmaksas un apvienot ietaupījumus un var būt īpaši noderīga MVU. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J12.*

Turklāt daudzos gadījumos uzņēmumi var sadarboties, lai veiktu uzticamības pārbaudi, nepārkāpjot konkurences likumu, un sadarbības iniciatīvas, kurās tie piedalās, tiek aicinātas rīkoties aktīvi, lai nodrošinātu izpratni par konkurences tiesībām savā jurisdikcijā un izvairītos no darbībām, kas varētu tikt uzskatītas par konkurences likuma pārkāpumu. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J13.*

3. Pielikuma sadaļā J8. ir sniegts skaidrojums par to, kas ir ieinteresētās puses, ietekmētās vai potenciāli ietekmētās ieinteresētās puses un tiesību subjekti. Pielikumā sadaļās J8.-J11. ir sniegta papildu informācija par sadarbību ar ieinteresētajām pusēm.

4. Konkurences jautājumi ir jāskata, ievērojot piemērojamos tiesību aktus konkurences jomā.

UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES PROCESS

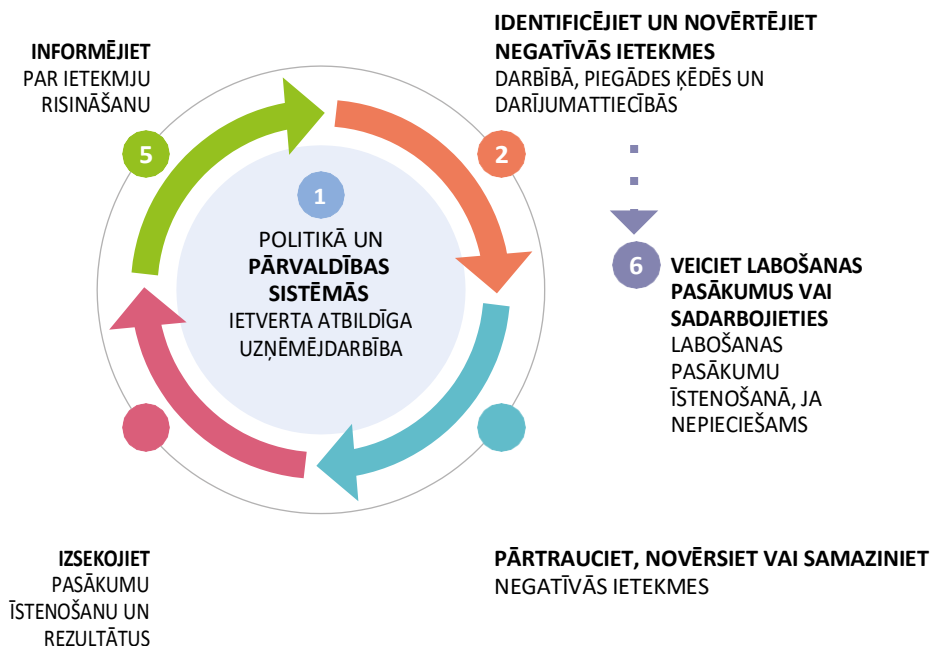

UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES PROCESS

Nemot vērā to, ka uzticamības pārbaudei ir jābūt samērīgai ar risku un piemērotai konkrētā uzņēmuma apstākļiem un darbības kontekstam, nākamajā nodaļā ir aprakstīti šādi pasākumi: (1) atbildīgas uzņēmējdarbības iekļaušana uzņēmuma politikā un pārvaldības sistēmās; uzticamības pārbaudes veikšana, (2) faktiskās vai negatīvās ietekmes uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām identificēšana un (3) negatīvās ietekmes izbeigšana, novēršana vai mazināšana, (4) veikto pasākumu un to rezultātu izsekošana un (5) informēšana par ietekmes risināšanas metodēm, un (6) labošanas pasākumu īstenošana, ja nepieciešams. ► *skatīt 1. attēlu*

Šeit sniegtie praktiskie uzdevumi nav izvērsti uzticamības pārbaudes īstenošanai nepieciešamo pasākumu saraksts. Ne katrs praktiskais uzdevums būs piemērots visām situācijām. Tāpat dažās situācijās var būt lietderīgas papildu praktiskās darbības vai pasākumi, kas šajos leteikumos nav aprakstīti.

1. ATTĒLS. UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES PROCESS UN ATBALSTA PASĀKUMI

POLITIKĀ UN PĀRVALDĪBAS SISTĒMĀS NOSTIPRINĀTA I ATBILDĪGA UZŅĒMĒJDARBĪBA

- 1.1. Izstrādāji, pieņemiet un izplatiet politikas nostādņu kopumu atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumos, formulējot uzņēmuma apņemšanos ievērot OECD vadlīnijās MNU definētos principus un standartus, kā arī plānus veikt uzticamības pārbaudes, kas būs svarīgi uzņēmuma darbībai, piegādes ķēdēm un citām darījumattiecībām.

► skatīt pielikumā sadaļu J14 un J15

PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Pārskatiet un atjauniniet esošo politiku atbildīgas uzņēmējdarbības jomās (piemēram, darbaspēks, cilvēktiesības, vide, informācijas atklāšana, patērētāju aizsardzība, pārvaldība, kukuļdošanas un korupcijas apkarošana), lai tā atbilstu OECD vadlīnijās MNU definētajiem principiem un standartiem.
- b. Izstrādāji konkrētu politiku attiecībā uz uzņēmuma vissvarīgākajiem riska faktoriem, pamatojoties uz riska faktoru analīzes laikā izdarītajiem secinājumiem, tādējādi sniedzot skaidrus ieteikumus par uzņēmuma izvēlēto pieeju šo riska faktoru risināšanai. Apsveriet uzticamības pārbaudes veikšanas plānu iekļaušanu šajā politikā.
- c. Publiskojiet uzņēmuma politiku atbildīgas uzņēmējdarbības jomās, piemēram, publicējot to uzņēmuma tīmekļa vietnē un izplatot uzņēmuma telpās, turklāt – kur tas ir nepieciešams – attiecīgās valsts valodā.
- d. Iepazīstiniet ar politiku uzņēmuma darbiniekus, piemēram, darbinieku instruktažas vai apmācības laikā. Dariet to periodiski, lai nodrošinātu, ka visi darbinieki ir pienācīgi informēti.
- e. Atjauniniet uzņēmuma politiku, ja rodas un attīstās jauni ar uzņēmuma darbību, piegādes ķēdi un citām darījumattiecībām saistīti riska faktori.

1.2. Centieties nostiprināt uzņēmuma politiku atbildīgas uzņēmējdarbības jomā uzņēmuma pārraudzības struktūrās. Iekļaujiet uzņēmuma politiku atbildīgas uzņēmējdarbības jomā pārvaldības sistēmās, ieviešot to kā vienu no pastāvīgajiem uzņēmējdarbības procesiem, ņemot vērā šo struktūru iespējamo neatkarību, autonomiju un juridisko formu, kas var būt paredzēta valsts tiesību aktos.

PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Uzticiet atbildību par uzticamības pārbaudi un uzraudzību pār tās veikšanu atbilstošam augstākās vadības pārstāvim un uzticiet uzņēmuma valdei atbildību par atbildīgu uzņēmējdarbību plašākā izpratnē. ► *skatīt pielikuma sadaļu J16*
- b. Uzticiet atbildību par politikas īstenošanu attiecīgajām uzņēmuma struktūrvienībām, īpašu uzmanību pievēršot darbiniekiem, kuru rīcība un lēmumi var visvairāk palielināt vai samazināt risku. ► *skatīt pielikuma sadaļu J16*
- c. Izstrādājiet jaunas vai pielāgojiet esošās informācijas apstrādes un lietvedības sistēmas, lai apkopotu informāciju par uzticamības pārbaudes procesiem, ar tiem saistītajiem lēmumiem un atbildes soļiem.
- d. Izveidojiet jaunus vai izmantojiet esošos saziņas kanālus komunikācijai starp attiecīgajiem augstākās vadības pārstāvjiem un struktūrvienībām, kas īsteno uzticamības pārbaudes pasākumus, lai dalītos ar informāciju par riska faktoriem un pieņemtajiem lēmumiem un dokumentētu šādu informāciju.
- e. Veiciniet rīcības saskaņošanu visās komandās un uzņēmuma struktūrvienībās, kas ir saistītas ar uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politikas būtiskajiem aspektiem. To var izdarīt, piemēram, izveidojot daudzfunkcionālās darba grupas vai komitejas, kuru pārstāvji dalās ar informāciju un pieņemtajiem lēmumiem par riska faktoriem, ieskaitot uzņēmuma struktūrvienības, kas var ietekmēt atbildīgas uzņēmējdarbības politikas principu ievērošanu lēmumu pieņemšanas procesā. ► *skatīt pielikuma sadaļu J16*
- f. Veiciet darbinieku apmācību, lai palīdzētu viņiem izprast un īstenot būtiskus atbildīgas uzņēmējdarbības politikas aspektus, un nodrošiniet atbilstošus resursus, kas ir samērīgi ar nepieciešamās uzticamības pārbaudes apjomu.
- g. Izstrādājiet motivācijas sistēmu uzņēmuma darbiniekiem un struktūrvienībām, kas ievēro uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politiku.
- h. Pilnveidojiet, izstrādājiet vai pielāgojiet esošos sūdzību mehānismus, ar kuru palīdzību darbinieki var uzdot jautājumus vai iesniegt sūdzības par atbildīgu uzņēmējdarbību (piemēram, darba prakse, korupcija, korporatīvā pārvaldība).
- i. Izstrādājiet procedūras reaģēšanai uz situācijām, kurās netiek ievērota atbildīgas uzņēmējdarbības politika vai, ja tas ir nepieciešams, īstenotu labošanas pasākumus (piemēram, veicot papildu faktu konstatāciju, stiprinot kapacitāti vai piemērojot disciplināros sodus).

- 1.3. Sadarbojoties ar piegādātājiem un citiem darījumattiecību partneriem, rīkojieties saskaņā ar atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamajiem rezultātiem un politiku. ► *skatīt pielikuma sadaļu J18*

➤ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Informējiet piegādātājus un citus darījumattiecību partnerus par atbildīgas uzņēmējdarbības politikas galvenajiem aspektiem.
- b. Iekļaujiet atbildīgas uzņēmējdarbības politikas nosacījumus un vēlamos rezultātus piegādes vai darījumattiecību līgumos vai cita veida rakstiskos vienošanās dokumentos.
- c. Izstrādāji un ieviesiet pirmskvalifikācijas procedūras uzticamības pārbaudes veikšanai piegādātājiem un citu darījumattiecību partneriem, iespēju robežās pielāgojot šīs procedūras konkrētajam riska faktoram un apstākļiem, lai koncentrētos uz tām atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, kas ir identificētas kā būtiskas šajās darījumattiecībās un darbībās vai darbības jomās.
- d. Nodrošini atbilstošus resursus un apmācību piegādātājiem un citu darījumattiecību partneriem, lai viņi varētu saprast un piemērot attiecīgo atbildīgas uzņēmējdarbības politiku un veikt uzticamības pārbaudes.
- e. Centieties izprast un risināt šķēršļus, kurus rada uzņēmuma izvēlētās uzņēmējdarbības īstenošanas metodes, kas var negatīvi ietekmēt piegādātāju un citu darījumattiecību partneru spēju īstenot atbildīgas uzņēmējdarbības politiku, piemēram, uzņēmuma iepirkumu prakse un komerciālie stimuli.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTĀS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

2.1. Veiciet padziļinātu darbības jomas izpēti, lai identificētu visas uzņēmējdarbības jomas visos darbības veidos un attiecībās, tostarp piegādes ķēdēs, kur atbildīgas uzņēmējdarbības riska faktori ir sastopami visbiežāk un kur tiem ir vislielākā ietekme. Būtiskie faktori cita starpā ietver informāciju par nozares, ģeogrāfiskajiem, produkta un uzņēmuma riska faktoriem, tostarp zināmos riska faktorus, ar kuriem uzņēmums ir saskāries vai varētu saskarties. Darbības jomas izpētei būtu jāļauj uzņēmumam veikt būtiskāko riska jomu sākotnējo prioritāšu noteikšanu turpmākai izvērtēšanai. Uzņēmumiem ar vienveidīgākiem un mazskaitlīgākiem darbības veidiem, jo īpaši mazākiem uzņēmumiem, darbības jomas izpēte pirms konkrētās ietekmes identificēšanas un prioritāšu noteikšanas var arī nebūt nepieciešama. ▶ J19.-J22.

➤ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- Nosakiet uzņēmuma darbības jomas un darījumatniecību veidus, lai identificētu, kādu informāciju būs nepieciešams apkopot.
- Apkopojiet informāciju, lai noteiktu negatīvas ietekmes augsta līmeņa riska faktorus, kas ir saistīti ar nozari (piem., produkti un to piegādes ķēdes, pakalpojumi un citas darbības), ģeogrāfisko darbības vietu (piemēram, pārvaldība un tiesiskums, konflikti, visaptveroša negatīva ietekme uz cilvēktiesībām un vidi), vai uzņēmuma raksturīgus riska faktorus (piem., ir zināmi korupcijas gadījumi, pārkāpumi, atbildīgas uzņēmējdarbības standartu ieviešana). ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J20* Informācijas avoti var būt valdību, starptautisko organizāciju, pilsoniskās sabiedrības organizāciju, darba ņēmēju pārstāvju un arodbiedrību, valsts cilvēktiesību iestāžu (VCTI), plašsaziņas līdzekļu vai citu ekspertu ziņojumi. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J21 un J22*
- Ja informācija ir nepilnīga, konsultējieties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un ekspertiem.
- Nemiet vērā informāciju, kas iegūta no agrīnās brīdināšanas sistēmām (piemēram, uzticības tālruniem) un sūdzību mehānismiem.
- Identificējiet visbūtiskākās atbildīgas uzņēmējdarbības riska jomas un nosakiet tās kā prioritāras jeb kā sākuma punktu potenciālās un faktiskās ietekmes padziļinātai izvērtēšanai.
- Regulāri pārskatiet darbības jomas izpēti laikā izdarītos secinājumus.
- Atjauniniet darbības jomas izpēti datus ar jaunu informāciju gadījumos, kad uzņēmums veic būtiskas izmaiņas, piemēram, darbojas vai veic iepirkumus jaunā valstī, izstrādā jaunu produktu vai pakalpojumu līniju, kas būtiski atšķiras no esošajām līnijām, maina produkta vai pakalpojuma izejmateriālus, pārstrukturē esošās darījumatniecības vai iesaistās jauna veida darījumatniecībās (piemēram, notiek apvienošanās, pārņemšana, rodas jauni klienti un tirgi).

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

2.2. Sākot ar iepriekš identificētajām būtiskākajām riska jomām, atkārtoti un arvien dziļāk novērtējiet prioritārās darbības, piegādātājus un citu darījumattiecību partnerus, lai identificētu un izvērtētu konkrētu faktisko un potenciālo negatīvo ietekmi uz atbildīgu uzņēmējdarbību. ►► *skatīt pielikuma sadaļu J23-J28*

✂ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Izveidojiet karti ar uzņēmuma darbības veidiem, piegādātājiem un citām darījumattiecībām, ieskaitot piegādes ķēdes, kas ir saistītas ar attiecīgo prioritāro riska faktoru.
- b. Izveidojiet katalogu ar īpašajiem atbildīgas uzņēmējdarbības standartiem un jautājumiem, kas attiecas uz izvērtējamiem riska faktoriem, ieskaitot OECD vadlīnijās MNU ietvertos ar konkrēto jomu saistītos noteikumus, valsts tiesību aktus un nozares regulējumu atbildīgas uzņēmējdarbības jomā.
- c. Ja tas ir nepieciešams un iespējams, iegūstiet attiecīgo informāciju par darījumattiecību partneriem ārpus līgumsaistībām (piemēram, apakšpiegādātājiem ārpus „1. līmeņa”). Individuāli vai kopā ar partneriem izveidojiet procedūras darījumattiecību zemāko līmeņu riska profila novērtēšanai, ieskaitot esošo novērtējumu pārskatīšanu, sadarbību ar vidusposma realizācijā iesaistītajām personām un „kontrolpunktu” izveidi piegādes ķēdē, lai izvērtētu uzticamības pārbaudes veikšanas praksi atbilstoši ieteikumiem.
- d. Novērtējiet ar prioritārajiem darbības veidiem, piegādātājiem vai citu darījumattiecību partneriem saistīto faktisko un potenciālo ietekmju raksturu un apmēru (t. i., kura atbildīgas uzņēmējdarbības joma un kādos veidos tiek ietekmēta, kāda ir konkrētās ietekmes joma utt.). Ja iespējams, izmantojiet uzņēmuma paša vai trešo pušu veiktos ietekmes uz vidi novērtējumus (IVN), vides un sociālās ietekmes novērtējumus (VSIN), ietekmes uz cilvēktiesībām novērtējumus (ICN), juridiskās atsauksmes, atbilstības pārvaldības sistēmas korupcijas jomā, finanšu auditus (informācijas atklāšanai), darba drošības un arodveselības pārbaudes un jebkurus citus saistītus uzņēmuma vai nozares veiktus darījumattiecību novērtējumus un ieinteresēto personu iniciatīvas, tostarp vides, sociālos un darba auditus, korupcijas novērtējumus un „*pazīsti savu partneri*” procesus.
- e. Identificējiet darbības, ko nevar veikt atbilstoši tiesiskajām un institucionālajām normām tā, lai pienācīgi aizsargātu visus iesaistīto personu un uzņēmumu tiesības.
- f. Apsveriet atbildīgas uzņēmējdarbības riska faktoros, pirms uzsākat ierosināto uzņēmējdarbības aktivitāti (piemēram, pirms pirkuma, restrukturizācijas, ieiešanas jaunā tirgū, jauna produkta vai pakalpojuma attīstīšanas), projicējot to, kā ierosinātā aktivitāte un ar to saistītās darījumattiecības varētu negatīvi ietekmēt konkrētas atbildīgas uzņēmējdarbības jomas.
- g. Regulāri pēc nepieciešamības pārvērtējiet ietekmi: pirms svarīgu lēmumu pieņemšanas vai izmaiņām darbībā (piemēram, ieiešanas tirgū, produkta laišanas tirgū, politikas maiņas vai lielākām izmaiņām uzņēmumā), reaģējot uz izmaiņām saimnieciskās darbības vidē vai gaidot pārmaiņas šajā vidē (piemēram, pieaugot sociālajai spriedzei) un periodiski darbības īstenošanas vai darījumattiecību uzturēšanas laikā.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

- h. Par ietekmi uz cilvēktiesībām konsultējieties un sadarbojieties ar ietekmētajiem un potenciāli ietekmējamajiem tiesību subjektiem, tostarp darba ņēmējiem, darba ņēmēju pārstāvjiem un arodbiedrībām, lai apkopotu informāciju par nelabvēlīgu ietekmi un riska faktoriem, ņemot vērā iespējamās šķēršļus efektīvai sadarbībai ar ieinteresētajām personām. Ja tiešas konsultācijas ar tiesību subjektiem nav iespējamas, apsveriet alternatīvas – piemēram, konsultācijas ar uzticamiem, neatkarīgiem ekspertiem, tostarp cilvēktiesību aizstāvjiem, arodbiedrībām un pilsoniskās sabiedrības grupām. Konsultējieties ar potenciāli ietekmējamajiem tiesību subjektiem par projektiem vai darbībām, kas var tos ietekmēt, gan pirms šāda projekta vai darbības uzsākšanas, gan tās laikā (piemēram, veicot novērtējumu projekta/darbības īstenošanas vietā). ►► *skatīt pielikumā J8-J11. un J25*
- i. Novērtējot ar cilvēktiesībām saistītas ietekmes, pievērsiet īpašu uzmanību potenciālām negatīvām ietekmēm uz personām, kuras ietilpst paaugstinātā neaizsargātības vai atstumtības riska grupās, un dažādiem riska faktoriem, kas var ietekmēt sievietes un vīriešus.
- j. Uzņēmumos ar vairākām juridiskajām personām vienas uzņēmuma grupas ietvaros ir jāsniedz atbalsts vietējām struktūrvienībām atsevišķa lokāla novērtējuma veikšanai.

2.3. Novērtējiet uzņēmuma saistību ar identificētajām faktiskajām vai potenciālajām negatīvajām ietekmēm, lai izvēlētos piemērotākos risinājumus (skatīt 3.1. un 3.3.). Jo īpaši izvērtējiet, vai uzņēmums: ir izraisījis (vai varētu izraisīt) negatīvu ietekmi vai ir veicinājis (vai varētu veicināt) negatīvas ietekmes rašanos, vai arī tā darbībai rezultātā negatīvā ietekme ir (vai varētu būt) tieši saistīta ar tā darbību, produktiem, pakalpojumiem. ► *skatīt pielikumā sadaļu J29. un J30.*

✂ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Konsultējieties ar darbībai saistīto partneriem, citiem iesaistītajiem uzņēmumiem un citām ieinteresētajām personām.
- b. Konsultējieties ar ietekmētajām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem vai to likumīgajiem pārstāvjiem.
- c. Nepieciešamības gadījumā vērsieties pie iekšējiem vai ārējiem ekspertiem.
- d. Ja ietekmētās ieinteresētās personas vai tiesību subjekti nepiekrīt uzņēmuma veiktajam novērtējumam par tā saistību ar faktisko vai potenciālo negatīvo ietekmi, godprātīgi sadarbojieties, izmantojot leģitīmus mehānismus, kas paredzēti, lai palīdzētu atrisināt domstarpības un veikt labošanas pasākumus. ►► *skatīt pielikumā sadaļu J51. un J52.*

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS
NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

2.4. Balstoties uz iegūto informāciju par faktisko un potenciālo negatīvo ietekmi, ja nepieciešams, nosakiet prioritāti nozīmīgākajiem atbildīgas uzņēmējdarbības riska faktoriem un ietekmei, pamatojoties uz smaguma pakāpi un iespējamību. Prioritāšu noteikšana ir būtiska gadījumos, kad nav iespējams nekavējoties risināt visas potenciālās un faktiskās negatīvās ietekmes. Kad visbūtiskākās ietekmes ir identificētas un novērstas, uzņēmumam ir jāturpina iesaistītais un jārisina arī mazāk būtiskās ietekmes. ►► *skatīt pielikuma sadaļu J3.-J5. un J31.*

PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Identificējiet potenciālās un faktiskās negatīvās ietekmes, kuras var risināt nekavējoties – vismaz daļēji (piemēram, atjauniniet līguma nosacījumus ar piegādātājiem, groziet revīzijas protokolus, koncentrējoties uz riska faktoriem, kas iepriekš revīziju laikā varēja būt palaisti garām).
- b. Nosakiet par prioritārām jebkuras darbības, kas izraisa vai veicina negatīvu ietekmi uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, pamatojoties uz uzņēmuma veikto novērtējumu par tā saistību ar negatīvo ietekmi saskaņā ar 2.3. punktu.
- c. Attiecībā uz ietekmi, kas izriet no darījumattiecībām, novērtējiet, cik lielā mērā darījumattiecībās tiek piemērota politika un procedūras, ar kuru palīdzību tiek identificēti, novērsti un mazināti attiecīgie sociāli atbildīgas uzņēmējdarbības riska faktori.
- d. Ja nav iespējams atrisināt visas faktiskās un potenciālās negatīvās ietekmes, kas darījumattiecību rezultātā ir tieši saistītas ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem (vai atrisināt vismaz vēlamajā apjomā), novērtējiet identificēto ietekmju vai riska faktoru iespējamību un smaguma pakāpi, lai saprastu, kuri jautājumi ir jārisina vispirms.
- e. Pieņemot lēmumus par prioritātēm, konsultējieties ar darījumattiecību partneriem, citiem būtiskajiem uzņēmumiem un ietekmētajām vai potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem.
- f. Nepieciešamības gadījumā vērsieties pie iekšējiem vai ārējiem ekspertiem.

NEGATĪVĀS IETEKMES PĀRTRAUKŠANA, NOVĒRŠANA UN SAMAZINĀŠANA

3.1. Pārtrauciet darbības, kas izraisa vai veicina negatīvu ietekmi uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, pamatojoties uz uzņēmuma veikto novērtējumu par tā saistību ar negatīvo ietekmi saskaņā ar 2.3. punktu. Izstrādāji un īstenoji plānus, kas ir derīgi tūlītējai izmantošanai, lai novērstu un mazinātu potenciālās (nākotnes) negatīvās ietekmes. ▶ *skatīt pielikumā sadaļu J32. un J33.*

✂ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Uzticiet atbildību atbilstošam augstākās vadības pārstāvim, lai nodrošinātu, ka darbības, kas izraisa vai veicina negatīvo ietekmi, tiek pārtrauktas, un lai novērstu darbības, kas var izraisīt vai veicināt negatīvu ietekmi nākotnē.
- b. Gadījumā, ja pārtraucamās darbības ir sarežģītas vai ja šādas darbības ir grūti pārtraukt operatīvu, līgumisku vai juridisku faktoru dēļ, izstrādāji detalizētu plānu, ar kura palīdzību tiks pārtrauktas darbības, kas izraisa vai veicina negatīvu ietekmi, iesaistot uzņēmuma juriskonsultu un ietekmētās vai potenciāli ietekmējamās ieinteresētās personas un tiesību subjektus.
- c. Atjauniniet uzņēmuma politiku, lai sniegtu ieteikumus par to, kā izvairīties no nelabvēlīgās ietekmes nākotnē un risināt nelabvēlīgu ietekmi, un nodrošiniet šīs politikas īstenošanu.
- d. Nodrošini tūlītējai izmantošanai derīgu apmācību attiecīgajiem uzņēmuma darbiniekiem un vadībai.
- e. Sagatavojiet riska faktoru novērtējuma secinājumu kopsavilkumu, lai atjauninātu un stiprinātu pārvaldības sistēmu, kas ļauj efektīvāk izsekot informāciju un atpazīt riska faktorus pirms negatīvas ietekmes rašanās. ▶ *skatīt 1.2. nodaļu*
- f. Konsultējieties un strādāji kopā ar ietekmētajām un potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektu un to pārstāvjiem, lai izstrādātu piemērotas darbības un īstenotu plānu. ▶ *skatīt pielikumā J8-1.*
- g. Kopējas vai kumulatīvas ietekmes gadījumā (t. i., ja uzņēmums ir tikai viena no vairākām struktūrvienībām, kas veicina negatīvu ietekmi) un ja tas ir nepieciešams, centieties sadarboties ar citām iesaistītajām struktūrvienībām, lai pārtrauktu ietekmes un novērstu to atkārtotu rašanos vai lai novērstu riska faktoru iestāšanos, piemēram, īstenojot nozares iniciatīvas un sadarbojoties ar valsts pārvaldes institūcijām. ▶▶ *skatīt pielikumā 6. izcēlumu*
- h. Ja uzņēmums veicina negatīvu ietekmi vai riska faktoru, kuru ir izraisījusi cita saimnieciskā vienība, tam ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pārtrauktu vai novērstu šādas veicinošas darbības, tostarp izveidojot un pielietojot ietekmēšanas līdzekļus, lai maksimāli samazinātu jebkuru atlikušo ietekmi ▶ *skatīt 3.2 nodaļas (c) – (e) apakšpunktu un pielikuma sadaļu J34*

3.2. Pamatojoties uz uzņēmuma noteiktajām prioritātēm (*skatīt 2.4. nodaļu*), izstrādājiēt un īstenojiet plānu, lai novērstu vai mazinātu tādu faktisko vai potenciālo negatīvo ietekmi uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, kas darījumattiecību rezultātā ir tieši saistītas ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem. Piemērota reakcija uz riska faktoriem, kas saistīti ar darījumattiecībām, tostarp var būt arī šāda: turpināt attiecības laikā, kamēr tiek darīts viss iespējamais, lai mazinātu risku; attiecību pagaidu izbeigšana, kamēr turpinās riska mazināšana; vai darījumattiecību pārtraukšana vai nu pēc tam, kad centieni mazināt risku izrādījušies neveiksmīgi, vai arī tad, ja uzņēmums neredz iespēju samazināt risku, vai arī negatīvās ietekmes smaguma dēļ. Pieņemot lēmumu par attiecību pārtraukšanu, ir jāņem vērā potenciālā sociāli ekonomiskā negatīvā ietekme. Šajos plānos ir detalizēti jāapraksta darbības, kādas uzņēmums veiks, kā arī vēlamie rezultāti, kādus sagaida uzņēmuma piegādātāji, pircēji un citi darījumattiecību partneri. ► *skatīt pielikumā sadaļu J34.-J40.*

✧ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Norīkojiet par šo plānu izstrādi, īstenošanu un uzraudzību atbildīgās personas.
- b. Atbalstiet attiecīgos darījumattiecību partnerus tūlītējai izmantošanai derīgu plānu izstrādē un sadarbojieties šī uzdevuma izpildē, lai saprātīgos un skaidri noteiktos termiņos novērstu vai mazinātu identificētās negatīvās ietekmes, uzlabojumu definēšanai un mērīšanai izmantojot kvalitatīvos un kvantitatīvos rādītājus (dažreiz to dēvē par „korektīvo darbību plānu”). ► *skatīt pielikuma sadaļu J38.*
- c. Ciktāl tas ir iespējams, izmantojiet ietekmēšanas līdzekļus, lai sekmētu to, ka darījumattiecību partneri novērš vai samazina negatīvās ietekmes vai riska faktoros. ► *skatīt pielikumā sadaļu J36. un J40.*
- d. Ja uzņēmumam nav pietiekamu ietekmēšanas līdzekļu, apsveriet iespēju izveidot darījumattiecību partnera papildu ietekmēšanas līdzekli, tostarp, piemēram, vēršanos pie augstākās vadības un komerciālus stimulus. Cik vien iespējams, sadarbojieties ar citiem dalībniekiem, lai izveidotu un izmantotu kolektīvus ietekmēšanas līdzekļus, piemēram, sadarbojoties nozares asociāciju ietvaros vai ar valsts pārvaldes institūcijām. ► *skatīt pielikuma sadaļu J37.*
- e. Lai risinātu iespējamās (nākotnes) negatīvās ietekmes un risinātu jautājumus, kas izriet no faktiskajām ietekmēm, centieties jaunajās un esošajās darījumattiecībās ietvert ietekmēšanas līdzekļus, piemēram, politiku vai ētikas kodeksus, līgumus vai rakstiskos vienošanās dokumentus, vai izmantojiet tirgus varu. ► *skatīt II nodaļas 1.3. punktu un pielikuma sadaļu J36.*
- f. Attiecībā uz ietekmi uz cilvēktiesībām, aiciniet struktūrvienības, kas izraisa vai veicina negatīvo ietekmi, konsultēties un sadarboties ar ietekmētajiem un potenciāli ietekmējamiem tiesību subjektiem un to pārstāvjiem, lai izstrādātu un īstenotu korektīvo darbību plānu. ► *skatīt pielikuma sadaļu J8.-J11.*

NEGATĪVĀS IETEKMES PĀRTRAUKŠANA, NOVĒRŠANA UN SAMAZINĀŠANA

- g. Atbalstiet piegādātājus un citus darījumattiecību partnerus negatīvo ietekmju vai riska faktoru novēršanā vai mazināšanā, piemēram, veicot apmācību, modernizējot iekārtas vai stiprinot to pārvaldības sistēmas un tiecoties uz nepārtrauktu pilnveidošanos. ► *skatīt pielikuma sadaļu J38.*
- h. Apsveriet iespēju izbeigt attiecības ar piegādātāju vai citu darījumattiecību partneri kā pēdējo līdzekli pēc tam, kad mēģinājumi novērst vai samazināt smagu ietekmi ir cietuši neveiksmi, ja negatīvās ietekmes radītās sekas ir neatgriezeniskas, ja nav pamata gaidīt pārmaiņas vai ja ir identificēta smaga negatīvā ietekme vai būtisks risks un saimnieciskā vienība, kas izraisa šo ietekmi, nav rīkojusies nekavējoties, lai šādu ietekmi vai risku novērstu vai mazinātu. Plānojot attiecību izbeigšanu, ir jāņem vērā arī tas, cik būtisks šis piegādātājs vai cits darījumattiecību partneris ir uzņēmumam, attiecību saglabāšanas vai izbeigšanas juridiskās sekas, kā attiecību izbeigšana izmainītu ietekmi pēc būtības, kā arī ticama informācija par potenciālajām sociālajām un ekonomiskajām negatīvajām ietekmēm, kas izriet no lēmuma izbeigt attiecības. ► *skatīt pielikuma sadaļu J39.*
- i. Ja uzņēmums pieņem lēmumu saglabāt attiecības, tam ir jābūt gatavam uzņemties atbildību par notiekošajiem riska samazināšanas pasākumiem un ir jābūt pārliecinātam par reputācijas, finanšu vai tiesisko risku, ko rada attiecību turpināšana.
- J. Ietekmes rašanās gadījumā mudiniet attiecīgās valsts iestādes rīkoties, piemēram, veikt pārbaudes, izpildīt un piemērot spēkā esošos normatīvos aktus. ► *skatīt pielikuma 6. izcēlumu*

PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS UN REZULTĀTU IZSEKOŠANA

4.1. Izsekojiet to, kā tiek īstenotas uzņēmuma veiktās uzticamības pārbaudes darbības, t. i., pasākumi, ar kuru palīdzību tiek identificēta, novērsta un samazināta ietekme un, ja nepieciešams, atbalstīti labošanas pasākumi, tostarp darījumatniecību ietvaros, un pārliecinieties par šo darbību efektivitāti. Izmantojiet izsekošanas laikā gūto pieredzi, lai turpmāk uzlabotu šos procesus. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J41-J45*

➤ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Uzraugiet un izsekojiet to, kā tiek izpildītas uzņēmuma paša iekšējās saistības, darbības un mērķi attiecībā uz uzticamības pārbaudi, un pārliecinieties par šo pasākumu efektivitāti, piemēram, nodrošinot periodiskas sasniegto rezultātu iekšējās vai trešās puses veiktas pārbaudes vai revīzijas un informējiet par secinājumiem uzņēmuma atbilstoša līmeņa pārstāvjus.
- b. Periodiski izvērtējiet darījumatniecības, lai pārliecinātos, ka tiek īstenoti riska mazināšanas pasākumi vai apstiprinātu, ka negatīvās ietekmes tiešām ir novērstas vai samazinātas.
- c. Attiecībā uz ietekmi uz cilvēktiesībām, uzņēmumam, kas ir izraisījis vai ir veicinājis vai var izraisīt vai veicināt negatīvu ietekmi, ir jācenšas konsultēties un sadarboties ar ietekmētajiem un potenciāli ietekmējamajiem tiesību subjektiem, tostarp darba ņēmējiem, darba ņēmēju pārstāvjiem un arodbiedrībām. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J8-J11.*
- d. Centieties panākt, ka tiek sniegti periodiski pārskati par attiecīgo ieinteresēto personu un nozares iniciatīvām, kurās uzņēmums piedalās, tostarp ieteikumu ievērošanu, un to nozīmi uzņēmuma veiktajā darbā, palīdzot identificēt, novērst vai samazināt ar tā saimniecisko darbību saistīto negatīvo ietekmi, ņemot vērā šo iniciatīvu neatkarību. ▶ *skatīt pielikumā sadaļu J12.*
- e. Identificējiet nelabvēlīgās ietekmes vai riska faktoros, kas varēja būt piemirsti iepriekš veiktajās uzticamības pārbaudēs, un iekļaujiet tos nākamajās pārbaudēs.
- f. Ņemiet vērā atziņas, kuras uzņēmums ir guvis, veicot uzticamības pārbaudes, lai uzlabotu nākamo pārbaudu procedūru un rezultātu. ▶ *skatīt pielikumā sadaļu J44.*

INFORMĒŠANA PAR IETEKMJU RISINĀŠANU

5.1. Dariet zināmu trešām personām būtisku informāciju par uzticamības pārbaudes politiku, darbībām, kas veiktas, lai identificētu un risinātu faktiskās vai potenciālās negatīvās ietekmes, kā arī šo darbību laikā izdarītos secinājumus un gūtos rezultātus. ► *skatīt pielikumā sadaļu J46. un J.47.*

✧ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Publiskojiet būtisku informāciju par uzticamības pārbaudes procesiem, pienācīgi ievērojot komercnoslēpumu un citus konkurences vai drošības aspektus, piemēram, iekļaujot šo informāciju uzņēmuma gada pārskatā, ilgtspējas pārskatā vai korporatīvās atbildības pārskatā, vai izvēlieties citu piemērotu informācijas izpaušanas veidu. Sniegtajās ziņās ietveriet atbildīgas uzņēmējdarbības politiku, informāciju par pasākumiem, kas tika veikti, lai iekļautu atbildīgu uzņēmējdarbību politikā un pārvaldības sistēmā, uzņēmuma identificētās jomas, kas pakļautas būtiskiem riska faktoriem, kurām tika noteikta prioritāte un kas tika novērtētas, kā arī prioritātes noteikšanas kritērijus, darbības, kas tika veiktas, lai novērstu vai samazinātu šos riska faktoros, tostarp, ja iespējams, paredzamos termiņus un kritērijus situācijas uzlabošanai un veikto pasākumu rezultātiem, pasākumus īstenošanas darbību un rezultātu izsekošanai un uzņēmuma nosacījumus par jebkāda veida labošanas pasākumiem un sadarbību šādu pasākumu īstenošanā.
- b. Publicējiet šo informāciju tādā veidā, lai būtu nodrošināts, ka tā ir pieejama un lietderīga, piemēram, uzņēmuma tīmekļa vietnē, uzņēmuma telpās un attiecīgās valsts valodā.
- c. Attiecībā uz ietekmi uz cilvēktiesībām, uzņēmumam, kas izraisa vai veicina negatīvu ietekmi, ir jābūt gatavam savlaicīgi komunicēt ar ietekmētajiem un potenciāli ietekmējamiem tiesību subjektiem, ievērojot šo personu kultūras īpatnības un nodrošinot informācijas pieejamību; šī informācija ir ārkārtīgi būtiska, jo īpaši gadījumos, kad šīm personām vai to pārstāvjiem rodas kādas šaubas. ► *skatīt 2.4. punktu un 2.12. punktu II nodaļā*

LABOŠANAS PASĀKUMU NODROŠINĀŠANA VAI SADARBĪBA LABOŠANAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANĀ, JA NEPIECIEŠAMS

6.1. Ja uzņēmums konstatē, ka tas ir izraisījis vai veicinājis faktiskās negatīvās sekas, risiniet šādu ietekmi, nodrošinot labošanas pasākumus vai sadarbojoties labošanas pasākumu īstenošanā. ►*skatīt 2.3. nodaļu un pielikuma sadaļas J.48-J50.*

✧ PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Centieties atjaunot situāciju, kādā ietekmētā persona vai personas bija un būtu, ja nebūtu radusies negatīvā ietekme (ja iespējams) un īstenojiet negatīvās ietekmes nozīmīgumam un mērogam atbilstošus labošanas pasākumus.
- b. Ievērojiet tiesību aktus un, ja iespējams, izmantojiet starptautiskās vadlīnijas par labošanas pasākumiem, un, ja šādi standarti vai vadlīnijas nav pieejamas, izmantojiet labošanas pasākumu, kas būtu atbilstošs līdzīgā situācijā izmantotam labošanas pasākumam. Piemērota labošanas pasākuma vai labošanas pasākumu kopuma veids būs atkarīgs no negatīvās ietekmes rakstura un apmēra un var ietvert atvairošanos, restitūciju vai rehabilitāciju (piemēram, atlaisto darbinieku atjaunošana amatā, arodbiedrības atzīšana koplīguma mērķa sasniegšanai), finanšu vai nefinanšu kompensāciju (piemēram, izveidojot kompensāciju izmaksas fondus cietušajiem vai informējošu un izglītojošu programmu izveidei), soda sankcijas (piemēram, pārkāpumu izdarījušo darbinieku atlaišana) vai tādu pasākumu īstenošana, kas ļauj novērst negatīvu ietekmju rašanos nākotnē. ►*skatīt pielikumā sadaļu J50.*
- c. Attiecībā uz ietekmi uz cilvēktiesībām konsultējieties un sadarbojieties ar ietekmētajiem tiesību subjektiem un to pārstāvjiem, lai noteiktu atbilstošu labošanas pasākumu. ►*skatīt pielikumā sadaļu J.8-J.11 un J.50.*
- d. Centieties novērtēt sūdzību iesniegušo personu apmierinātības līmeni pēc labošanas pasākumu īstenošanas un izvērtējiet šo pasākumu rezultātus.

6.2. Ja nepieciešams, nodrošiniet labošanas pasākumus vai sadarbojieties ar likumīgiem labošanas mehānismiem, ar kuru palīdzību ietekmētās ieinteresētās personas un tiesību subjekti var iesniegt sūdzības, un centieties risināt sūdzību cēloņus. Iespējamās ietekmes skatīšana likumīgā labošanas mehānismā var būt īpaši noderīga gadījumos, kad nav vienprātības par to, vai uzņēmums tiešām ir izraisījis vai veicinājis konkrēto negatīvo ietekmi (*II nodaļas 2.3. punkts*) vai par veidu un apmēru, kādā būtu īstenojams labošanas pasākums. ► *skatīt pielikumā sadaļu J51.-J54.*

PRAKTISKĀS DARBĪBAS

- a. Godprātīgi sadarbojieties ar tiesas vai ārpus tiesas mehānismiem. Piemēram, ja persona ir vērsusies NKP vai iniciatīvās, kas nodrošina cita veida sūdzību mehānismus, ar konkrētu situāciju, kas ir saistīta ar uzņēmuma rīcību. Ja faktiskā izraisītā nelabvēlīgā ietekme ir uzskatāma par noziegumu vai administratīvo pārkāpumu, uzņēmumu var pakļaut kriminālvajāšanai vai administratīvajām sankcijām.
- b. Izveidojiet operatīvā līmeņa sūdzību mehānismus (OLSM), piemēram, uzņēmuma darbinieku sūdzību mehānismus vai trešo pušu sūdzību sistēmas. Tas var ietvert sūdzību procesa izveidi, kurā ietilpst: detalizēts plāns sūdzību radītā kaitējuma un cēloņu novēršanai, sūdzības atrisināšanas termiņi un procedūras reaģēšanai uz saņemtajām sūdzībām, ja puses nav panākušas vienošanos vai ja ietekme ir īpaši smaga; OLSM piešķirto pilnvaru darbības jomas noteikšana; konsultācijas ar būtiskajām ieinteresētajām personām par atbilstošām OLSM formām un tādiem sūdzību risināšanas veidiem, kas ir piemēroti attiecīgās kultūras īpatnībām un ir pieejami; personāla un resursu nodrošināšana OLSM vajadzībām un OLSM darba izsekošana un uzraudzība. Attiecībā uz ietekmi uz cilvēktiesībām nodrošiniet OLSM atbilstību likumības, pieejamības, paredzamības un taisnīguma pamatprincipiem un OECD vadlīnijām MNU, kā arī caurredzamību un dialogā balstītu sadarbību.
- c. Veidojot procesus sūdzību iesniegšanai uzņēmumam, sadarbojieties ar darba ņēmēju pārstāvjiem un arodbiedrībām, piemēram, izmantojot jebkurā kopīgumā iekļautos sūdzību mehānismus vai Vispārējos pamatnolīgumus.

PIELIKUMS

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

PIEMĒRI UN SKAIDROJUMI PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

*Šie piemēri un skaidrojumi selektīvi ilustrē
rekomendācijas, kas ietvertas OECD ieteikumos par uzticamības
pārbaudes veikšanu atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai.
Tie nesniedz jaunas papildu rekomendācijas attiecībā uz
pieeju uzticamības pārbaudes veikšanai.*

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS
UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Uzticamības pārbaude ļauj vērsties pret faktisku negatīvu ietekmi vai potenciālu negatīvu ietekmi (risku), kas ir saistīta ar šādām OECD vadlīnijās MNU skatītājām tēmām: cilvēktiesības, tostarp nodarbinātība un darba attiecības, vide, kukuļošana un korupcija, informācijas atklāšana un patērētāju intereses. ► skatīt 1 nodaļu „Negatīvā ietekme un risks”

**J1. Kādi piemēri atspoguļo negatīvo ietekmi uz OECD vadlīnijās MNU
aplūkotojām jautājumiem?**

**2. TABULA. OECD VADLĪNIJĀS MNU APLŪKOTIE JAUTĀJUMI:
NEGATĪVĀS IETEKMES PIEMĒRI**

TĒMA	NEGATĪVU IETEKMU PIEMĒRI ¹
Informācijas atklāšana ²	• Šādas būtiskas informācijas neatklāšana: par uzņēmuma finanšu un saimnieciskajiem rādītājiem, par uzņēmuma mērķiem, lielākajiem akciju īpašniekiem un balsttiesībām, atalgojuma politiku valdes locekļiem un galvenajiem vadošajiem darbiniekiem, informācija par valdes locekļiem, saistīto pušu darījumiem, paredzamajiem riska faktoriem, jautājumiem par darba ņēmējiem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām, pārvaldības struktūru un politiku. • Sabiedrības un darba ņēmēju nenodrošināšana ar atbilstošu, izmērāmu, pārbaudāmu (ja piemērojams) un savlaicīgu informāciju par uzņēmuma darbības iespējamo ietekmi uz vidi, veselību un drošību.
Cilvēktiesības	• Piespiedu darbs.³ • Diskriminējošs atalgojums par vienlīdzīgu darbu vai vienlīdz vērtīgu darbu. • Uz dzimumu balstīta vardarbība vai uzmākšanās, tostarp seksuāla uzmākšanās. • Pamatiedzīvotāju neidentificēšana un nesadarbošanās ar pamatiedzīvotājiem vietās, kur tie dzīvo un kur tos potenciāli ietekmē uzņēmuma darbība. • Iesaistīšanās represīvās darbībās, kas vērstas pret pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesību aizstāvjiem, kuri dokumentē ar projektu saistītās potenciālās vai faktiskās ietekmes uz cilvēktiesībām, runā par tām vai aktualizē tās kādā citā veidā. • Ierobežojumi cilvēku piekļuvei tīram ūdenim.

2. TABULA. OECD VADLĪNIJĀS MNU APLŪKOTIE JAUTĀJUMI: NEGATĪVĀS IETEKMES PIEMĒRI

Nodarbinātība un darba attiecības

- Netiek ievērotas darba ņēmēju tiesības pēc pašu izvēles veidot arodbiedrības vai pārstāvju organizācijas vai tām pievienoties un netiek atzītas arodbiedrības un pārstāvju organizācijas, kas ir izveidotas pēc darba ņēmēju pašu izvēles ar mērķi noslēgt koplīgumu. *(OECD, 2011, V nodaļa, 1.b punkts)*
- Uzņēmums nepiedalās konstruktīvās sarunās ar darbiniekiem individuāli vai darbinieku asociācijām un to pārstāvjiem, kas tiek rīkotas ar mērķi panākt vienošanos par nodarbinātības noteikumiem. *(OECD, 2011, V nodaļa, 1.b punkts)*
- Bērnu darbs, ieskaitot bērnu darba jaunākās formas. *(OECD, 2011, V nodaļa, 1.c punkts)*
- Darba ņēmēju diskriminēšana nodarbinātības un darba attiecību ietvaros, pamatojoties uz rasi, ādas krāsu, dzimumu, reliģisko vai politisko pārliecību, nacionālo vai sociālo izcelsmi vai citiem apstākļiem. *(OECD, 2011, V nodaļa, 1.e punkts)*
- Mašīnu, iekārtu, darba laika, darba organizācijas un darba procesa nepielāgošana darba ņēmēju fiziskajām un garīgajām spējām. *(OECD, 2011, V nodaļa, 1.e punkts, SDO, 1981, Nr. 155)*
- Bīstamas vielas netiek aizstātas ar nekaitīgām vai mazāk bīstamām vielām, ja vien tas ir iespējams. *(SDO, 1988, Nr. 167)*
- Algas maksāšana tādā apmērā, kas neatbilst darba ņēmēju un viņu ģimeņu pamatvajadzībām. *(OECD, 2011, V nodaļa, 4.b punkts)*
- Draudi pārcelt visu struktūrvienību vai tās daļu, lai aizkavētu darba ņēmējus veidot arodbiedrību vai tai pievienoties. *(OECD, 2011, V nodaļa, 7. punkts)*

Vide

- Ekosistēmas degradēšana, degradējot zemi, iznīcinot ūdens resursus un/vai iznīcinot neapgūtus mežus un bioloģisko daudzveidību.
- Produktos vai pakalpojumos ir nepieļaujama bioloģiskā, ķīmiskā vai fizikālā bīstamība.
- Ūdens piesārņojums (piemēram, notekūdeņi tiek izvadīti, neizmantojot atbilstošu notekūdeņu infrastruktūru).

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

2. TABULA. OECD VADLĪNIJĀS MNU APLŪKOTIE JAUTĀJUMI: NEGATĪVĀS IETEKMES PIEMĒRI

Kukuļošana, kukuļu pieprasīšana un izspiešana

- Valsts amatpersonu kukuļošana, lai iegūtu publiskā iepirkuma līgumu.
- Valsts amatpersonu kukuļošana, lai panāktu labvēlīgu nodokļu režīmu vai citu atvieglojumu režīmu vai piekļūtu konfidencialai informācijai.
- Valsts amatpersonu kukuļošana, lai panāktu atmuitošanu.
- Valsts amatpersonu kukuļošana, lai iegūtu atļaujas vai pilnvarojumus.
- Produktu pārdošana valdības aģentūrām par paaugstinātu cenu, lai nodrošinātu valsts amatpersonām peļņas daļu.
- Valsts amatpersonu kukuļošana, lai ignorētu noteikumu izpildi vai kontroles pasākumu īstenošanu vai izvairītos no noteikumu izpildes vai kontroles pasākumu īstenošanas.
- Dāvanu pasniegšana, maltīšu un izklaides pasākumu nodrošināšana personām, ar kurām uzņēmums veic saimniecisko darbību, pienācīgi nekontrolējot un neregistrējot šādus pasākumus.
- Dāvanu saņemšana no sadarbības partneriem vai valsts amatpersonām, neveicot atbilstošu kontroli un neuzturot atbilstošus reģistrus.

Patērētāju intereses

- Preces un pakalpojumi neatbilst visiem saskaņotajiem vai likumā noteiktajiem standartiem attiecībā uz patērētāju veselību un drošību, tostarp standartiem par brīdinājumiem veselībai un drošības informāciju. (*OECD, 2011, VIII nodaļa, 1. punkts*).
- Netiek sniegta precīza, pārbaudāma un skaidri saprotama informācija, kas ir pietiekama, lai ļautu patērētājiem pieņemt pārdomātus lēmumus, tostarp informācija par cenām un, ja nepieciešams, preču un pakalpojumu saturu, drošu lietošanu, vides aizsardzību, tehnisko apkopi, uzglabāšanu un iznīcināšanu. (*OECD, 2011, VIII nodaļa, 2. punkts*)
- Informācijas sniegšana vai nesniegšana vai citas šāda veida darbības, kas ir maldinošas, krāpnieciskas vai negodīgas. (*OECD, 2011, VIII nodaļa, 4. punkts*)

1. Šis saraksts ir ilustratīvs un nav pilnīgs. Uzņēmums var izraisīt vai veicināt negatīvu ietekmi vai arī būt tieši saistīts ar negatīvo ietekmi darījumattiecību rezultātā.
2. Negatīvas ietekmes riska jēdzienu var būt īpaši grūti izprast gadījumos, kad ir jāpiemēro OECD vadlīniju MNU nodaļa "Informācijas atklāšana", kurā galvenokārt tiek runāts par potenciālo ietekmi uz korporatīvo pārvaldību, finanšu tirgiem, investoriem un darba ņēmējiem. Šī iemesla dēļ OECD vadlīnijas MNU nosaka principus un standartus, pēc kuriem var definēt kritērijus veicamajām darbībām un izsekot šīs darbības.
3. Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, 4. un 13. pants; SDO Deklarācija par pamatprincipiem un tiesībām darbā.

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Uzticamības pārbaude ir atkarīga arī no tā, kāds raksturs piemīt konkrētajai negatīvajai ietekmei uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, piemēram, cilvēktiesībām, vidi un korupciju. Tas nozīmē, ka ir jāpielāgo izvēlētā pieeja konkrētajam riska faktoram un jāņem vērā tas, kā šie riska faktori ietekmē dažādas grupas, piemēram, veicot uzticamības pārbaudi no dzimumu perspektīvas, ja nepieciešams. ▶ skatīt I nodaļu „Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes”: Uzticamības pārbaude ir samērojama ar risku (ir balstīta uz risku).

J2. Kā uzņēmums savā uzticamības pārbaudē var integrēt dzimumu līdztiesības jautājumus?

Uzticamības pārbaudes veikšana, raugoties no dzimumu perspektīvas, ietver analīzi par to, kā faktiskā vai potenciālā negatīvā ietekme var atšķirties gadījumos, kad tai tiek pakļautas sievietes, vai arī par to, kā tā ietekmē tieši sievietes.

→ **PIEMĒRAM**, ir svarīgi, lai uzņēmums būtu informēts par dzimumu līdztiesības jautājumiem un sieviešu cilvēktiesībām situācijās, kad sievietes var būt nesamērīgi pakļautas ietekmei:

- Gadījumos, kad sievietes sastopas ar izteiktu diskrimināciju.
- Gadījumos, kad uzņēmuma darbība būtiski ietekmē vietējo ekonomiku, vidi un piekļuvi zemei un iztikas līdzekļiem.
- Konflikta un pēckonflikta reģionos.
- Nozarēs un globālās piegādes ķēdēs, kur tiek nodarbināts liels skaits sieviešu, piemēram, apģērbu, elektronikas un tūrisma nozarē, veselības un sociālajā aprūpē, mājaisaimniecībā, lauksaimniecībā un darbā ar svaigi grieztiem ziediem.

Turklāt uzņēmumam, ja nepieciešams, ir jāpielāgo darbības, kas tiek veiktas, lai identificētu, novērstu, samazinātu un atrisinātu šādu ietekmi, ar mērķi nodrošināt šādu darbību efektivitāti un piemērotību.

→ **PIEMĒRAM**

- Dati tiek vākti un izvērtēti, nošķirot dzimumus – tādējādi tiek gūta izpratne par to, vai uzņēmuma darbība vīriešus un sievietes ietekmē atšķirīgi.
- Tiek izstrādāta, saplānota un novērtēta dzimumu līdztiesības politika un plāni identificēto faktisko un potenciālo negatīvo ietekmju mazināšanai un risināšanai.
- Tiek identificētas personu grupas, uz kurām ir attiecināmas vairākas neaizsargātības pazīmes (piemēram, pamatiedzīvotājs, analfabēts, darba ņēmējs ir sieviete).
- Tiek izstrādātas dzimumu līdztiesības brīdināšanas sistēmas un trauksmes cēlēju aizsardzības mehānismi.
- Tiek sniegts atbalsts sieviešu vienlīdzīgai un jēgpilnai dalībai konsultācijās un pārrunās.
- Tiek izvērtēts, vai sievietes saņem tikpat taisnīgas kompensācijas vai cita veida restitūcijas.

OECD IETEIKUMI UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANAI
ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

- Uzņēmums konsultējas ar sievietēm, vīriešiem klāt neesot, un veicina atsevišķu telpu nodrošināšanu, lai sievietes varētu paust savu viedokli un sniegt savu ieguldījumu saimnieciskās darbības nodrošināšanai nepieciešamu lēmumu pieņemšanā.
- Faktiskajās un potenciālajās negatīvajās ietekmēs, kas netika ievērotas uzticamības pārbaudes laikā, tiek identificētas dzimumam raksturīgas tendences un modeļi.
- Izvērtējot to, vai sūdzību mehānismā tiek ievērota dzimumu līdztiesība, tiek ņemti vērā šķēršļi, kas sievietēm liedz piekļūt šiem mehānismiem.

Uzticamības pārbaude var ietvert prioritāšu noteikšanu (balstoties uz riska analīzi). Ja visas identificētās ietekmes nav iespējams atrisināt uzreiz, uzņēmumam ir jānosaka veicamo pasākumu īstenošanas secība atkarībā no negatīvās ietekmes smaguma pakāpes un iespējamības. ▶ skatīt 1 nodaļu „Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes”: Uzticamības pārbaude var ietvert prioritāšu noteikšanu (balstoties uz riska analīzi).

J3. Kā uzņēmums var pieņemt lēmumus par prioritātēm?

Saskaņā ar Ieteikumiem var būt gadījumi, ka uzņēmumi nevar nekavējoties identificēt un risināt visas ar to darbību un darījumattiecībām saistītās negatīvās ietekmes. Šeit arī OECD vadlīnijas MNU paskaidro, ka gadījumos, kad „uzņēmumiem ir liels piegādātāju skaits, tie tiek aicināti identificēt vispārējās jomas, kurās negatīvo ietekmju risks ir vislielākais un, balstoties uz šo riska novērtējumu, noteikt prioritāros piegādātājus uzticamības pārbaudes veikšanai.”⁵ Uzņēmumi ir atbildīgi par jebkuras to izraisītas vai veicinātas negatīvas ietekmes atrisināšanu.

Negatīvās ietekmes nozīmīgumu nosaka atkarībā no tās iespējamības un smaguma pakāpes. Ietekmes smaguma pakāpi vērtē pēc tās mēroga, darbības jomas un neatgriezeniskuma.

Mērogs attiecas uz negatīvās ietekmes smaguma pakāpi.

Darbības joma attiecas uz ietekmes sfēru, piemēram, to personu skaitu, kas tiek vai tiks ietekmēts, vai videi nodarītā kaitējuma apmēru.

Neatgriezeniskums ir jebkura veida ierobežojums iespējai atjaunot to situāciju, kādā bija ietekmētās personas vai vide pirms negatīvās ietekmes rašanās.

Smaguma pakāpe nav absolūts jēdziens, un tā skaidrojums ir atkarīgs no konkrētās situācijas. Negatīvo ietekmju mēroga, darbības jomas un neatgriezeniskuma pazīmju piemēri ir sniegti OECD vadlīnijās MNU (3. tabula). Šīs pazīmes ir ilustratīvas un var atšķirties atkarībā no uzņēmuma darbības konteksta.

5. OECD (2011), *Komentāri par pamatnostādņēm*, 16. punkts

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS
UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

3. TABULA. MĒROGA, POTENCIĀLĀS RISKA JOMAS UN NEATGRIEZENISKUMA PAZĪMJU PIEMĒRI

NEGATĪVĀ IETEKME	MĒROGA PIEMĒRI	POTENCIĀLĀS RISKA JOMAS PIEMĒRI	NEATGRIEZENISKUMA PIEMĒRI
Vide	• Cik liela ir ietekme uz veselību • Cik lielas ir izmaiņas sugu sastāvā • Ūdens lietošanas intensitāte (izmanto % kopējo pieejamo resursu) • Atkritumu un ķīmikāliju ģenerēšanas apmērs (tonnas; ģenerētais %)	• Ietekmes ģeogrāfiskais tvērums • Ietekmēto sugu skaits	• Apmērs, kādā nav iespējama vai nav lietderīga dabas teritorijas atjaunošana • Labošanas pasākumu īstenošanai nepieciešamais laiks
Korupcija	• Kukuļa apmērs naudas izteiksmē • Kukuļošanas rezultātā ir iestājusies nāve vai ir nodarīti smagi miesas bojājumi • Kukuļa krimināltiesiskais raksturs • Cik liela ir kukuļošanas rezultātā pieņemto lēmumu ietekme uz tirgiem, cilvēkiem, vidi un sabiedrību • Kukuļošanas rezultātā gūtās peļņas apmērs	• Kukuļu došanas biežums • Kukuļošanas ģeogrāfiskā izplatība • Kukuļošanā iesaistīto amatpersonu, darbinieku vai starpnieku skaits un/vai līmenis • Ar kukuļošanu saistīto darbību apmērs • To identificējamo grupu skaits, kas tika ietekmētas kukuļošanas rezultātā pieņemto lēmumu dēļ	• Zaudējumi, kas tika radīti sabiedrībai valsts līdzekļu zuduma dēļ • Apmērs, kādā kukuļošanas rezultātā veiktās vai rosinātās darbības izraisīs neatgriezenisku negatīvo ietekmi
Darbaspēks	• Cik liela ir ietekme uz darba ņēmēju veselību vai drošību • Vai pārkāpums ir saistīts ar pamattiesību ievērošanu darbvietā	• Ietekmēto darba ņēmēju /darbinieku skaits • Cik lielā mērā ietekme ir sistēmiska (piemēram, raksturīga īpašai teritorijai, nozarei vai apakšnozarei) • Cik lielā mērā ietekmei nesamērīgi tiek pakļautas atsevišķas personu grupas (piemēram, mazākumtautību pārstāvji, sievietes utt.)	• Cik lielā mērā ietekmi ir iespējams mazināt (piemēram, izmaksājot kompensāciju, atjaunojot darbā utt.) • Vai ietekmei pakļautajiem darba ņēmējiem var atjaunot iepriekšējās tiem piešķirtās tiesības • Cik lielā mērā darba ņēmēju ietekmēšana attiecībā uz arodbiedrību veidošanu vai pievienošanos arodbiedrībām faktiski liegta darba ņēmējiem pārstāvniecības tiesības

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS
UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

NEGATĪVĀ IETEKME	MĒROGA PIEMĒRI	POTENCIĀLĀS RISKA JOMAS PIEMĒRI	NEATGRIEZENISKUMA PIEMĒRI
Cilvēktiesības	Cik lielā mērā ir pārkāptas tiesības apmierināt pamata vajadzības vai baudīt brīvību (piemēram, saņemt izglītību, piekļūt iztikas līdzekļiem utt.)	- Ietekmēto cilvēku skaits - Identificējamo ietekmēto cilvēku grupu %	- Cik lielā mērā ietekmi ir iespējams mazināt (piemēram, izmaksājot kompensāciju vai nodrošinot restitūciju) - Vai ietekmei pakļautajām personām var atjaunot iepriekšējās tām piešķirtās tiesības
Informācijas atklāšana	- Cik būtiska ir informācijas atklāšana nepietiekamā apmērā vai kļūdainas informācijas atklāšana - Cik liela ir ietekme uz tirgiem, cilvēkiem, vidi un sabiedrību tiem lēmumiem, kas pieņemti, balstoties uz nepietiekamā apmērā atklātu vai kļūdainu informāciju	- Cik daudzi lēmumi ir pieņemti, balstoties uz nepietiekamā apmērā atklātu vai kļūdainu informāciju - Ietekmēto cilvēku (piem., akcionāru) skaits - To identificējamo grupu skaits, kuras ir ietekmējuši lēmumi, kas pieņemti, balstoties uz nepietiekamā apmērā atklātu vai kļūdainu informāciju	Cik lielus neatgriezeniskus finanšu zaudējumus vai neatgriezeniskas negatīvās ietekmes radīs neatklāta vai kļūdaina informācija
Patērētāju intereses	- Cik liela ir ietekme uz cilvēku veselību vai drošību - Finanšu zaudējumu ietekme uz patērētājiem	- Ietekmēto patērētāju skaits - Identificējamo ietekmēto patērētāju grupu skaits - Identificējamo ietekmēto patērētāju grupu %	Cik lielā mērā ietekmi ir iespējams mazināt (piemēram, izmaksājot kompensāciju vai nodrošinot restitūciju)

OECD vadlīnijas MNU nenosaka negatīvo ietekmju smaguma pakāpes svarīgumu. Lai negatīvo ietekmi uzskatītu par „smagu”, pietiek ar to, ka ietekmei piemīt kaut vai viena no šīm pazīmēm (mērogs, potenciālā riska joma un neatgriezeniskums), lai gan bieži vien tiek novērots, ka, jo lielāks ietekmes mērogs vai potenciālā riska joma, jo mazāka ir iespēja, ka tā būs „atgriezeniska”.

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Gadījumi, kad negatīvās ietekmes risks būs *visnozīmīgākais*, ir atkarīgi no konkrētā uzņēmuma, tā nozares un darījumattiecībām. Dažreiz tas var būt uz atsevišķu viedokli balstīts lēmums. Tāpēc uzņēmumi var vēlēties apspriesties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām par to, kā noteikt prioritātes, un informēt par pieņemtā lēmuma pamatojumu savā atbildīgas uzņēmējdarbības politikā. Publiskojot pamatojumu lēmumam par to, kā un kāpēc tika noteiktas konkrētās prioritātes, uzņēmums rada uzticēšanos tā izvēlētajai pieejai uzticamības pārbaudēm. Dažos gadījumos par noteiktajām prioritātēm var arī informēt, pamatojoties uz valsts tiesību aktos ietvertajiem uzņēmuma pienākumiem.

→ **PIEMĒRAM**, dažu valsts tiesību akti uzdod uzņēmumiem konkrētā jurisdikcijā veikt uzticamības pārbaudes, lai izvairītos no cilvēku tirdzniecības riska to piegādes ķēdēs un atrisinātu šo risku vai lai izvairītos no riska, ka tiek iegūti derīgi izraktni, ar kuriem tiek finansēti konflikti, un novērstu šādu risku.

Lai gan uzņēmumiem būtu jānosaka uzticamības pārbažu *prioritātes*, balstoties uz riska nozīmību, uzņēmumu iespējas reaģēt uz identificētajiem riska faktoriem būs atkarīgas no juridiskajiem un praktiskajiem ierobežojumiem, piemēram, no to spējas ietekmēt izmaiņas savu darījumattiecību partneru rīcībā un no tā, cik būtisks šis piegādātājs ir uzņēmumam.

► *skatīt pielikumā sadaļu J7. un J34.-J40*

J4. Kādos uzticamības pārbaudes veikšanas posmos ir svarīgi noteikt prioritātes?

Uzņēmumam būs jānosaka prioritātes gadījumos, kad tas nevar nekavējoties identificēt un risināt visas ar tā darbību un darījumattiecībām saistītās negatīvās ietekmes. Būtisko riska faktoru vai ietekmju prioritātes noteikšana ir svarīga gan identificējot ietekmes, gan arī cenšoties tās novērst un samazināt. Ja ietekmei ir noteikta prioritāte attiecībā uz tās novēršanu un samazināšanu, tad tai tiks noteikta arī prioritāte attiecībā uz izsekošanu, lai pārliecinātos, ka visi ar to saistītie jautājumi ir atrisināti. ► *Informāciju par prioritāšu noteikšanu praksē skatīt pielikuma sadaļās J24., J31 un J45.*

J5. Kā atšķiras prioritāšu noteikšana cilvēktiesību riskiem un citām negatīvajām ietekmēm?

Kopumā process, kas ir saistīts ar prioritāšu noteikšanu attiecībā uz ietekmi uz cilvēktiesībām, atspoguļo Ieteikumu II nodaļas 2.4. punktā sniegtās rekomendācijas. OECD vadlīnijas MNU nosaka, ka, nosakot prioritātes cilvēktiesību gadījumā, smaguma pakāpe ir būtiskāks faktors nekā iespējamība. Tādējādi, ja ir jānosaka prioritātes, uzņēmumiem ir jāsāk ar tām ietekmēm uz cilvēktiesībām, kas ir vissmagākās, atzīstot, ka novēlota reakcija var ietekmēt neatgriezeniskumu.

→ **PIEMĒRAM**, ja iespējama negatīva ietekme var izraisīt nāvi, to var noteikt kā prioritāru arī tad, ja tās iespējamība ir zema (piemēram, izstrādājot pasākumus dzīvības apdraudējuma mazināšanai gadījumā, ja elektrostacijā notiek dabas katastrofa).

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Uzticamības pārbaude atbilst uzņēmuma apstākļiem: Uzticamības pārbaudes raksturu un apjomu var ietekmēt šādi faktori: uzņēmuma lielums, darbības apstākļi, uzņēmējdarbības modelis, uzņēmuma vieta piegādes ķēdēs un tā produktu vai pakalpojumu raksturs.

► skatīt 1 nodaļu „Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes”: Uzticamības pārbaude atbilst uzņēmuma apstākļiem

J6. Kā risināt ierobežotu resursu jautājumus?

Uzticamības pārbaudes veikšanai ir nepieciešami cilvēkresursi un finanšu resursi. Resursu trūkums var kļūt par izaicinājumu visiem uzņēmumiem, bet maziem uzņēmumiem būs jo īpaši neliels uzticamības pārbaudes veikšanai pieejamo darbinieku skaits un ierobežoti finanšu resursi. Vienlaikus, salīdzinot ar lielākiem uzņēmumiem, tie bieži vien ir daudz elastīgāki politikas veidošanā un īstenošanā un tiem var būt mazāk ietekmju vai piegādātāju, ar kuriem ir jāstrādā. Uzņēmuma izmērs vai resursi nemaina uzņēmuma atbildību attiecībā uz tā pienākumu veikt uzticamības pārbaudi, kas būtu samērīga ar identificēto risku, tomēr tas var ietekmēt uzticamības pārbaudes veikšanu. Veicot uzticamības pārbaudi, uzņēmumi ar ierobežotiem resursiem var vairāk paļauties uz sadarbību un pieņemt rūpīgāk izsvērtus lēmumus par to, kuri jautājumi būtu nosakāmi kā prioritāri. Tie var izmantot arī esošo resursu priekšrocības, piemēram, politikas modeli vai publiski pieejamu informāciju par riska faktoriem konkrētās piegādes ķēdēs, un lūgt tehnisko palīdzību nozares asociācijās, kurām tie ir pievienojušies kā biedri. ► *papildu informāciju skatīt 4. tabulā*

J7. Kā uzticamības pārbaude iekļaujas uzņēmuma darba apstākļos?

Kā veidu, kādā uzņēmums veic uzticamības pārbaudi, var ietekmēt šādi faktori: uzņēmuma lielums, darbības apstākļi, uzņēmējdarbības modelis, uzņēmuma vieta piegādes ķēdēs un tā produktu vai pakalpojumu raksturs. ► *skatīt piemērus 4. tabulā*

4. TABULA. UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES PIELĀGOŠANA UZŅĒMUMA APSTĀKĻIEM: PIEMĒRI

Faktori	Piemēri
Uzņēmuma lielums	• MVU ar ierobežotu ietekmi uz saviem piegādātājiem un ierobežotiem resursiem, lai stiprinātu piegādātāju kapacitāti attiecībā uz atbildīgas uzņēmējdarbības prasību ievērošanu, var apsvērt iespēju izstrādāt stingru pirmskvalifikācijas procedūru, ar kuras palīdzību uzņēmums uzsāk sadarbību tikai ar tādiem piegādātājiem, kas visvairāk atbilst atbildīgas uzņēmējdarbības prasībām. Tādējādi MVU samazina to resursu apjomu, kas ir nepieciešams, lai identificētu, uzraudzītu vai novērstu ietekmi, kad sadarbība ar piegādātāju jau ir uzsākta. • Lielu multinacionālu uzņēmumu ar daudziem piegādātājiem un darījumattiecību partneriem dažādos paaugstināta riska apstākļos var piesaistīt apmācītu personālu no reģionālajiem birojiem, kas būtu atbildīgi par uzticamības pārbaudes procesa pārraudzīšanu konkrētajā uzņēmējdarbības veikšanas vietā.

OECD IETEIKUMI UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANAI
ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS
UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

**4. TABULA. UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES PIELĀGOŠANA UZŅĒMUMA
APSTĀKĻIEM: PIEMĒRI**

Uzņēmuma darbības konteksts	Sadarbojoties ar ieinteresētajām personām, uzņēmums, kas iegūst izejvielas konfliktu skartos vai nedrošos reģionos, var sadarboties ar divpusējās palīdzības aģentūrām (piemēram, donoraģentūrām), kurām ir līdzekļi, piekļuve un pieredze šajās jomās vai darbā ar pilsonisko sabiedrību šajā reģionā. Līdz ar to uzņēmums, kas darbojas drošākos apstākļos, var tieši sadarboties ar ietekmētajām vai potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem.
Uzņēmuma biznesa modelis	Infrastrukturās uzņēmums ar ilgtermiņa ieguldījumiem attīstības valstīs var konstatēt, ka ir efektīvi sadarboties ar valdību un palīdzēt tai risināt sistēmiskas problēmas reģionā, kurā tas darbojas, vienlaikus īstenojot citus riska novēršanas un samazināšanas pasākumus. Tas kalpo kā instruments šī uzņēmuma darbības sfērā esošo negatīvo ietekmju novēršanai ilgtermiņā. Savukārt slikts risinājums varētu būt bankas finansējums īstermiņa projektam (piemēram, iekārtu modernizācijai) attīstības valstī ar mērķi risināt sistēmiskas problēmas reģionā. Tā vietā uzņēmumam būtu jācenšas strikti izvērtēt sava finansējuma ietekmi uz cilvēktiesībām un atbilstoši jāpielāgo finansējuma piešķiršanas nosacījumi.
Uzņēmuma atrašanās vieta piegādes ķēdē	Lejupējs uzņēmums (piemēram, mazumtirgotājs) var novērtēt vidējā posma piegādātājus, lai izvērtētu, kā tie veic savu augšupējo piegādātāju uzticamības pārbaudes, lai identificētu bērnu darba risku. Uzņēmums, kas darbojas piegādes ķēdes vidusposmā, var izsekot augšupējos darījumattiecību partnerus ar uzņēmējdarbību paaugstināta riska zonās, lai identificētu bērnu darba risku. Abos gadījumos bērnu darbs ir jānosaka kā prioritāte, bet veids, kādā katrs no šiem uzņēmumiem identificē risku, atšķiras no tā vietas piegādes ķēdē.
Uzņēmuma produktu vai pakalpojumu raksturs	Uzņēmums, kas nodrošina tiešsaistes platformu vienādranga pakalpojumiem (piemēram, izmitināšana), nedrīkst veikt atsevišķu tās dalībnieku (piemēram, naktsmāju nodrošinātāju) novērtēšanu uz vietas ar tādiem pašiem paņēmieniem, kā vērtējot uzņēmumu, kas sniedz tradicionālākus pakalpojumus. Tomēr uzņēmums var izveidot stabilus sūdzību mehānismus un noteikt stingrākas prasības uzraugāmajiem operatoriem, lai nodrošinātos pret ētikas kodeksa un saimnieciskās darbības politikas pārkāpumiem, mazinātu vēlmi veikt šādus pārkāpumus un ātri reaģētu uz tiem.

Par uzticamības pārbaudi informē, sadarbojoties ar ieinteresētajām personām – ieinteresētās personas ir personas vai grupas, kuru intereses var ietekmēt uzņēmuma darbība. ▶ skatīt I nodaļu „Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes”: leinteresēto personu sniegtā informācija

J8. Kas ir uzņēmuma ieinteresētās personas?

Ieinteresētās personas ir personas vai grupas, kuru intereses var ietekmēt uzņēmuma darbība. Ne visiem indivīdiem un grupām, kuras uzskata par ieinteresētajām personām, būs tādas intereses, kuras var ietekmēt uzņēmuma veikta konkrēta darbība. Tāpēc ir svarīgi, ka uzņēmums identificē indivīdus un grupas ar interesēm, kas ir jāņem vērā, veicot konkrēto darbību (attiecīgās ieinteresētās personas). Turklāt uzticamības pārbaude attiecas uz tām ieinteresētajām personām, kuru intereses ir ietekmētas (ietekmētās ieinteresētās personas), un uz tām ieinteresētajām personām, kuru intereses nav ietekmētas, bet varētu tikt pakļautas ietekmei (potenciāli ietekmējamās ieinteresētās personas). Tāpat ne visas intereses ir vienlīdz svarīgas un ar visām ieinteresētajām pusēm nav jāstrādā vienādi. Ja intereses ir saistītas ar indivīda cilvēktiesībām vai kolektīvajām tiesībām (tādām, kas ir cilvēku grupai, piemēram, pamatiedzīvotājiem), ieinteresētās personas, kuru cilvēktiesības ir vai var tikt ietekmētas, var dēvēt arī par „tiesību subjektiem”.

Ieinteresētās personas var atšķirties atkarībā no uzņēmuma un tā veiktajām darbībām.

➔ **PIEMĒRAM**, ietekmētās un potenciāli ietekmējamās ieinteresētās personas un tiesību subjekti var būt:

- vietēja, reģionāla vai valsts līmeņa kopienas,
- darbinieki un darba ņēmēji, tostarp tādi, kas piegādes ķēdēs tiek nodarbināti saskaņā ar neoficiālu vienošanos, un arodbiedrības,
- produktu patērētāji vai gala lietotāji.

Turklāt attiecīgās ieinteresētās personas, kas var būt svarīgas jēgpilnas sadarbības īstenošanai, var ietvert:

- NVO, vietējām pilsoniskās sabiedrības organizācijas, valsts cilvēktiesību iestādes,
- kopienu organizācijas un vietējie cilvēktiesību aizstāvji,
- nozares partneri,
- uzņēmējas valdības iestādes (vietējās, reģionālās un nacionālās),
- uzņēmējdarbības partneri,
- investori/akcionāri.

Uzņēmumiem ir pieejami daudzi resursi, kas ļauj identificēt to ieinteresētās personas (piemēram, OECD, 2015).

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Gadījumos, kad ietekmēto vai potenciāli ietekmējamo ieinteresēto personu vai tiesību subjektu skaits ir ļoti liels, uzņēmums var sadarboties ar uzticamiem ieinteresēto personu pārstāvjiem, jo īpaši tad, ja sadarbība ar indivīdiem var apdraudēt konkrētas tiesības vai kolektīvās intereses.

➔ **PIEMĒRAM**, pieņemot lēmumu pārstrukturēt vai slēgt rūpnīcu, var būt svarīgi sadarboties ar arodbiedrībām, nevis atsevišķiem darbiniekiem, lai mazinātu lēmuma ietekmi uz nodarbinātību, jo darba ņēmēju tiesības veidot arodbiedrības vai tām pievienoties un to tiesības slēgt koplīgumu ir starptautiski atzītas cilvēktiesības.

Uzņēmumi var piešķirt prioritāti vissmagāk ietekmētajām vai potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām vai tiesību subjektiem, ar kuriem tie pēc tam sadarbojas. To, cik cieša ir sadarbība ar ieinteresētajām personām vai tiesību subjektiem, var noteikt uz tiem izdarītās ietekmes apmērs.

J9. Kas ir „jēgpilna sadarbība ar ieinteresētajām personām”?

- Sadarbība ar ieinteresētajām personām ietver interaktīvu sadarbību ar attiecīgajām ieinteresētajām personām. Ar ieinteresētajām personām var sadarboties, piemēram, tiekoties sanāksmēs vai pārrunās vai konsultējoties ar tām. Jēgpilna sadarbība ar ieinteresētajām personām – tā ir divvirzienu komunikācija un ir atkarīga no abu pušu dalībnieku godprātības.⁶ Tā ir pozitīvi aktīva un nepārtraukta un daudzos gadījumos ietver arī sadarbību ar attiecīgajām ieinteresētajām personām pirms lēmumu pieņemšanas.
- Divvirzienu sadarbība nozīmē to, ka uzņēmums un ieinteresētās personas brīvi pauž savu viedokli, iepazīstina viens otru ar savu skatījumu un uzklaua alternatīvus viedokļus, lai panāktu savstarpēju sapratni. Tā nozīmē arī to, ka ieinteresētajām personām ir iespēja palīdzēt izstrādāt un pašām arī īstenot šīs sadarbības plānu.
- Sadarbības laikā gan uzņēmumam, gan ieinteresētajām personām ir jārīkojas godprātīgi. Tas nozīmē, ka uzņēmums sadarbojas ar nepārprotamu nodomu saprast, kā tā darbības ietekmē ieinteresēto personu intereses. Un tas nozīmē arī to, ka uzņēmums ir gatavs risināt negatīvo ietekmi, ko tas rada vai veicina, un ka ieinteresētās personas godīgi atklāj savas intereses, nolūkus un bažas.
- Pozitīvi aktīva sadarbība nozīmē to, ka uzņēmums cenšas paziņot par saviem lēmumiem, kurā ir atspoguļoti to personu viedokļi, kuras šie lēmumi varētu ietekmēt. Ir svarīgi sadarboties ar potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem, pirms tiek pieņemti jebkādi lēmumi, kas tos varētu ietekmēt.⁷ Tas ietver visas nepieciešamās informācijas savlaicīgu nodošanu potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem, lai viņi varētu pieņemt apzinātu lēmumu par to, kā uzņēmuma izdarītā izvēle varētu ietekmēt viņu intereses. Tas nozīmē arī to, ka uzņēmums seko līdzi tam, kā tiek īste-

6. OECD (2011), *Komentāri par pamatnostādņēm*, 25. punkts

7. Dažos gadījumos tas var būt nepieciešams, piemēram, kad tiesības saņemt informāciju ir viens no cilvēktiesību elementiem.

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

notas panāktās vienošanās, nodrošinot, ka negatīvā ietekme uz ietekmētajām un potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem tiek atrisināta, tostarp nodrošinot labošanas pasākumus gadījumos, kad uzņēmums ir izraisījis vai veicinājis ietekmi.

- Pastāvīga sadarbība nozīmē to, ka sadarbība ar ieinteresētajām personām turpinās visā uzņēmējdarbības vai darbības dzīves cikla laikā un nav vienreizēja iniciatīva.

Jēgpilna sadarbība ar ieinteresētajām pusēm ir uzticamības pārbaudes procesa galvenā sastāvdaļa.

Tomēr ieteikumu mērķis nav sniegt plašu pārskatu par šo jautājumu. Uzņēmumiem ir pieejami daudzi resursi, kas tiem palīdz atrisināt daudzas kopējas problēmas, kas saistītas ar sadarbību ar ieinteresētajām personām (piemēram, OECD 2015c).

J10. Kad uzticamības pārbaudes veikšanā ir būtiski iesaistīt ieinteresētās personas?

Jēgpilna sadarbība ar ieinteresētajām personām ir svarīga visu uzticamības pārbaudes veikšanas laiku. Sadarbība ar ietekmētajām un potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem var būt īpaši būtiska, ja uzņēmums:

- identificē faktiskās un potenciālās negatīvās ietekmes savas darbības kontekstā,
- izvērtē darījumattiecības no faktisku vai potenciālu negatīvu ietekmju aspekta,
- izstrādā sistēmu negatīvās ietekmes risku faktoru novēršanai un mazināšanai gadījumos, kad uzņēmums pats ir izraisījis vai veicinājis negatīvo ietekmi,
- identificē uzņēmuma izraisīto vai veicināto negatīvo ietekmju labošanas pasākumu veidus un izstrādā procedūras labošanas pasākumu īstenošanai,
- izseko faktisko vai potenciālo identificēto ietekmju uz cilvēktiesībām risināšanu paša darbības kontekstā un informē par to.

Turklāt dažos gadījumos sadarbība vai konsultēšanās ar ieinteresētajām personām ir tiesības pašas par sevi.⁸

➔ **PIEMĒRAM**, darba ņēmēju tiesības dibināt arodbiedrības vai iestāties arodbiedrībās un tiesības slēgt koplīgumu ir starptautiski atzītas cilvēktiesības. Šī iemesla dēļ, iesaistot darba ņēmējus šī jautājumu risināšanā, ir svarīgi sadarboties ar arodbiedrībām vai darba ņēmēju pārstāvjiem. Turklāt darba attiecības ir viens no veidiem, kā uzņēmums sadarbojas ar ieinteresētajām personām.

Pastāv arī tādi negatīvu ietekmju veidi, kas rada tādu kolektīvu kaitējumu (piemēram, korupcija, kas kaitē visiem tās jurisdikcijas iedzīvotājiem, kurā tiek pieņemta korupcija, vai siltumnīcefekta gāzu emisijas, kas veicina kolektīvu, pārrobežu kaitējumu), ka visaptveroša sadarbība ar ietekmētajām vai potenciāli ietekmē-

8. *Piemēram, ANO Deklarācija par pamatiedzīvotāju tiesībām nosaka, ka Valstis apspriežas un sadarbojas ar attiecīgajiem pamatiedzīvotājiem, lai iegūtu brīvprātīgu, iepriekšēju un informētu piekrišanu (BIIP), dažādās situācijās, tostarp, pirms jebkura tāda projekta apstiprināšanas, kas skar šo iedzīvotāju zemes vai teritorijas un citus resursus (skatīt 19. un 32. pantu). SDO Konvencija Nr. 169, kas ir juridiski saistoša valstīm, kuras to ir ratificējušas, pieprasa Dalībvalstīm konsultēties ar pamatiedzīvotājiem ar mērķi panākt vienošanos vai piekrišanu par ierosinātajiem pasākumiem (skatīt 6. pantu).*

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

jamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem var nebūt iespējama. Šādos gadījumos var būt noderīga sadarbība ar uzticamiem iesaistīto personu pārstāvjiem vai pilnvarotajām organizācijām (piemēram, NVO, pārstāvošās valsts iestādes utt.).

Papildus sadarbībai ar ieinteresētajām personām uzņēmumi var arī konsultēties par konkrētiem jautājumiem vai apstākļiem ar ekspertiem (piemēram, ar akadēmiķiem, NVO, vietējām organizācijām) un lūgt padomu, plānojot un īstenojot uzticamības pārbaudes veikšanai nepieciešamās darbības.

J11. Kā uzņēmums var iesaistīt potenciāli mazāk aizsargātas ieinteresētās personas?

Identificējot un cenšoties novērst potenciālos šķēršļus sadarbībai ar ieinteresētajām personām (piemēram, valoda, kultūra, dzimums un spēku līdzsvars, nošķirtas grupas kopienas ietvaros utt.), ir svarīgi nodrošināt, ka šī sadarbība ir efektīva.

→ **PIEMĒRAM**, informācijas apmaiņa mutvārdos ar kopienām, kur ir zems rakstpratības līmenis.

Turklāt daži indivīdi un grupas var būt pakļauti paaugstinātam neaizsargātības vai atstumtības riskam, piemēram, sociālās stigmatizācijas dēļ. Bieži vien visvairāk neaizsargātās ieinteresētās personas arī būs tās, kuras visbūtiskāk ietekmē uzņēmuma darbība. Piemēram, tādas ieinteresētās personas kā sievietes, bērni un sociāli atstumtās kopienas, uzņēmuma darbība var ietekmēt daudz vairāk vai dažādākos veidos, un, sadarbojoties ar ieinteresētajām personām, tām var būt nepieciešama papildu uzmanība.

Uzņēmumiem ir pieejami daudzi resursi, kas tiem palīdz novērst potenciālos sadarbības šķēršļus un sadarboties ar īpaši neaizsargātām ieinteresēto personu grupām.⁹

Uzņēmumi var sadarboties nozares vai vairāku nozaru līmenī, kā arī ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm visā uzticamības pārbaudes veikšanas laikā, lai gan tikai uzņēmumi vienmēr ir atbildīgi par to, ka uzticamības pārbaudes tiek veiktas efektīvi.

► skatīt 1 nodaļu "Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes", 2. izcēlums

J12. Kā uzņēmumi var sadarboties, veicot uzticamības pārbaudi?

Daudzas Ieteikumos sniegtās rekomendācijas saistībā ar uzticamības pārbaudēm var īstenot sadarbībā ar citām organizācijām, piemēram, nozares dalībniekiem vai arodbiedrībām vai iesaistoties ieinteresēto personu iniciatīvās.

→ **PIEMĒRAM**, uzņēmumi var sadarboties ar arodbiedrībām vai noslēgt ar tām līgumus, lai veicinātu darba ņēmēju iesaisti uzticamības pārbaudes procesa sagatavošanā un izpildē, darba ņēmēju tiesību standartu īstenošanā un sūdzību mehānisma uzlabošanā. Līgumiem ar arodbiedrībām var būt dažādas formas, un tos var noslēgt darba vietas, uzņēmuma, nozares vai starptautiskā līmenī. Tie var būt koplīgumi, Vispārējie pamatnolīgumi un saprašanās memorandi.

9. Skat., piemēram, OECD (2016c), Pielikumi B-D.

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Sadarbība var būt izdevīga, jo tā dod iespēju apvienot zināšanas par nozares riska faktoriem un risinājumiem, palielināt ietekmēšanas līdzekļus, ciktāl iespējams, strādāt ar kopīgiem darījumattiecību partneriem un padarīt uzticamības pārbaudi efektīvāku visiem, piemēram atzīstot par spēkā esošiem darījumattiecību partneru novērtējumus un izveidojot vienotu sistēmu ziņošanai par darījumattiecību partneriem. Vēl viena nozaru sadarbības priekšrocība ir izmaksu dalīšana un ietaupījumi. ► *skatīt pielikuma sadaļas J18., J27.-J28., J37 un 5. izcēlumu*

3. IZCĒLUMS. UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES SADARBĪBAS INICIATĪVU LABA PĀRVALDĪBA

Šajā sarakstā ir iekļauti labas pārvaldības piemēri, kas var palīdzēt uzņēmumam noteikt, vai sadarbības iniciatīva, kurā tas ir iesaistījies, ir uzticama.

Iniciatīva:

- ir izveidojusi funkcionējošu, pieejamu un efektīvu sūdzību mehānismu, kas ļauj ieinteresētajām personām paust bažas par pašas iniciatīvas veiktajām darbībām, nebaidoties no atriebības;*
- ir izveidojusi procedūru, kas ļauj ieinteresētajām personām un ekspertiem sniegt konsultācijas par iniciatīvas mērķiem un darbībām;
- ir izveidojusi efektīvu procedūru, ar kuras palīdzību iesaistītajiem uzņēmumiem savlaicīgi tiek sniegta detalizēta informācija par faktiskajām vai potenciālajām negatīvajām ietekmēm, tādējādi atbalstot uzņēmumus, kad tie veic paši savas uzticamības pārbaudes;
- ir izveidojusi efektīvu procedūru, ar kuras palīdzību regulāri tiek pārskatīts, tostarp uzraudzīts un novērtēts, vai iniciatīva pati izpilda savus mērķus, ieskaitot, ja nepieciešams, politikas, darbības un jebkuru iesaistītajiem uzņēmumiem sniegto vadlīniju atjaunošanu;
- ir apsvērusi, vai starp iniciatīvas un uzņēmumu vadību varētu pastāvēt faktiski vai potenciāli interešu konflikti, un ir izveidojusi procedūras, lai pārvaldītu šādus konfliktus;
- publisko detalizētu informāciju par tās iekšējās pārvaldes struktūru, personālu, resursiem un uzraudzības mehānismiem;
- ziņo par novērtējumiem, kas veikti, lai noskaidrotu, vai tā atbilst saviem mērķiem attiecībā uz sociāli atbildīgu ārpakalpojumu izmantošanas praksi;
- pieļauj citu uzticamības pārbaudes veikšanas iniciatīvu savstarpēju atzīšanu, ievērojot atbilstīgu kvalitātes kontroli.

*Tas attiecas uz sūdzību mehānismiem, kurus izmanto ziņošanai par iniciatīvām, un nevis uz sūdzību mehānismiem, kurus iniciatīvas var izveidot, lai atvieglotu labošanas pasākumus starp ietekmētajām ieinteresētajām personām vai tiesību subjektiem un iniciatīvas dalībniekiem.

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Dalība iniciatīvā nenotiek no uzņēmuma un nepārliet uz iniciatīvu atbildību par uzņēmuma izraisīto vai veicināto negatīvo ietekmi vai negatīvo ietekmi, ar kuru tas ir tieši saistīts.

Ja uzņēmums, veicot uzticamības pārbaudi, iesaistās sadarbībā, tam vispirms ir jānovērtē iniciatīvas kvalitāte. Tas varētu ietvert šādas darbības:

- Noskaidrot attiecīgo ieinteresēto personu viedokli par iniciatīvas uzticamību.
- Novērtēt, vai iniciatīva un tās procedūras ir uzticamas, proti, vai tās ievēro leteikumos sniegtās rekomendācijas.
- Nodrošināt, ka sadarbības iniciatīvas izmantotās pieejas ir piemērotas un pielāgotas uzņēmumam veidā, kas ļauj veikt pienācīgi stingru uzticamības pārbaudi.
- Būt aktīvam sadarbības iniciatīvas dalībniekam.
- Labas pārvaldības izmantošana gadījumos, kad sadarbību īsteno oficiāla iniciatīva. ► *skatīt 3. izcēlumu*

J13. Vai sadarbības iniciatīva var radīt risku konkurences likuma izpratnē?

Daudzos gadījumos uzņēmumi var sadarboties, lai veiktu uzticamības pārbaudi, nepārkāpjot konkurences likumu, un sadarbības iniciatīvām, kurās tie piedalās, ir jārikojas aktīvi, lai nodrošinātu izpratni par konkurences tiesībām savā jurisdikcijā un izvairītos no darbībām, kuras varētu uzskatīt par konkurences likuma pārkāpumu.

→ **PIEMĒRAM**, uzņēmumi un sadarbības iniciatīvas, kurās tie ir iesaistījušies, var:

- Lūgt konkurences iestāžu padomu, ja ir šaubas par to, vai konkrētā rīcība vai darbība vai kooperatīvā darbība būtu uzskatāma par tādu, kas ir pretrunā ar konkurences likumu, un tādējādi rada regulatīvu risku.
- Izveidot sadarbības iniciatīvu aptverošus pārredzamības pasākumus, lai mazinātu bažas par konkurenci. Konkurences iestādes varētu būt skeptiskākas pret iniciatīvām vai līgumiem starp konkurentiem, ja to rīcība ir slepena. Turklāt caurskatāmība var palīdzēt atklāt potenciāli problemātiskus jautājumus un tādējādi nodrošināt ātru to atrisināšanu.
- Izveidot prettrestu atbildības programmas. Īpašās jurisdikcijās konkurences iestādes bieži vien sniedz konsultācijas par to, kā vislabāk izstrādāt un īstenot atbildības programmas.

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR PĀRSKATU PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Katrā jurisdikcijā ir atšķirīgi noteikumi attiecībā uz konkurences tiesību jautājumiem; tomēr ir daži jautājumi, kurus uzņēmumi var ņemt vērā, izvērtējot bažas par atbilstību konkurences tiesību aktiem atbildīgas uzņēmējdarbības iniciatīvas ietvaros.

➔ **PIEMĒRAM**

- Vai sadarbība vai iniciatīva ietver vienošanos starp konkurentiem?
- Var sadarbību vai iniciatīvu pašu par sevi var uzskatīt par konkurences likuma pārkāpumu (t. i., vai tā ir saistīta ar cenu noteikšanu, aizliegtu pretendentu vienošanos (slepenas norunas par piedāvājumu), izlaides ierobežojumiem un tirgus dalīšanu (vai koplietošanu)?
- Vai sadarbībai vai iniciatīvai ir pret konkurenci vērsta ietekme (t. i., ietekme uz patērētāju tirgu, piemēram, augstākas cenas vai ierobežojumi piekļuvei pie precēm/pakalpojumiem), neskatoties uz to, ka tā nemēģina ierobežot konkurenci?
- Savukārt, vai sadarbības vai iniciatīvas konkurenci veicinošā ietekme ir lielākā nekā konkurenci mazinošās ietekme?
- Vai labums, ko sadarbība vai iniciatīva sniedz sabiedrības interesēm, panāk vai mazina līdzsvaru? ► *skatīt Capobianco, Gillard and Bijelic, 2015.*

JAUTĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES PROCESU

POLITIKĀ UN PĀRVALDĪBAS SISTĒMĀS NOSTIPRINĀTA ATBILDĪGA UZŅĒMĒJDARBĪBA

Izstrādājiet, pieņemiet un izplatiet informāciju par politikas nostādņu kopumu atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumos, formulējot uzņēmuma apņemšanos ievērot OECD vadlīnijās MNU definētos principus un standartus, un plānus veikt uzticamības pārbaudes, kas būs svarīgi uzņēmuma darbībai, piegādes ķēdēm un citām darījumattiecībām. ▶ skatīt

1.1. punktu II nodaļā

J14. Kas ietilpst atbildīgas uzņēmējdarbības politikā? ▶ skatīt 1.1. punktu II nodaļā

Ieteikumos ir teikts, ka uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politika ietver uzņēmuma apņemšanos attiecībā uz OECD vadlīnijās MNU skatītajiem jautājumiem un tā apraksta šo apņemšanos vēl detalizētāk, pievēršoties uzņēmuma vissvarīgākajiem riska faktoriem.

Uzņēmumam var arī būt noderīgi izmantot atbildīgas uzņēmējdarbības politiku kā instrumentu, ar kura palīdzību izskaidrot to, kā tas nosaka prioritātes savu atbildīgas uzņēmējdarbības uzticamības pārbaudžu kontekstā (t. i., kāpēc dažus riska faktorus uzskata par svarīgākiem).

Tāpat atbildīgas uzņēmējdarbības politika nosaka to, kā uzņēmums izpildīs savus pienākumus – kā tas veiks uzticamības pārbaudes, iesaistīs ieinteresētās personas un īsteno labošanas pasākumus. Šajā kontekstā politikā var arī atspoguļot rezultātus, kurus uzņēmums vēlas sasniegt, īstenojot atbildīgas uzņēmējdarbības politiku attiecībā uz darba ņēmējiem (ieskaitot uzņēmuma darbiniekus, pagaidu darba ņēmējus un citas personas, kas strādā tā labā) un darījumattiecību partneriem. ▶ skatīt pielikumā sadaļu J18.

Uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politiku var pielāgot vietējiem apstākļiem vai darbībai.

Piemēram, liela MNU meitas uzņēmums, kas darbojas valstī ar konkrētiem darba riska faktoriem, var pielāgot sava mātes uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politiku, lai risinātu konkrētajos apstākļos aktuālos jautājumus.

J15. Kādu profesionālo pieredzi var izmantot, izstrādājot atbildīgas uzņēmējdarbības politiku? ▶ skatīt 1.1. punktu II nodaļā

Nozares vai vairāku ieinteresēto pušu iniciatīvas daudzās jomās jau ir izveidojušas spēcīgus politikas modeļus. Uzņēmums var pieņemt lēmumu pielāgot šo politiku vai balstīties uz kādu no tās modeļiem ar nosacījumu, ka tas izpilda ieteikumu II nodaļas 1.1. punktā sniegtās rekomendācijas un ir piemērots uzņēmuma nozarei vai ģeogrāfiskajam stāvoklim.¹⁰

Izstrādājot atbildīgas uzņēmējdarbības politiku, var būt lietderīgi konsultēties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām. Tas var būt īpaši svarīgi gadījumos, kad vēl nav izveidoti spēcīgi politikas modeļi. Izstrādājot politikas pieejas, var noderēt arī darba ņēmēju organizāciju, nozares asociāciju, attiecīgo NVO vai vairāku ieinteresēto personu veidoto iniciatīvu ieteikumi. ▶ skatīt Pielikumā sadaļu J8-J11.

Uzņēmuma attiecīgo struktūrvienību iesaistīšana politikas izstrādē var palīdzēt identificēt reālas un efektīvas pieejas politikas īstenošanai. ▶ skatīt pielikumā sadaļu J16.

¹⁰ Piemēram, skatīt OECD (2016a), "Piegādes ķēdes politikas modelis konfliktu skartās un paaugstināta riska zonās iegūtu derīgo izrakteņu atbildīgai globālas piegādes ķēdei" [avots angļu valodā: "Model Supply Chain Policy for a Responsible Global Supply Chain of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas"]; skatīt arī OECD (2017a), "Uzņēmuma politikas modelis atbildīgām piegādes ķēdēm lauksaimniecības sektorā, [avots angļu valodā: "Model Enterprise Policy for Responsible Agriculture Supply Chains"]".

Centieties nostiprināt uzņēmuma politiku atbildīgas uzņēmējdarbības jomā uzņēmuma pārraudzības struktūrās. Iekļaujiet uzņēmuma politiku atbildīgas uzņēmējdarbības jomā pārvaldības sistēmās, ieviešot to kā vienu no pastāvīgajiem uzņēmējdarbības procesiem, ņemot vērā šo struktūru iespējamo neatkarību, autonomiju un juridisko formu, kas var būt paredzēta valsts tiesību aktos. ▶ skatīt II nodaļas 1.2. punktu

J16. Ar kuru komandu vai uzņēmuma struktūrvienību iesaisti jārēķinās, izstrādājot un saskaņojot uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politikas mērķus?

▶ skatīt I nodaļu “Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes”, II nodaļas 1.2. punkts

Tas, kā komandu un uzņēmuma struktūrvienību darba principu saskaņošana tiks īstenota praksē, lielā mērā ir atkarīgs no uzņēmuma tādiem raksturlielumiem kā saimnieciskās darbības veids, lielums un konkrēto riska faktoru raksturs. Uzņēmumi var padomāt par to, kuras tā struktūrvienības varētu ietekmēt tā atbildīgas uzņēmējdarbības politikas ievērošanu, lai identificētu jautājumus, kas ir jāņem vērā, lai nodrošinātu mērķu saskaņošanu.

Tās var ietvert:

- Personas, kuras pieņem augsta līmeņa lēmumus par uzņēmumu (piemēram, valde un augstākā līmeņa vadība).
- Personas, kuras atbild par atbilstību (piemēram, juridiskā, atbilstības, personāla, vides nodaļa un vietējā vadība).
- Personas, kuras pieņem lēmumus par jaunām darījumattiecībām (piemēram, sagādes nodaļa, iepirkumu nodaļa, pārdošanas nodaļa, investīciju fondu vadītāji).
▶ Skatīt 5. tabulu
- Personas, kuras ir atbildīgas par tādu produktu un darbību izstrādi un uzraudzību, kas ir saistīti ar risku (piemēram, produktu dizaineri, ražošanas un tehniskie vadītāji).
- Personas, kuras ir atbildīgas par produktu un pakalpojumu pārdošanu un mārketingu.

Šīs struktūrvienības var būt iesaistītas uzticamības pārbaudes faktiskajā veikšanā (piemēram, izstrādājot atbildīgas uzņēmējdarbības politiku un īstenojot pārvaldības sistēmas vai identificējot vai novēršot un mazinot ietekmes).

Atkarībā no uzņēmuma struktūras var būt svarīgi arī nodrošināt, ka galvenās apņemšanās un mērķi tiek saskaņoti visos meitas uzņēmumos, franšīzēs vai vietējos birojos, lai gan tie var arī pielāgot savu atbildīgas uzņēmējdarbības politiku vietējiem apstākļiem. ▶ skatīt pielikumā sadaļu J14.

**5. TABULA. NODAĻAS UN AMATI, KAS IR POTENCIĀLI BŪTISKI UZTICAMĪBAS
PĀRBAUDES VEIKŠANAI: PIEMĒRI**

NODAĻAS UN/VAI AMATI	JAUTĀJUMI*
Ilgspēja, korporatīvā sociālā atbildība, ētiska ārpakalpojumu izmantošana	Iespējami daudzi/visi jautājumi, kurus skata MNU vadlīnijas, jo šīs nodaļas/amati bieži ir saistīti ar atbildīgas uzņēmējdarbības jomu vadīšanu/ darbojas kā kontaktpunkti/koordinatori
Vides un/vai sociālie jautājumi	• vide • veselība un drošība • cilvēktiesības • citi sociālie jautājumi, kurus nerisina cita nodaļa/amats
Cilvēkresursi	• nodarbinātība un darba attiecības • arodveselība un darba drošība • cilvēktiesības • pieņemšana darbā
Darba ņēmēju pārstāvji, arodbiedrību pārstāvji	• nodarbinātība un darba attiecības • arodveselība un darba drošība • cilvēktiesības
Saimnieciskā darbība, ražošana	• vide • arodveselība un darba drošība • cilvēktiesības • patērētāju aizsardzība
Juridiskie jautājumi	• juridiskā atbilstība • nodarbinātība un darba attiecības • kukuļošana un korupcija • cilvēktiesības • patērētāju aizsardzība • informācijas atklāšana • līgumu slēgšana ar darījumattiecību partneriem
Atbilstība, ētika/godīgums	• atbilstība vispārīgi • kukuļošana un korupcija
Iepirkumi, piegādes ķēde, darījumattiecības	• MNU vadlīniju visi jautājumi, kas saistīti ar piegādes ķēdi, darījumattiecībām • Piegādes ķēdes /darījumattiecību pārbaudīšana, līgumu slēgšana un uzraudzība saistībā ar šiem jautājumiem

5. TABULA. NODAĻAS UN AMATI, KAS IR POTENCIĀLI BŪTISKI UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANAI: PIEMĒRI

Pārdošana un mārketinga	• cilvēktiesības • patērētāju aizsardzība • informācijas atklāšana
Kopienas attīstība	• ieinteresēto personu iesaistīšana • vide • kopienas veselība un drošība • cilvēktiesības • informācijas atklāšana
Ārlietas, ziņošana	• ieinteresēto personu iesaistīšana • informācijas atklāšana
Risku vadība	• iespējami visi jautājumi
Audits	• iespējami visi jautājumi
Augstākā vadība	• iespējami visi jautājumi
Valde/īpašnieki	• iespējami visi jautājumi

* Šis nav izsmeljošs saraksts ar jautājumiem, kas tiek aplūkoti OECD vadlīnijās MNU un var būt īpaši būtiski kā jautājumi, kas ir jāņem vērā nodaļai/amatam, lai pildītu savu lomu attiecībā uz uzticamības pārbaudes veikšanu vai vairotu savu pieredzi

J17. Ar ko atšķiras valdes un vadības lomas, nodrošinot atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanu uzņēmumā? ▶ skatīt II nodaļas 1.2. punktu

Valdes galvenais uzdevums ir apstiprināt uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politiku. Valdi var iesaistīt arī lēmumu pieņemšanā par uzņēmuma stratēģiju, kas var ietekmēt atbildīgu uzņēmējdarbību. Turklāt tā var iejaukties gadījumos, kad atbildīgas uzņēmējdarbības politika netiek īstenota, un pieprasīt vadībai rīkoties. Var būt noderīgi uzticēt valdes locekļiem ar atbilstošu pieredzi atbildību par atbildīgas uzņēmējdarbības jomām. Šajā sakarā G20/OECD Korporatīvās pārvaldības principos ir atzīts, ka valsts uzņēmuma valdes svarīgs pienākums ir uzraudzīt riska pārvaldības sistēmu un sistēmas, kas paredzētas tam, lai nodrošinātu, ka uzņēmums ievēro piemērojamos tiesību aktus, tostarp tiesību aktus nodokļu, konkurences, darba tiesību, vides, vienlīdzīgu iespēju, korupcijas novēršanas un veselības aizsardzības un drošības jomā (OECD, 2015a, VI nodaļa). Savukārt vadība būs atbildīga par stratēģijas izstrādi atbildīgas uzņēmējdarbības politikas īstenošanai.

Lai arī valdes un vadības lomas atšķiras, praksē augstākā līmeņa vadītāji var ieņemt vietu valdē un līdz ar to uzņemties divas lomas.

Sadarbojoties ar piegādātājiem un citiem darījumattiecību partneriem, rīkojieties saskaņā ar atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamajiem rezultātiem un politiku. ▶skatīt II nodaļas 1.3. punktu

J18. Kā integrēt atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamos rezultātus darījumattiecībās?

▶skatīt II nodaļas 1.3. punktu

Papildus tam, ka uzņēmuma atbildīgas uzņēmējdarbības politikā tiek izskaidroti darījumattiecību vēlamie rezultāti, var spert vēl citus soļus, lai nodrošinātu, ka atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamie rezultāti tiek iekļauti arī darījumattiecībās.

➔ **PIEMĒRAM**, kā minēts Ieteikumos, jaunu darījumattiecību vēlamos rezultātus var paziņot un puses par tiem vienojas, noslēdzot oficiālas vienošanās vai parakstot dokumentus (piemēram, piegādātāja ētikas kodeksus, kopuzņēmuma līgumus, pavadvēstules investora uzņēmumiem utt.). Šie līgumi vai dokumenti var ietvert:

- Vienošanās, ka abas puses sagaida, ka darījumattiecības atbilst OECD vadlīnijām MNU un/vai Ieteikumiem vai tiem pielīdzinātiem standartiem.
- Darījumattiecību pārskatāmības, uzraudzības un ziņošanas vēlamos rezultātus.
- Precīzu informāciju par to, vai/kā darījumattiecību partneriem būtu secīgi jāsakārto pēc svarīguma savas prasības pret saviem darījumattiecību partneriem visā piegādes ķēdes vai vērtību ķēdes garumā.
- Pamatojumu līguma izbeigšanai, jo netika sasniegti OECD vadlīniju MNU vēlamie rezultāti.

Nodaļas, kas ir atbildīgas par lēmumu pieņemšanu par jaunām darījumattiecībām, var ņemt vērā atbildīgas uzņēmējdarbības kritērijus, pirms uzsāk veidot jaunas darījumattiecības. To var panākt, piemērojot pirmskvalifikācijas procedūru, cenu noteikšanas kritērijus vai pārbaudes kritērijus, kuros ir ņemti vērā atbildīgas uzņēmējdarbības principi.

Daudzos gadījumos darījumattiecību partnerim (piemēram, piegādātājam) būs daudz klientu un tas var sniegt pakalpojumus un piegādāt produktus vairāk nekā vienai nozarei. Paturot to prātā, dažos gadījumos uzņēmumam var būt nepraktiski vai apgrūtināši attiecināt savus vēlamos rezultātus uz saviem piegādātājiem/ darījumattiecību partneriem, neņemot vērā esošos vai potenciāli pretrunīgos vēlamos rezultātus, ko no darījumattiecību partneriem sagaida to klienti/ darījumattiecību partneri. Uzņēmumi var risināt šo problēmu:

- attiecībā uz uzticamības pārbaudes vēlamajiem rezultātiem - pielāgoties starptautiskajiem un nozares standartiem.
- sadarboties ar citiem nozares dalībniekiem un izstrādāt kopīgus darījumattiecību vēlamos rezultātus, kā arī kopēju atbildīgas uzņēmējdarbības politiku un pārskatu sniegšanas sistēmu. ▶skatīt pielikumā sadaļu J12.
- sadarboties ar darījumattiecību partneriem, lai samazinātu pretrunīgo prasību skaitu un vienkāršotu to piemērošanu klientu vidū, kā arī vienotos par papildu iniciatīvām, politiku vai savstarpējās atzišanas programmām.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

Veiciet padziļinātu darbības jomas izpēti, lai identificētu visas uzņēmējdarbības jomas visos darbības veidos un attiecībās, tostarp piegādes ķēdēs, kur atbildīgas uzņēmējdarbības riska faktori ir sastopami visbiežāk un kur tiem ir vislielākā ietekme.

► skatīt II nodaļas 2.1. punktu

J19. Kas ir potenciālās riska jomas noteikšana un cik plaši uzņēmumam ir jānosaka potenciālās riska jomas? ► skatīt II nodaļas 2.1. punktu

Potenciālās riska jomas noteikšana ir uzņēmuma paša darbības (piemēram, darbības veidu un produktu līniju) un tā darījumattiecību partneru (ieskaitot piegādes ķēdes vai vērtību ķēdes visus etapus) būtisko riska faktoru vispārējo jomu identificēšanas sākotnējais process. Potenciālās riska jomas noteikšanas uzdevumam ir plašs tvērums un tā ir pirmais solis uz prioritāšu definēšanu. Savukārt novērtēšana (*saskaņā ar II nodaļas 2.2. punktu*) ir padziļinātāks process, kura mērķis ir identificēt un novērtēt prioritāros riska faktorus, kas ir saistīti ar konkrētu uzņēmējdarbības veidu vai darījumattiecībām. ► skatīt pielikuma sadaļu J23.-J28.

Praksē potenciālās riska jomas noteikšanas process, jo īpaši attiecībā uz potenciālās riska jomas noteikšanu darījumattiecībās, ir atkarīgs no uzņēmuma raksturojuma.

→ **PIEMĒRAM**, institucionāls investors var pajauties uz tirgus izpētes pakalpojumiem un citiem ārējiem avotiem (pilsoniskās sabiedrības ziņojumi, plašsaziņas līdzekļi utt.), lai noteiktu riska faktorus savā ieguldījumu portfelī, jo mazumtirgotājs var kartēt savas piegādes ķēdes struktūru un identificēt vispārējās riska jomas, pamatojoties uz konkrētiem ģeogrāfiskajiem, nozares, produktu vai uzņēmumu faktoriem.

Tomēr, ja uzņēmuma uzmanība tiek vērsta (piemēram, ar ziņojumiem, sadarbībā ar ieinteresētajām personām, caur sūdzību mehānismu) uz to, ka produktu līnija vai apakškomponents ir saistīts ar īpašu risku, ir svarīgi ņemt šo informāciju vērā kopā ar citu informāciju, kas iegūta potenciālās riska jomas noteikšanas laikā.

4. IZCĒLUMS. KĀ PIEGĀDES ĶĒDES KARTĒŠANA IEDERAS POTENCIĀLĀS RISKĀ JOMAS NOTEIKŠANĀ UN NOVĒRTĒŠANĀ?

Potenciālās riska jomas noteikšanas laikā uzņēmumiem ir svarīgi kartēt savas galvenās darbības un piegādes ķēdes struktūru, lai identificētu paaugstināta riska darbības, ģeogrāfisko tvērumu, produktus vai darījumattiecības. Tā kā uzņēmums pievērš papildu uzmanību šīm paaugstināta riska jomām, tas var pēc tam veikt savu faktisko individuālo darījumattiecību detalizētāku kartēšanu, lai identificētu konkrētas attiecības, kurām ir nepieciešama tālāka izvērtēšana. (*turpinājums nākamajā lappusē*)

4. IZCĒLUMS. KĀ PIEGĀDES ĶĒDES KARTĒŠANA IEDERAS POTENCIĀLĀS RISKĀ JOMAS NOTEIKŠANĀ UN NOVĒRTĒŠANĀ?

Piemēram, potenciālās riska jomas noteikšanas laikā autobūves uzņēmums, balstoties uz zināmu nozares informāciju, var konstatēt, ka tā akumulatori var saturēt vairāk būtisku riska faktoru nekā citas sastāvdaļas. Šajā situācijā ir maz ticams, ka uzņēmumam būs pieejama detalizētāka informācija par konkrētiem apakšpiegādātājiem un izcelsmes valstīm, lai uzsāktu detalizētu akumulatoru piegādes ķēdes izvērtēšanu. Šis uzņēmums drīzāk vispirms centīsies iegūt papildu informāciju par to, kur šie akumulatori patiesībā tiek izgatavoti, kartējot paaugstināta riska etapus šo produktu piegādes ķēdē, akumulatora materiālu iespējamās izcelsmes valstis un jebkuras paaugstināta riska apakšpiegādātāju veiktās uzticamības pārbaudes kvalitāti un būtību. Tikai pēc tam uzņēmums var noteikt prioritāros darījummattiecību partnerus padziļinātas novērtēšanas un citu darbību veikšanai.

Piemēram, pārskatot savas produktu līnijas, uzņēmums, kas darbojas apavu ražošanas nozarē, var konstatēt, ka tā ādas apavi tiek saistīti ar būtiskiem darba un vides riska faktoriemniecēšanas procesā. Pēc tam uzņēmums var kartēt konkrētus darījummattiecību partnerus (piemēram,niecētavas), kas ir saistīti ar tā ādas izstrādājumu ražošanu, lai noteiktu prioritātes atsevišķiem piegādātājiem, kas darbojas paaugstināta riska ģeogrāfiskajos apgabalos turpmākai novērtēšanai.

J20. Kas ir nozares, produkta, ģeogrāfiskā un uzņēmuma līmeņa risks?

→skatīt II nodaļas 2.1. punktu

Nosakot riska jomas paša uzņēmuma darbībā un attiecībā uz tā darījummattiecību partneriem, var būt noderīgi ņemt vērā nozares riska faktorus, produktu riska faktorus, ģeogrāfiskā riska faktorus un uzņēmuma līmeņa riska faktorus. Šos riska faktorus nosaka pagātnes ietekme un aktuālie jautājumi.

- Nozares riska faktori ir riska faktori, kas dominē nozarē visā pasaulē un izriet no nozares raksturojuma, tās darbības, tajā ražotajiem produktiem un ražošanas procesa. Piemēram, ieguves rūpniecība bieži ir saistīta ar riska faktoriem, kas būtiski ietekmē apkārtējo vidi un vietējās kopienas. Apģērbu un apavu ražošanas nozarei galvenokārt ir raksturīgi riska faktori, kas ir saistīti ar arodbiedrību tiesību ievērošanu, darba drošību un veselību un zemu atalgojumu.¹¹

11. Papildu informāciju par riska faktoriem apģērbu un apavu ražošanas nozarē skatīt OECD(2017a); papildu informāciju par riska faktoriem ieguves nozarē skatīt OECD (2016c).

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

- Produkta riska faktori ir riska faktori, kas saistīti ar izejvielām vai ražošanas procesiem, kas tiek izmantoti, izstrādājot vai lietojot konkrētus produktus. Piemēram, apgērbi ar krellītēm vai izšuvumiem slēpj lielāku neformālās nodarbinātības un bīstama darba risku, bet telefoni un datori var saturēt sastāvdaļas, kas, iespējams, tiek iegūtas konfliktu zonās.
- Ģeogrāfiskie riska faktori ir konkrētajai valstij raksturīgie apstākļi, kas paaugstina nozares riska iespējamību. Ģeogrāfiskā riska faktoros parasti var klasificēt kā riska faktoros, kas ir saistīti ar tiesisko regulējumu (piemēram, tiesību aktu salāgošana ar starptautiskajām konvencijām), pārvaldību (piemēram, inspekciju kapacitāte, tiesiskums, korupcijas līmenis), sociāli ekonomisko kontekstu (piemēram, nabadzības un izglītības līmenis, konkrētu iedzīvotāju grupu neaizsargātība un diskriminācija) un politisko kontekstu (piemēram, pastāvošs konflikts).
- Uzņēmuma līmeņa riska faktori ir riska faktori, kas saistīti ar konkrēto uzņēmumu, piemēram, slihta pārvaldība, slihta cilvēktiesību, darba tiesību, pretkorupcijas standartu, vides standartu ievērošanas vēsture vai atbildīgas uzņēmējdarbības kultūras trūkums.

J21. Kādus informācijas avotus var izmantot dokumentāra pētījuma veikšanai?

► *skatīt II nodaļas 2.1. punktu*

Lielākā daļa nozares un produkta riska faktoru, kā arī apstākļi konkrētās valstīs, ir labi zināmi vai arī viegli noskaidrojami, iepazīstoties ar jau pieejamo informāciju. Piemēram, nozare parasti pietiekami apzinās un saprot tehnisko procesu un produktu bīstamo ietekmi uz vidi un veselību.

Visa uzticamības pārbaudes procesa laikā, bet jo īpaši potenciālās riska jomas noteikšanas etapā vērtīgu informāciju var iegūt no ziņojumiem, kurus sniedz starptautiskās organizācijas, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, valsts cilvēktiesību iestādes, valdību aģentūras, arodbiedrības un darba devēju un uzņēmēju apvienības. Arī plašsaziņas līdzekļi var sniegt informāciju par sociālo un politisko situāciju vietējā, reģionālā un valsts mērogā. ► *saraksts ar dokumentāriem avotiem ir sniegts 6. tabulā*

Uzņēmumiem ir svarīgi novērtēt to avotu precizitāti un ticamību, kurus tie izmanto, lai iegūtu informāciju par riska faktoriem. Tas ir īpaši būtiski attiecībā uz iegūtiem avotiem, piemēram, iepriekšējiem bāzes novērtējumiem un partneru, iegūta uzņēmuma vai vienādranga uzņēmuma veiktiem pētījumiem vai citiem sekundāriem avotiem. To var izdarīt, triangulējot informāciju, lai to salīdzinātu ar citiem avotiem, ņemot vērā informācijas raksturu un avotus, kā arī tās publicēšanas datumu, un šaubu gadījumos konsultējoties ar trešām personām, piemēram, pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Tomēr ārējos ziņojumos sniegtā informācija nav jāpārbauda pilnā apmērā, lai uzņēmums varētu to izmantot kā sākuma punktu padziļinātai izpētei.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN
POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

**6. TABULA. NODAĻAS UN AMATI, KAS IR POTENCIĀLI BŪTISKI UZTICAMĪBAS
PĀRBAUDES VEIKŠANAI: PIEMĒRI**

Primārie avoti	• Līgumi, licences, attiecīgie noteikumi un tiesību akti, uzņēmuma politika, kas apraksta projektam vai pasākumam piemēroto juridisko un regulatīvo režīmu. • Citu pušu vai projekta iepriekšējos posmos iesniegti bāzes datu pētījumi / ietekmes novērtējumi. • Valsts iestāžu dati par nodarbinātību, nabadzības līmeni, veselības un izglītības standartiem, atalgojumu, darba apstākļiem un darba drošību un veselību utt. • Tautas skaitīšanas dati, dati par ienākumiem un nabadzības līmeni (dažās attīstības valstīs šie dati var būt neuzticami). • Zemes kartēšana un cita informācija par projektu vai darbību. • Galvenie rādītāji, kas apkopoti, izmantojot ģeogrāfiskās informācijas sistēmas kartes un citus avotus. • Citi esošie materiāli vai cita iegādes gadījumā iegūta informācija (ja tāda ir pieejama). • Vietējās kopienas sūdzību un pieprasījumu reģistri.
Sekundārie avoti	• Akadēmiķu, valsts cilvēktiesību iestāžu, valdības aģentūru un nozares organizāciju pētījumi un aprēķinātie rādītāji. • Starpvaldību organizāciju un daudzpusēju un divpusēju attīstības institūciju pētījumi un ziņojumi. • NVO un nozaru, valsts un starptautisko arodbiedrību organizāciju izstrādātie pētījumi un aprēķinātie rādītāji. • Informācija par kopienas ieguldījumu vai attīstības programmām, kas ir saistītas ar citiem nozares projektiem apgabalā vai reģionā. • Kopienas, piemēram, pamatiedzīvotāju vai to pārstāvju organizāciju, veiktie pētījumi par galvenajiem jautājumiem, kas var būt būtiski projekta attīstīšanai. • Pieejami ziņojumi, kurus ir sagatavojuši citi uzņēmumi, kas darbojas vietējā pašvaldībā vai reģionā.

J22. Kā novērst informācijas trūkumu? ▶ skatīt II nodaļas 2.1. un 2.2. punktu

Risinot jautājumus, kas saistīti ar nepietiekamu informāciju par uzņēmuma darbības un darījumattiecību partneru radītiem riska faktoriem, var izmantot vairākas stratēģijas, ja vien tiek ņemti vērā attiecīgie apstākļi un faktiskie ierobežojumi.

➔ PIEMĒRAM

- Lai brīdinātu uzņēmumus par faktiskām vai potenciālām negatīvajām ietekmēm, kuras uzņēmumi paši nav identificējuši, tie var izveidot sūdzību mehānismus un citas monitoringa platformas (piemēram, nacionālās uzraudzības komitejas).
▶ skatīt pielikuma sadaļu J54
- Lai uzsāktu turpmāku novērtēšanu, informācija vai pretenzijas saistībā ar faktisko vai potenciālo negatīvo ietekmi nav jāpārbauda pilnībā.
- Uzņēmumi var sadarboties ar galvenajām ieinteresētajām personām un ekspertiem, lai labāk izprastu nozares, produktu vai ģeogrāfiskā riska faktorus, piemēram, iesaistoties apaļā galda diskusijās.

Sākot ar iepriekš identificētajām būtiskākajām riska jomām, atkārtoti un arvien dziļāk novērtējiet prioritārās darbības, piegādātājus un citas darījumattiecības, lai identificētu un izvērtētu konkrētu faktisko un potenciālo negatīvo ietekmi uz atbildīgu uzņēmējdarbību. (II nodaļas 2.2. punkts)

J23. Kā uzņēmums var novērtēt negatīvu ietekmju risku pats savā darbībā?

▶ skatīt II nodaļas 2.2. punktu

Daudzos gadījumos uzņēmumi jau veic pašnovērtējumu vai sadarbojas ar ārējiem auditoriem vai inspekcijām saistībā ar galvenajiem riska faktoriem savā nozarē, un atsevišķās situācijās šo novērtēšanu reglamentē valsts tiesību akti. Piemēram, darba inspekcija, vides inspekcija, pārbaudes, kas ir jāveic, lai saņemtu licenci, ietekmes uz vidi novērtējumi, pretkorupcijas atbilstības novērtēšanas sistēmas, „pazīsti savu partneri” procedūras, finanšu auditi, ietekmes uz cilvēktiesībām novērtējumi un produktu licencēšanas procedūras ir vispārējā riska novērtēšanas piemēri, kurus uzņēmums, iespējams, jau veic, sadarbojoties ar attiecīgajām iestādēm. Uzņēmumi var mainīt vai papildināt esošo novērtēšanas sistēmu, lai iekļautu tajā starptautiskos standartus un atbildīgas uzņēmējdarbības politikas ieteikumus.

Papildus standarta novērtēšanai, kuru uzņēmums jau, iespējams, veic, var būt nepieciešama papildu iekšējā novērtēšana, lai izprastu potenciālos riska faktorus vai faktiskās negatīvās ietekmes, kas izriet no uzņēmuma paša darbības, lai sasniegtu OECD vadlīnijās MNU definētos atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamos rezultātus.

➔ **PIEMĒRAM**, uzņēmums var uzdot sagatavot ārēju pārskatu par to, kā tas īsteno savu diskriminācijas un seksuālās uzmākšanās politiku.

➔ **PIEMĒRAM**, meitasuzņēmums var veikt ietekmes uz vidi novērtējumu saistībā ar tā darbību un iesniegt to mātes uzņēmuma.

J24. Kā uzņēmums var noteikt, kura darbība vai kurš darījumattiecību partneris tam ir jānovērtē vispirms? ▶ skatīt II nodaļas 2.2. punktu

Daudzi uzņēmumi, jo īpaši lielle, nevarēs novērtēt faktisko vai potenciālo negatīvo ietekmi visās darbības jomās un darījumattiecībās. Uzņēmums var noteikt prioritāro kārtību, kādā tas novērtēs darbības jomas vai darījumattiecību partnerus ar visbūtiskāko negatīvas ietekmes risku. ▶ *Papildu informāciju par visbūtiskākajām ietekmēm skatīt II nodaļas 2.4. punktā un pielikuma sadaļā J3.*

Daži jautājumi, kas ir jāņem vērā, to nosakot, ir šādi:

- Uzņēmums vai tā darījumattiecību partneris darbojas valstī ar paaugstinātu risku (piemēram, konflikts, neaizsargātas grupas, zems tiesiskuma līmenis, augsta līmeņa korupcija utt.).
- Uzņēmums vai tā darījumattiecību partneris ir iesaistījies darbībā vai ražošanas procesā ar paaugstinātu risku (kuru raksturo augsts neoficiālās nodarbinātības līmenis, bīstamu ķīmisko vielu lietošana, lieljaudas tehnikas izmantošana utt.).
- Riska faktori, kas tika identificēti iepriekšējā novērtējumā.

Ir svarīgi, ka darījumattiecību partneri tiek klasificēti kā „paaugstināta riska” partneri un tiem tiek noteikta prioritāte papildu novērtēšanai, pamatojoties uz to riska profilu, un nevis uz to, cik ciešas ir to attiecības ar uzņēmumu.

➔ **PIEMĒRAM**, elektronikas uzņēmums var atzīmēt ārpakalpojuma uzņēmumus, kas nodarbojas ar derīgo izrakstu iegūvi konfliktu skartos un augsta riska reģionos, kā „paaugstināta riska” partnerus, neskatoties uz to, ka elektronikas uzņēmumam nav tiešu līgumattiecību ar šo darījumattiecību partneri.

Reizēm attiecībā uz paaugstināta riska darījumattiecību partneriem ir jānosaka papildu prioritātes. Šādos gadījumos, nolūkā izvērtēt visus esošos paaugstināta riska darījumattiecību partnerus, uzņēmums var kā prioritāti noteikt tādu paaugstināta riska darījumattiecību partneru novērtēšanu, kas ir vissvarīgākie, raugoties no procentuālā to produktu apjoma, kurus uzņēmums iegūst no ārējiem avotiem (vai raugoties no ārējās iegūšanas reižu procentuālās daļas).

J25. Kā uzņēmumam izvērtēt savus darījumattiecību partnerus, kuriem potenciālo riska jomu noteikšanas laikā ir piešķirta prioritāte? ▶ skatīt II nodaļas 2.2. punktu

Potenciālās riska jomas noteikšanas laikā uzņēmums identificē plašas riska kategorijas, kas ir saistītas ar tā darījumattiecībām. Novērtēšana ir prioritāro risku faktoru detalizētāka izvērtēšana pēc tam, kad ir noteikta potenciālā riska joma. Novērtēšanas veidu piemēri: piegādātāja pašnovērtējums, pārbaudes uz vietas, auditi un citi. Uzņēmuma izmantotais novērtēšanas veids tiks pielāgots konkrētajam riskam.

→ PIEMĒRAM

- Uz vietas veiktas pārbaudes var būt piemērotas tam, lai novērtētu ar darba drošību un veselību, produkta drošību un vides aizsardzību saistītos riska faktorus (kopā ar citiem riska faktoriem).
- Dokumentu pārbaude var būt laba metode, ja tiek pārbaudīta uzņēmuma atbilstība finanšu pārskatu standartiem.
- Intervijas ar darba ņēmējiem un diskusijas ar mērķa grupām ir laba izvēle, novērtējot darba un cilvēktiesību riska faktorus, jo īpaši saistībā ar riska faktoriem, kas ir sensitīvi un parasti netiek dokumentēti. Atzīstot, ka darba ņēmēji var nejusties ērti, sniedzot godīgas atbildes vadībai, dažos gadījumos intervijas un diskusijas ar mērķa grupu būtu jāļauj veikt uzticamām trešām personām.
- Sadarbība ar ieinteresētajām personām un konsultācijas ar attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām var būt lietderīgas, novērtējot uzņēmuma darbības negatīvo ietekmi uz vietējām kopienām.

J26. Kurās jomās var pielietot darījumattiecību partneru novērtējumu un kam būtu jāveic šis novērtējums? ▶ skatīt II nodaļas, 2.2. punktu

Attiecībā uz lielāko daļu riska faktoru novērtējumā būs aplūkoti šādi jautājumi:

- Darījumattiecību partnera izraisītās faktiskās negatīvās ietekmes vai ietekmju risks (piemēram, nedroša rīcība ar ķīmikālijām, amatpersonu kukuļošana), ieskaitot riska faktorus, kas ir saistīti ar gaidāmiem projektiem vai turpmākām darbībām.
- Darījumattiecību partnera spēja un gatavība veikt uzticamības pārbaudi.
- Veiktās uzticamības pārbaudes atbilstība, ieskaitot uzņēmuma vai tā darījumattiecību partnera īstenotos pasākumus nolūkā novērst vai mazināt negatīvās ietekmes (piemēram, politika, atbilstības pārvaldības sistēmas, apakšpiegādātāju novērtēšana, iekārtu modernizācija, piekļuve sūdzību mehānismiem).

Novērtējuma veicējiem būtu jāspēj pierādīt šāda kvalifikācija:

- Pieredze darbā ar attiecīgajiem riska faktoriem, kurus uzņēmums novērtē (piemēram, cilvēktiesības, veselība un drošība, korupcija), tai skaitā izpratne par labāko metodoloģiju faktiskās un potenciālās negatīvās ietekmes identificēšanai vietējos apstākļos.
- Zināšanas par starptautiskajiem un nacionālajiem standartiem, kas saistīti ar konkrēto negatīvo ietekmi.
- Spēja veikt novērtējumu vietējos apstākļos (piemēram, valodu prasmes).

Visticamāk, vienai personai nepiemītīs visas iepriekš minētās zināšanas un prasmes attiecībā uz visām riska zonām un visām situācijām. Ņemot to vērā, novērtēšanu var veikt komandas, kuru dalībniekiem visiem kopā piemīt nepieciešamās kompetences.

J27. Kad novērtēt darījumattiecību partneri? ▶ *skatīt II nodaļas 2.2. punktu*

Uzņēmumi tiek mudināti novērtēt:

- esošos paaugstināta riska darījumattiecību partnerus (piemēram, darījumattiecību partnerus, kuru darbība ir saistīta ar ģeogrāfiskiem apstākļiem, produktiem vai nozarēm, kas ir identificētas kā paaugstināta riska vai negatīvas ietekmes sfēras), kas vēl nav novērtēti.
- pirms izveidot darījumattiecības ar jaunu pirmā līmeņa, paaugstināta riska partneri. ▶ *skatīt pielikumā sadaļu J18.*
- kad, visticamāk, ir mainījušies paaugstināta riska darījumattiecību partnera apstākļi.

Dažos gadījumos konkrētā reģionā ir tik augsts negatīvās ietekmes risks, ka atsevišķu darījumattiecību partneru novērtēšana nesniegs jaunu informāciju. Šajā gadījumā uzņēmums var izvēlēties nekavējoties koncentrēties uz negatīvās ietekmes novēršanu un mazināšanu.

→ **PIEMĒRAM**, uzņēmums var uzzināt, ka eksporta apstrādes zonā (EPZ) ir izplatīta seksuālā uzmākšanās. Atzīstot to, cik grūti ir identificēt konkrētus seksuālās uzmākšanās gadījumus, uzņēmums var izvēlēties nevis vispirms veikt piegādātāju novērtēšanu, bet gan aicināt piegādātājus veikt pasākumus seksuālās uzmākšanas novēršanai (piemēram, apmācīt vadības pārstāvjus).

Dažos gadījumos var būt pieejami jau esoši ticami darījumattiecību partnera novērtējumi. Ja tas ir iespējams, uzņēmumi tiek aicināti pārskatīt savus secinājumus un pēc tam koncentrēties uz negatīvās ietekmes novēršanu vai mazināšanu un progresa uzraudzību.

J28. Kā uzņēmumi var novērtēt darījumattiecību partnerus, ar kuriem tiem nav līgumattiecību? ▶ *skatīt 2.2. punktu*

Ir pieejami dažādi instrumenti un metodes paaugstināta riska darījumattiecību partneru novērtēšanai gadījumos, kad uzņēmumam nav līgumattiecību, kas palīdzētu uzlabot pārskatāmību un ietekmes līdzekļus.

→ **PIEMĒRAM**, lai uzlabotu pārskatāmību, uzņēmumi var:

- lūgt saviem darījumattiecību partneriem izpaust informāciju, kas uzņēmumam ir nepieciešama, lai izvērtētu ar tā piegādātājiem un darījumattiecību partneriem saistīto risku, piemēram, informāciju par apakšpiegādātājiem un apakšuzņēmējiem vai izcelsmes valsti. Uzņēmumi var izstrādāt un lietot vienotu ziņošanas veidlapu nozares ietvaros, lai samazinātu nepamatotu slogu uz darījumattiecībām. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J12.*
- izmantot esošu izsekošanas vai uzraudzības ķēdes shēmu¹², lai panāktu lielāku pārskatāmību pār saviem darījumattiecību partneriem tālāk augšup pa piegādes ķēdi. Šis ir galvenais instruments, ko var izmantot uz produktu orientēti uzņēmumi ar fiziskām piegādes ķēdēm.

12. Izsekošana ir process, kurā uzņēmums izseko izejvielas un produktus piegādes ķēdē.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

Lai novērtētu negatīvo ietekmi, ko rada darījumattiecību partneri tālāk augšup pa piegādes ķēdi, uzņēmumi, ja iespējams, var:

- izmantot esošus ticamus novērtējumus par darījumattiecību partneriem tālāk augšup pa piegādes ķēdi, piemēram, novērtējumus, ko ir iesniegusi sadarbības iniciatīva vai kas ir nonākuši uzņēmuma rīcībā, piemērojot informācijas nodošanas kaskādes principu vai principu par informācijas nodošanu lejup pa piegādes ķēdī¹³, vai caur rakstiskiem līgumiem vai vienošanās dokumentiem;
- ja ticamus novērtējumus nav iespējams iegūt no informācijas, kas saņemta, piemērojot informācijas nodošanas kaskādes principu vai principu par informācijas nodošanu lejup pa piegādes ķēdi, vai izsekošanas rezultātā, uzņēmums var identificēt darījumattiecību partnerus, kas tam ir kopīgs ar citiem nozares uzņēmumiem, vai veikt kopīgo darījumattiecību partneru novērtēšanu;
- novērtēt to darījumattiecību partneru uzticamības pārbaudes procesu, kas darbojas savas piegādes ķēdes kontrolpunktos. ▶ *skatīt 5. izcēlumu*

5. IZCĒLUMS. SADARBĪBA AR DARĪJUMATTIECĪBU PARTNERIEM, KAS DARBOJAS PIEGĀDES ĶĒDES KONTROLPUNKTOS

Uzņēmumi var identificēt kontrolpunktus (kurus dažreiz sauc par „pudeles kakliem”), ņemot vērā:

- pārveides galvenos punktus piegādes ķēdē, kur var apkopot vai pazaudēt izsekošanas vai uzraudzības ķēdes informāciju,
- iesaistīto dalībnieku skaitu, piemēram, ja ir salīdzinoši maz uzņēmumu, kas apstrādā vai izmanto lielāko daļu izejvielu, kuras tie nodod tālāk uz leju pa piegādes ķēdi,
- uzņēmumu lielākos ietekmēšanas līdzekļus piegādes ķēdes beigu daļā,
- punktus, kuros jau ir shēmas un audita programmas, kas ļauj ietekmēt šīs sistēmas un izvairīties no dublēšanas.

„Kontrolpunktu uzņēmumi”, visticamāk, labāk pārredzēs savus piegādātājus un darījumattiecību partnerus tālāk augšup pa piegādes ķēdi un/vai tiem būs lielāka ietekme uz šiem partneriem nekā uzņēmumiem, kas atrodas tuvāk patērētājiem vai gala lietotājiem. Kontrolpunktu uzņēmumu uzticamības pārbaudes veikšana, lai noteiktu, vai tie savukārt veic uzticamības pārbaudi saskaņā ar leteikumiem, sniedz zināmu mierinājumu par to, ka tiks identificēti, novērsti un mazināti negatīvās ietekmes riska faktori, kas ir tieši saistīti ar piegādātājiem. Kontrolpunktus var identificēt un iesaistīt šādi: iekļaujot līgumos ar piegādātāju un darījumattiecību partneri prasību, ka ir jāidentificē kontrolpunkti (un tas ir jādara konfidenciali), un lūdzot piegādātājiem/ darījumattiecību partneriem definēt kontrolpunktu uzņēmumus, kas sasniedz leteikumu vēlamos rezultātus, izmantojot konfidencialas informācijas nodošanas sistēmas par piegādātājiem un/vai nozares mēroga shēmas, kas ļauj atklāt dalībniekus tālāk augšup pa piegādes ķēdi.

13. *Informācijas nodošanas kaskādes princips darbojas tad, ja uzņēmums izpauž informāciju tiešajam lejupējam pircējam, kurš tad nodod to saviem pircējiem; informācijas nodošana lejup pa piegādes ķēdi ir nosacījums, kas ir iekļauts vispārējā līgumā, kurš savukārt ir iestrādāts apakšējā līmeņa līgumos.*

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN
POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

Novērtējiet uzņēmuma saistību ar identificētajām faktiskajām vai potenciālajām negatīvajām ietekmēm, lai izvēlētos piemērotākos risinājumus. Jo īpaši izvērtējiet, vai uzņēmums: (a) ir izraisījis (vai varētu izraisīt) negatīvu ietekmi vai (b) ir veicinājis (vai varētu veicināt) negatīvas ietekmes rašanos, vai arī (c) tā darījumattiecību rezultātā negatīvā ietekme ir (vai varētu būt) tieši saistīta ar tā darbību, produktiem, pakalpojumiem. ►skatīt II nodaļas 2.3. punktu

J29. Kas ir negatīvās ietekmes, kuras uzņēmums ir „izraisījis” vai „veicinājis” vai kuras darījumattiecību rezultātā ir „tieši saistītas” ar tā darbību, produktiem vai pakalpojumiem? ►skatīt II nodaļas 2.3. punktu

Izraisīšana: Uzņēmums „izraisa” negatīvu ietekmi, ja negatīvas ietekmes izraisīšanai pietiek ar uzņēmuma paša veiktām darbībām¹⁴.

→ **PIEMĒRAM**, ja uzņēmums, pieņemot darbā cilvēkus, diskriminē sievietes vai rasu minoritātes vai ja uzņēmums maksā kukuli ārvalstu amatpersonai.

Veicināšana: Uzņēmums „veicina” ietekmi, ja tā darbības apvienojumā ar citu subjektu darbībām var izraisīt ietekmi vai ja uzņēmuma darbības izraisa, sekmē vai veicina to, ka kāda cita saimnieciskā vienība izraisa negatīvu ietekmi. Veicināšanai ir jābūt būtiskai – tas nozīmē, ka šeit netiek ņemti vērā maznozīmīgi vai nebūtiski veicināšanas pasākumi.

Veicināšanas būtiskums un izpratne par to, kad uzņēmuma darbības varēja izraisīt, veicināt vai stimulēt to, ka cita saimnieciskā vienība izraisa negatīvu ietekmi, rosina nepieciešamību apsvērt vairākus faktorus. Tie var būt šādi:

- tas, cik lielā mērā uzņēmums var veicināt vai motivēt to, ka cita saimnieciskā vienība rada negatīvu ietekmi, t. i., tas, cik lielā mērā darbība palielina ietekmes rašanās risku.
- tas, cik lielā mērā uzņēmums varēja zināt vai tam būtu bijis jāzina par negatīvo ietekmi vai negatīvās ietekmes iespējamību, t. i., paredzamības pakāpe.
- tas, cik lielā mērā jebkuras uzņēmuma darbības ir faktiski mazinājušas negatīvo ietekmi vai samazinājušas ietekmes rašanās risku.

Fakts, ka pastāv darījumattiecības vai notiek darbības, kas rada vispārējus apstākļus, kuros var rasties negatīva ietekme, nebūt neliecina par negatīvas ietekmes veicināšanu. Attiecīgajai darbībai ir ievērojami jāpalielina negatīvās ietekmes risks.

→ **PIEMĒRAM**, iedomājieties mazumtirgotāju, kurš nosaka ļoti īsu produktu piegādes laiku, neskatoties uz to, ka līdzīgu produktu piegādes iepriekšējā pieredze liecina, ka ražošanas termiņš ir nereāls, un ierobežojiet iepriekš apstiprināto apakšuzņēmēju piesaisti.

- Nosakot īsāku piegādes termiņu, nekā tas ir iespējams, un ierobežojot apakšuzņēmēju piesaistīšanas iespējas, tika palielināts pārmērīgu virsstundu risks ražotāja līmenī.

14. OECD (2011), IV nodaļa, 42. punkts nosaka, ka „Darbība ietver gan darbību, gan bezdarbību”.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

- Ietekmes paredzamības pakāpe var būt augsta tāpēc, ka mazumtirgotājs zināja, ka līdzīgu produktu piegādes termiņi iepriekš nebija izpildāmi un ka īsu piegādes termiņu dēļ nozarē parasti ievērojami palielinās virsstundu skaits.
- Ja netiek veikti pasākumi ietekmes rašanās riska mazināšanai, mazumtirgotājs var veicināt pārmērīgu virsstundu skaitu ražotāja līmenī.

→ **PIEMĒRAM**, iedomājieties privātā kapitāla investoru, kas investē tērauda rūpnīcā. Investors ieņem vietu tērauda rūpnīcas valdē un regulāri sadarbojas ar tās vadību. Investors balso pret dārgu rūpnīcas notekūdeņu attīrīšanas iekārtu uzstādīšanu. Tā kā notekūdeņi netiek attīrīti, tie piesārņo vietējās kopienas dzeramo ūdeni.

- Projekta vadības mudināšana neuzstādīt tehnoloģijas, kas ļautu novērst vai mazināt ietekmi uz apkārtējo vidi – ūdens avotiem – palielina negatīvās ietekmes risku.
- Paredzamības pakāpe var būt augsta, ja tērauda nozares vides pārvaldības speciālistiem ir vispārzināms, ka ir nepieciešamas ūdens attīrīšanas iekārtas, lai nepiesārņotu dzeramo ūdeni.
- Ja investors ir veicis uzticamības pārbaudi un atbalstījis alternatīvu attīrīšanas plānu notekūdeņu attīrīšana, ūdens piegādes piesārņošanas risks un šīs ietekmes paredzamība būtu zemāka, un investors vairs nebūtu ietekmes veicinātājs.

Tieša saistība: „Saistību” definē kā sakarību starp negatīvo ietekmi un uzņēmuma produktiem, pakalpojumiem vai darbībām, kas ir saistīti ar citu saimniecisko vienību (piemēram, darījumattiecību rezultātā). „Tiešu saistību” nedefinē kā tiešas līgumattiecības, piemēram, kā „tiešos iepirkumus”.

→ **PIEMĒRAM**, ja uzņēmums iepērk kobaltu, kas tiek iegūts, izmantojot bērnu darbu, un kas pēc tam tiek izmantots uzņēmuma ražotajos produktos, tad uzņēmumu var tieši sasaistīt ar negatīvo ietekmi (t. i., bērnu darbu). Šādā gadījumā uzņēmums pats neizraisa un neveicina negatīvo ietekmi, bet šeit joprojām var būt tieša saikne starp uzņēmuma produktiem un negatīvo ietekmi, jo tam ir darījumattiecības ar uzņēmumiem, kas nodarbojas ar kobalta iegūšanu šādā veidā (t. i., ar kausētāju, minerālu tirgotāju un kalnrūpniecības uzņēmumu, kas izmanto bērnu darbu).

Uzņēmuma attiecības ar negatīvo ietekmi nav statiskas. Tās var mainīties, piemēram, situācijām attīstoties un atkarībā no tā, cik lielā mērā uzticamības pārbaude un veiktie pasākumi identificēto risku un ietekmes risināšanai samazina ietekmes rašanās risku.

Parasti uzņēmums, visticamāk, izraisa negatīvu ietekmi to darbību kontekstā, kas ir saistītas ar tā uzņēmējdarbību, un uzņēmums, visticamāk, ir tieši saistīts ar negatīvu ietekmi, kuru izraisa tā darījumattiecību partneris. Uzņēmums veicina negatīvu ietekmi to darbību kontekstā, kas ir saistītas ar tā uzņēmējdarbību vai darījumattiecību partneriem.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

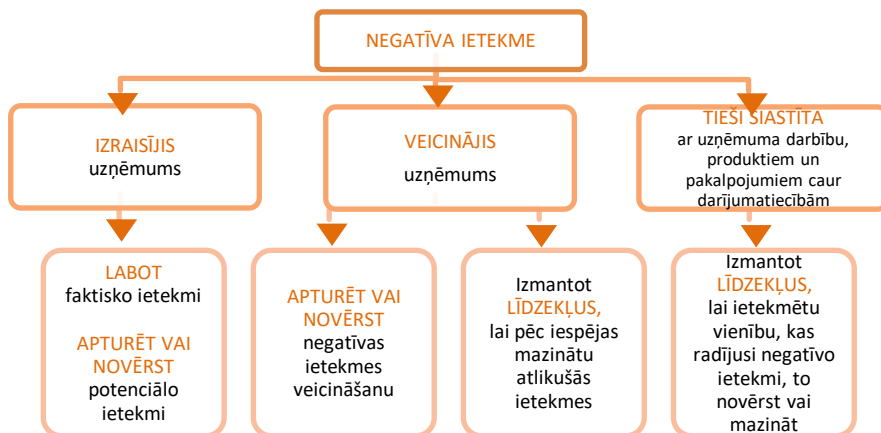
Šis raksturojums nedod uzņēmumiem tiesības ignorēt jebkādu juridisko atbildību. Vietējiem likumiem var būt īpaša pieeja vai noteikumi, ar kuriem tie nosaka saistību ar ietekmi, lai informētu par juridisko atbildību. Piemēram, uzņēmumi, kas atzīti par vainīgiem noziedzīgas kukuļošanu izdarīšanā, iespējams, tiks uzskatīti par tādiem, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem par korupcijas apkarošanu ir izraisījuši vai veicinājuši ietekmi.

J30. Kāpēc ir svarīgs veids, kādā uzņēmums ir saistīts ar negatīvajām ietekmēm?

► *skatīt II nodaļas 2.3. punktu*

Uzņēmuma saistība ar negatīvu ietekmi (t. i., vai uzņēmums to ir izraisījis vai veicinājis var arī ir tieši ar to saistīts darījumattiecību rezultātā) ir svarīgs apstāklis, kas nosaka to, kā uzņēmumam būtu jāreaģē uz ietekmi un vai tas ir atbildīgs arī par labošanas pasākumiem vai arī tam ir jāsadarbojas labošanas pasākumu īstenošanā. ► *skatīt 2. attēlu*

2. ATTĒLS. Negatīvās ietekmes risināšana

Piezīme: Konkrētākas vadlīnijas cilvēktiesību nelabvēlīgo ietekmju risināšanai ir sniegtas OECD (2011), IV nodaļa.

AR UZŅĒMUMA DARBĪBU, PRODUKTIEM VAI PAKALPOJUMIEM SAISTĪTAS FAKTISKĀS UN
POTENCIĀLĀS NEGATĪVĀS IETEKMES IDENTIFICĒŠANA UN NOVĒRTĒŠANA

Balstoties uz iegūto informāciju par faktisko un potenciālo negatīvo ietekmi, ja nepieciešams, nosakiet prioritāti nozīmīgākajiem atbildīgas uzņēmējdarbības riska faktoriem un ietekmei, pamatojoties uz smaguma pakāpi un iespējamību. Prioritāšu noteikšana ir būtiska gadījumos, kad nav iespējams nekavējoties risināt visas potenciālās un faktiskās negatīvās ietekmes. Kad visbūtiskākās ietekmes ir identificētas un novērstas, uzņēmumam ir jāturpina iesāktais un jāatrisina arī mazāk būtiskās ietekmes. ►skatīt II nodaļas 2.4. punktu

J31. Kā uzņēmums var noteikt prioritāti savai rīcībai, novēršot un mazinot negatīvās ietekmes visās savās darbībās un darījumattiecībās? ►skatīt I nodaļu „Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes” - Uzticamības pārbaude var ietvert prioritāšu noteikšanu (balstoties uz riska analīzi); II nodaļas 2.4. punkts

Nosakot prioritātes atbildes darbībām, vissvarīgākais faktors ir faktiskais vai potenciālais kaitējums.¹⁵ Tomēr atzīstot, ka uzņēmumi var būt pakļauti dažādām būtiskām negatīvām ietekmēm, kaitējuma nenovēršamību var apsvērt kā otru svarīgāko faktoru.

→ **PIEMĒRAM**, ja rūpnīcā ir konstatēts nenovēršams ugunsgrēka risks bīstamas elektrosistēmas dēļ, priekšroka var tikt dota tam, lai nodrošinātu, ka ēka tiek padarīta droša un darbinieki tiek informēti par to, kā rīkoties ugunsgrēka gadījumā, pirms tiek atrisināts ūdens piesārņojuma risks, kas, iespējams, ir tikpat smags, bet nav sagaidāms tuvāko 5 gadu laikā.

15. Nosakot prioritātes cilvēktiesību riskiem, potenciālās negatīvās ietekmes smaguma pakāpei ir lielāks svars nekā iespējamībai.

NEGATĪVĀS IETEKMES PĀRTRAUKŠANA, NOVĒRŠANA UN SAMAZINĀŠANA

Pārtrauciet darbības, kas izraisa vai veicina negatīvu ietekmi uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, pamatojoties uz uzņēmuma veikto novērtējumu par tā saistību ar negatīvo ietekmi. Izstrādāji un īstenoji plānus, kas ir derīgi tūlītējai izmantošanai, lai novērstu un samazinātu potenciālās (nākotnes) negatīvās ietekmes. ▶ skatīt II nodaļas 3.1. punktu

J32. Kāda ir atšķirība starp negatīvu ietekmju novēršanu un negatīvu ietekmju samazināšanu? ▶ skatīt II nodaļas 3.1. punktu

Novēršana ietver darbības, kuru mērķis ir pirmām kārtām izvairīties no negatīvas ietekmes rašanās (piemēram, kas samazina negatīvas ietekmes rašanās risku); savukārt **samazināšana** ietver darbības, kas samazina ietekmes tad, kad negatīvā ietekme rodas. Uzticamības pārbaudes galvenais mērķis ir novēršana.

→ PIEMĒRAM

- Attiecībā uz darba drošību un veselību apdraudējuma izslēgšana ir atzīta par labāko līdzekli traumu un kaitējuma veselībai novēršanai.
- Ūdens attīrīšanas iekārtu uztādīšana var mazināt ūdens piesārņojuma ietekmi, samazinot notekūdeņu nonākšanu ūdenī.

→ PIEMĒRAM

- Iesaistīšanās kolektīvā aktivitātē paaugstināta riska zonās, lai apmācītu vietējos uzņēmumus kukuļu piedāvājumu noraidīšanā un uzlabotu vietējās pašvaldības spēju uzraudzīt un īstenot pretkorupcijas likumus var palīdzēt novērst kukuļošanu nākotnē.
- Sadarbība kriminālvajāšanā kukuļošanas lietās un atbilstoša ziņojumu sniegšana par amatpersonām, kas pieprasa kukuļus, var mazināt kukuļošanas ietekmi.

J33. Kā uzņēmumam būtu jānovērš un jāsamazina faktiskas vai potenciālas ietekmes, kuras tas var izraisīt vai veicināt? ▶ *skatīt II nodaļas 3.1. punktu*

Pirmkārt un galvenokārt uzņēmumiem būtu jāpārtrauc jebkura darbība, kas izraisa vai veicina faktisko negatīvo ietekmi.

Uzņēmums var veikt virkni pasākumu, lai novērstu vai mazinātu turpmāku negatīvu ietekmi savā darbībā.

➔ PIEMĒRAM

- Pielāgošanās/izmaiņas: Reizēm var būt nepieciešams pielāgot vai mainīt uzņēmuma darbības, produktu vai pakalpojumu atsevišķus aspektus, lai novērstu vai mazinātu ietekmi, piemēram, mainīt naftas cauruļvada atrašanās vietu, lai izvairītos no potenciāla apdraudējuma vietējās kopienas veselībai, vai mainīt ražošanas procesu, lai izvairītos no toksisku vielu lietošanas.
- Iekārtu modernizācija: Dažas ietekmes var novērst, tikai ieguldot iekārtu un aprīkojuma uzlabošanā. Šāds ieguldījums var būt apgaismojuma, ventilācijas, evakuācijas izeju pieejamības uzlabošana, jauni mehānismi, tehnoloģijas negatīvo ietekmju kontrolēšanai, u.c.
- Politika: Uzņēmuma politikas un tās īstenošanai nepieciešamu papildu protokolu izstrāde var pati par sevi kalpot kā līdzeklis tam, lai novērstu ietekmes rašanos. Piemēram, uzņēmuma politika nepieļaut diskrimināciju, pieņemot darbā jaunus darbiniekus, un ar to saistītie papildu procesi var palīdzēt novērst diskrimināciju. ▶ *skatīt II nodaļas 1.1. un 1.2. punktu*
- Apmācība: Darba ņēmēju, darbinieku un vadības efektīva apmācība var palīdzēt novērst negatīvas ietekmes rašanos. Mācības var skart plašu jautājumu loku, piemēram, bet ne tikai, uzņēmuma politiku un protokolus, tiesību aktus un pienākumus, drošu darbu ar mehānismiem, ķīmikālijām utt., tostarp uzlabot informētību par riska faktoru identificēšanu. ▶ *skatīt II nodaļas 1.2.(f) un 1.3.(d) apakšpunktu*
- Sarkano karodziņu sistēmas: „Sarkano karodziņu” jeb riska rādītāju identificēšana, kas ietver arī uzņēmuma procedūru izstrādi, kas ļautu sekot līdzi tam, vai tiek identificēti negatīvo ietekmi izraisīšie vai veicinošie riska faktori.
- Sistēmisku problēmu risināšana: Uzņēmumi joprojām ir atbildīgi par to, ka tiek risināti jautājumi, kas ir saistīti ar to izraisītu vai veicinātu negatīvu ietekmi, pat tad, ja tie darbojas apstākļos, kur ir izplatītas sistēmiskas problēmas. Lai gan uzņēmumi nav atbildīgi par sistēmisku problēmu risināšanu sabiedrības līmenī, tie var konstatēt, ka šādu problēmu risināšana var būt efektīvs līdzeklis negatīvās ietekmes novēršanai vai samazināšanai. ▶ *papildu informāciju par sistēmisko riska faktoru risināšanu skatīt 6. izcēlumā*

6. IZCĒLUMS. SISTEMĀTISKU PROBLĒMU RISINĀŠANA

Sistēmiski jautājumi ir saistīti ar problēmām vai izaicinājumiem, kas ir plaši izplatīti konkrētajos apstākļos un kuru cēloņi neatrodas uzņēmuma tiešā kontrolē, bet tomēr palielina negatīvas ietekmes risku uzņēmuma paša darbībā vai piegādes ķēdē. Sistēmisku risku var radīt pārvaldes nepilnības un valdības nespēja izpildīt savu pienākumu piemērot tiesību aktus un aizsargāt cilvēktiesības. Sistēmisko problēmu piemēri ir šādi: slihta piekļuve skolām un augsts nabadzības līmenis, kas var palielināt bērnu darba risku, plaša kukuļošana un korupcija valdībā, sistēmiska minoritāšu diskriminācija un plaša uzmākšanās un vardarbība pret sievietēm un meitenēm sabiedrībā. Lai gan uzņēmumi nav atbildīgi par valdības kļūdām, lēmums veikt darbību sistēmiska riska apstākļos paplašinās uzticamības pārbaudes raksturu un apmēru.

Uzņēmumiem ir pieejami vairāki veidi, kā risināt riska faktorus, kas ir saistīti ar sistēmiskām problēmām. Piemēram, uzņēmumi var:

- Sadarboties dažādās nozarēs. Sistēmiskais risks konkrētos apstākļos bieži vien skar daudzas nozares. Tāpēc uzņēmums var izvēlēties koordinēšanu un sadarbību dažādās nozarēs, lai padarītu novēršanas un mazināšanas pasākumus plašākus un efektīvākus. Šādi problēma netiek nodota no vienas nozares citai.*
- Iesaistīt valdību. Atzīstot, ka pastāv juridiski un praktiski ierobežojumi, apstākļos, kad valdība nepilda savu pienākumu nodrošināt aizsardzību, uzņēmumi var izmantot savus ietekmes līdzekļus pret valdību (vietējo vai valsts), lai mudinātu valdību ietekmēt izmaiņas, piemēram, uzlabojot tiesību aktu piemērošanas praksi vai veicinot atbildīgu uzņēmējdarbību. Valdības iesaistīšana var ietvert virkni pasākumu, piemēram, atklātas vēstules valdībai, sadarbību ar vairāku ieinteresēto personu iniciatīvām, dalību dialogos utt. Uzņēmumi var arī sadarboties ar savas reģistrācijas valsts valdībām, lai mudinātu tās aizstāvēt atbildīgu uzņēmējdarbību.
- Identificēt efektīvas esošās iniciatīvas. Kopīgiem nozares riska faktoriem uzņēmumi var izmantot rekomendētos novēršanas un mazināšanas pasākumus, kurus ir izstrādājušas valdības, nozares asociācijas, vairāku ieinteresēto personu iniciatīvas vai nozares vienādranga uzņēmumi. Esošo iniciatīvu un to mērķu identificēšana palīdzēs uzņēmumam saprast, kā tas var izmantot esošās stratēģijas, lai novērstu un mazinātu sistēmisko risku. Piemēram, uzņēmums var paļauties uz jau esošiem kopienā pieejamiem sūdzību mehānismiem.

Centieni risināt sistēmiskas problēmas var aizņemt daudz laika, pirms ir redzami taustāmi rezultāti, tomēr tam nevajadzētu pārtraukt vai mazināt pūliņus risināt šīs sistēmiskās problēmas. Tomēr uzņēmumiem, kas strādā sistēmisku problēmu apstākļos, kas veicina negatīvu ietekmi uzņēmuma paša darbībā un piegādes ķēdē, būtu jābūt gataviem nodrošināt, ka to lēmums palikt ir pārskatāms un pamatots, un apsvērt, vai tie spēj atbildīgi turpināt darbību vai veikt iepirkumus šādos apstākļos, kamēr tiek īstenoti kādi no iepriekš minētajiem pūliņiem. Daudzos gadījumos būs jāveic papildu darbs, lai uzraudzītu un novērstu negatīvo ietekmi savā darbībā vai piegādes ķēdēs, vienlaikus cenšoties risināt vairākas sistēmiskas problēmas.

* Piemēram, apstākļos, kur bērnu darbs ir sistēmisks risks, bērnu darba novēršana vienā nozarē var vienkāršu iegrūst bērnu darbā citā nozarē. Tāpēc ir jāveicina starpnozaru pieeja.

Pamatojoties uz uzņēmuma noteiktajām prioritātēm, izstrādājiēt un īstenojiēt plānu, lai novērstu vai samazinātu tādu faktisko vai potenciālo negatīvo ietekmi uz atbildīgas uzņēmējdarbības jomām, kas darījumattiecību rezultātā ir tieši saistīta ar uzņēmuma darbību, produktiem vai pakalpojumiem. ▶ skatīt II nodaļas 3.2. punktu

J34. Kā uzņēmums var censties novērst un samazināt faktisko vai potenciālo ietekmi, kas darījumattiecību rezultātā ir tieši saistīta ar tā darbību, produktiem vai pakalpojumiem? ▶ skatīt II nodaļas 3.2. punktu

Vēlamie rezultāti, kurus uzņēmumi cenšas sasniegt, novēršot vai samazinot negatīvo ietekmi, kas darījumattiecību rezultātā ir tieši saistīta ar tā darbību, produktiem vai pakalpojumiem, nav jāuzlūko kā iespēja pārņest atbildību no saimnieciskās vienības, kas izraisa vai veicina negatīvu ietekmi, uz uzņēmumu, ar kuru tam ir darījumattiecības.¹⁶ Atbildība par ietekmi joprojām gulstas uz saimniecisko vienību vai vienībām, kas izraisa vai veicina ietekmi.¹⁷ Tomēr, ja uzņēmums pats nespēj atrisināt ar negatīvo ietekmi saistītos jautājumus, tam ir jācenšas ietekmēt savus darījumattiecību partnerus, lai novērstu vai mazinātu negatīvo ietekmi. ▶ skatīt I nodaļu „Uzticamības pārbaudes būtiskākās iezīmes” - Uzticamības pārbaude nenozīmē atbildīgo personu maiņu.

Šajā saistībā darbības, kuras var veikt, lai censtos novērst un samazināt ar darījumattiecībām saistīto negatīvo ietekmi, ietver:

- Saimnieciskās darbības vai pasākumu mainīšanu, lai novērstu un mazinātu negatīvo ietekmi, kas ir saistīta ar uzņēmuma darījumattiecībām ▶ skatīt pielikuma sadaļu J35.
- Ietekmes līdzekļu izmantošanu, lai maksimāli mainītu tās saimnieciskās vienības praksi, kas rada negatīvo ietekmi. ▶ skatīt pielikuma sadaļu J36. un J37.
- Darījumattiecību partneru atbalstīšanu pasākumos, kas ir saistīti ar negatīvās ietekmes novēršanu vai samazināšanu. ▶ skatīt pielikumā sadaļu J38.
- Darījumattiecību izbeigšanu. ▶ skatīt pielikumā sadaļu J38.
- Sistēmisku problēmu risināšanu. ▶ skatīt 6. izcēlumu

J35. Kā uzņēmums var mainīt savu darbību vai pasākumus, lai novērstu un samazinātu negatīvo ietekmi, kas ir saistīta ar tā darījumattiecībām? ▶ skatīt II nodaļas 3.2. punktu

Daudzas pārvaldības sistēmas, kuras uzņēmums izveido saskaņā ar Ieteikumu II nodaļas 1.1 punktu, ir paredzētas tam, lai novērstu un samazinātu ietekmi uzņēmuma piegādes ķēdē vai nu vispirms samazinot iespēju sadarboties ar paaugstināta riska darījumattiecību partneriem vai arī palielinot savus ietekmes līdzekļus attiecībā uz piegādātājiem/ darījumattiecību partneriem. Tie var būt pasākumi, kas ir saistīti ar atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamo rezultātu iekļaušanu darījumattiecībās, piemēram, uz atbildīgas uzņēmējdarbības standartiem balstītu pirmskvalifikācijas vai cenu noteikšanas kritēriju izstrādāšana.

16. OECD (2011), II nodaļas, 12. punkts

17. Id.

NEGATĪVĀS IETEKMES PĀRTRAUKŠANA, NOVĒRŠANA UN SAMAZINĀŠANA

Papildu pasākumi, kurus uzņēmums var veikt, lai novērstu un samazinātu negatīvo ietekmi, kas saistīta ar tās darījumattiecībām, ietver tā darbības, produktu vai pakalpojumu atsevišķu aspektu pielāgošanu vai mainīšanu.

Piemēram, iekļaujot uzticamības pārbaudes principus produkta izstrādes procesā un vienlaikus ņemot vērā potenciālos produkta atbildīgas uzņēmējdarbības riska faktorus un citus kritērijus, piemēram, iespējamību, izmaksas un pieprasījumu, un nosakot, vai veikt produkta izstrādi un attīstīšanu, uzņēmums var izvairīties no riskiem nākotnē.

J36. Kā uzņēmums var izmantot savus ietekmēšanas līdzekļus? ▶ skatīt II nodaļas

3.2.(c)-(e) apakšpunktu

Tiek uzskatīts, ka ietekmēšanas līdzekļi pastāv tad, „ja uzņēmums spēj mainīt saimnieciskās vienības ļaunprātīgo rīcību, kura izraisa kaitējumu”.¹⁸ Ietekmes līdzekļa izmantošanas pareizā pieeja būs atkarīga no attiecīgās ietekmes, uzņēmuma rīcībā esošā ietekmes līdzekļa pret darījumattiecību partneri apmēra un citiem faktoriem, kas ir raksturīgi konkrētajai nozarei un/vai darījumattiecību veidam. Izmantojot ietekmēšanas līdzekļus, uzņēmumi var likt lietā vairākas pieejas vienlaicīgi.

➔ **PIEMĒRAM**, var izmantot nozarei un konkrētajai situācijai piemērotu ietekmes līdzekli:

- Sadarbība ar darījumattiecību partneri, lai mudinātu to novērst un/vai mazināt ietekmi ar vēstuli, e-pastu un tālruna zvanu palīdzību un tiekoties ar darījumattiecību partneri klātienē ražošanas, augstākās vadības un/vai valdes līmenī, lai paustu viedokli par atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumiem.
- Atbildīgas uzņēmējdarbības un uzticamības pārbaudes vēlamu rezultātu iekļaušana, jo īpaši tirdzniecības līgumos.
- Uzņēmējdarbības stimulu, piemēram, apņemšanās slēgt ilgtermiņa līgumus un veikt nākotnes pasūtījumus, sasaistīšana ar atbildīgas uzņēmējdarbības rezultātiem.
- Attiecībā uz investoriem – dalība un uzstāšanās ikgadējās sanāksmēs, lai pastu viedokli par atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumiem, un balsstiesību izmantošana, lai pastu viedokli par atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumiem, informācijas pieprasīšana no investīciju saņēmējiem uzņēmumiem un sadarbība ar tiem, lai iegūtu būtisku informāciju un skaidri formulētu vēlamus rezultātus.
- Sadarbība ar regulatoriem un politikas veidotājiem par atbildīgas uzņēmējdarbības jautājumiem, lai veiktu izmaiņas attiecībā uz nelikumīgo praksi saimnieciskajā vienībā, kas rada kaitējumu.
- Informēšana par iespēju izbeigt darījumattiecības, ja netiek sasniegti vēlamie rezultāti atbildīgas uzņēmējdarbības jomā (piemēram, iekļaujot līguma nosacījumus, uzņēmuma politikā, tiekoties ar darījumattiecību partnera vadību).

Reizēm uzņēmums var saskarties ar ierobežojumiem ietekmes līdzekļu izmantošanai vai arī tam var nebūt pašam savu ietekmes līdzekļu. ▶ skatīt pielikuma sadaļu J37.

18. OECD (2011), *Komentāri par pamatnostādņēm*, 19. punkts

J37. Kā rīkoties, ja uzņēmumam nav ietekmēšanas līdzekļu?

Ja uzņēmumam nav līdzekļu savu darījumattiecību partneru ietekmēšanai, tas var censties pēc iespējas palielināt savu ietekmi.

→ **PIEMĒRAM**, uzņēmums var:

- Iekļaut atbildīgas uzņēmējdarbības un uzticamības pārbaudes vēlamos rezultātus tirdzniecības līgumos.
- Izveidot tirdzniecības stimulus, kas ir piesaistīti pie atbildīgas uzņēmējdarbības kritērijiem.
- Izveidot ilgtermiņa attiecības ar saviem piegādātājiem vai darījumattiecību partneriem.

Uzņēmumi, kuriem nav ietekmes līdzekļu pret saviem darījumattiecību partneriem, var palielināt savu ietekmi, ciktāl tas ir iespējams, paziņojot par kopīgajiem vēlamajiem rezultātiem un īstenojot pasākumus sadarbībā ar citiem uzņēmumiem.

→ **PIEMĒRAM**

- Uzņēmumi, kas saņem izejvielas no viena piegādātāja, var izstrādāt un kopīgi izmantot vienotu atbildīgas uzņēmējdarbības prasību kopumu, kas tiek piemērots piegādātājam. Tāpat uzņēmumi, kas saņem izejvielas no viena piegādātāja, var apvienot savus ietekmes līdzekļus un izmantot tos, lai mudinātu kopīgos piegādātājus īstenot efektīvus korektīvus pasākumus, ievērojot konkurences likumu. ▶ *skatīt pielikuma sadaļu J13*
- Uzņēmumi vienas nozares ietvaros var strādāt nozares mērogā vai reģionālā līmenī, lai identificētu piegādātājus, kas darbojas nozares piegādes ķēdes kopējos kontrolpunktos, un sadarbotos ar šiem piegādātājiem.
- Uzņēmumi var pievienoties ģeogrāfiskām vai konkrētām jautājumam veltītām iniciatīvām, kas cenšas novērst un samazināt negatīvo ietekmi identificētajās jomās (piemēram, valsts, preču grupas vai nozares apaļā galda diskusijas, vairāku ieinteresēto personu iniciatīvas un vietējā līmeņa programmas).
- Mazākuma investori var rakstīt kopīgu vēstuli ieguldījumu saņēmējam uzņēmumam, informējot par atbildīgas uzņēmējdarbības vēlamajiem rezultātiem un mudinot uzņēmumu atbilstoši novērst/mazināt ietekmi.

OECD vadlīnijas MNU arī atzīst, ka „uzņēmumu spējas veikt izmaiņas piegādātāju uzvedībā ir ierobežotas”.¹⁹ Turklāt korporatīvās pārvaldības likumi dažos gadījumos var ierobežot uzņēmuma spēju kontrolēt vai ietekmēt uzvedību, piemēram, attiecības starp akcionāriem un ieguldījumu saņēmējiem uzņēmumiem, valdēm un vadību un mātes uzņēmumiem un to meitas uzņēmumiem, un/vai kopuzņēmumiem. Apsverot pasākumus, kurus uzņēmums var īstenot, lai pārliecinātu šo saimniecisko vienību rīkoties, ir lietderīgi padomāt par to, cik lielā mērā uzņēmums var ietekmēt darījumattiecību partneri, kurš izraisa nelabvēlīgo ietekmi, tomēr uzņēmumi ir atbildīgi par uzticamības pārbaudes veikšanu un efektīvu jebkura to rīcībā esoša ietekmes līdzekļa izmantošanu.

19. OECD (2011), *Komentāri par pamatnostādņēm*, 21. punkts

J38. Kā uzņēmums var atbalstīt darījumattiecību partnerus, kuri cenšas novērst vai samazināt negatīvās ietekmes? ▶ *skatīt II nodaļas 3.2.(b) un 3.2.(g) apakšpunktu*

Uzņēmums var atbalstīt savus darījumattiecību partnerus, īstenojot Ieteikumu II nodaļas 3.2. punktā minētos pasākumus.

➔ **PIEMĒRAM**, uzņēmums var:

- Strādāt kopā ar piegādātājiem/ darījumattiecību partneriem, lai izstrādātu un īstenotu korektīvo pasākumu plānu, kurā ir norādīti termiņi un kas ir orientēts uz rezultātu.
- Izstrādāt piegādātājiem/ darījumattiecību partneriem piemērotas tehniskās vadlīnijas, piemēram, apmācību, pārvaldības sistēmas modernizācijas veidā utt.
- Veicināt piegādātāju/ darījumattiecību partneru dalību plašākās nozares mēroga iniciatīvās vai reģionālās iniciatīvas, lai novērstu ietekmi.
- Veicināt piegādātāju/ darījumattiecību partneru saikni ar vietējiem pakalpojumu sniedzējiem.
- Atvieglot finansējuma pieejamību piegādātājiem/ darījumattiecību partneriem, lai palīdzētu īstenot korektīvo pasākumu plānus, piemēram, piedāvājot tiešu finansējumu, aizdevumus ar zemām procentu likmēm, garantijas par turpmāku izejvielu iegādi un palīdzību finansējuma nodrošināšanā.

J39. Kā izbeigt darījumattiecības? ▶ *skatīt II nodaļas 3.2.(h) apakšpunktu*

Saskaņā ar Ieteikumiem darījumattiecību izbeigšanu var izmantot kā galējo līdzekli pēc tam, kad visi mēģinājumi novērst vai samazināt smagu ietekmi ir cietuši neveiksmi, ja negatīvā ietekme ir neatgriezeniska, ja nav pamata gaidīt pārmaiņas vai ja ir identificētas vairākas smagas negatīvās ietekmes vai riska faktori un saimnieciskā vienība, kas izraisa šo ietekmi, nerīkojas nekavējoties, lai to novērstu vai samazinātu. Daudzos gadījumos ir nepieciešama reāla iespēja izbeigt darījumattiecības, lai uzņēmuma ietekmes līdzekļi būtu efektīvi. Šajās situācijās uzņēmumiem vajadzētu arī apsvērt un risināt potenciālo negatīvo ietekmi, ko var izraisīt lēmums izbeigt darījumattiecības. Ja uzņēmums nosaka, ka darījumattiecību izbeigšana ir vispiemērotākā rīcība, ir virkne darbību, kas varētu būt jāveic, lai nodrošināt, ka darījumattiecību izbeigšana notiek atbildīgi. ▶ *skatīt II nodaļas 3.2.(h) apakšpunktu*

➔ **PIEMĒRAM**, uzņēmums:

- Ievēro valsts tiesību aktus, starptautiskos darba standartus un kolektīvo līgumu noteikumus.
- Var noteikt eskalācijas pasākumus darījumattiecību pārtraukšanai šo attiecību pašā sākumā.
- Var sniegt vadībai un arodbiedrībai, ja tāda ir, detalizētu informāciju, kas pamato lēmumu izbeigt darījumattiecības.
- Ja iespējams, ir svarīgi sniegt pienācīgu paziņojumu darījumattiecību partnerim par attiecību izbeigšanu.²⁰

20. Gadījumos, kad ir identificēta smaga negatīvā ietekme vai kad uzņēmums uzskata, ka negatīvās ietekmes novēršana vai mazināšana ir nesasniedzams mērķis, uzņēmumam var nebūt iespējas iesniegt savam darījumattiecību partnerim pienācīgu paziņojumu.

NEGATĪVĀS IETEKMES PĀRTRAUKŠANA, NOVĒRŠANA UN SAMAZINĀŠANA

Dažos gadījumos uzņēmumam var būt neiespējami izbeigt darījumattiecības.

- Ja iespējams, ir svarīgi sniegt pienācīgu paziņojumu darījumattiecību partnerim par attiecību izbeigšanu.²⁰

PIEMĒRAM

- Ja līgumā vai praktisku apsvērumu dēļ darījumattiecību termiņš ir fiksēts (piemēram, investīcijas apvienotā portfelī, ja ieguldījumu pārvaldītāja klienti nepiekrīt pārdošanai, fiksēta termiņa līgums).
- Ja piegādātājs ir kritiski svarīgs darījumattiecību partneris²¹ (piemēram, retzemju minerāls, kas ir kritiski svarīgs galvenajam produktam un ir pieejams tikai pie dažiem piegādātājiem, kas strādā paaugstināta riska apstākļos).

Šādos gadījumos uzņēmumiem ir ieteicams ziņot par iekšējo situāciju, turpināt uzraudzīt darījumattiecību partnerus, piemēram, uzturot informācijas datu bāzi, un, apstākļiem mainoties, pārskatīt savu lēmumu turpināt darījumattiecības, vai uzņēmuma ilgtermiņa stratēģijas ietvaros sistēmiski risināt visus ar negatīvo ietekmi saistītos jautājumus. Uzņēmums var arī būt ieinteresēts paskaidrot savu lēmumu neizbeigt darījumattiecības, lēmuma atbilstību uzņēmuma politikai un prioritātēm, pasākumus, kas veikti, lai varētu izmantot ietekmēšanas līdzekļus un samazināt ietekmi, un to, kā darījumattiecības tiks uzraudzītas turpmāk.

J40. Kā uzņēmums var censties novērst un samazināt negatīvās ietekmes, kas izriet no darījumattiecībām, kurās uzņēmumam nepastāv līgumiskas attiecības?

► *skatīt II nodaļas 3.2. punktu*

- Ir vairāki veidi, kā uzņēmums var censties novērst un samazināt negatīvo ietekmi, kas ir saistīta ar darījumattiecībām, kurās uzņēmumam nav līgumattiecību. Ja iespējams, ir svarīgi sniegt pienācīgu paziņojumu darījumattiecību partnerim par attiecību izbeigšanu.²⁰

PIEMĒRAM, uzņēmumi var:

- Lūgt darījumattiecību partnerus, ar kuriem tiem ir līgumattiecības, sadarboties ar darījumattiecību partneriem, kas atbilst pirmskvalifikācijas prasībām.
- Veikt tiešo iegādi vai īstenot citus darījumattiecību veidus ar darījumattiecību partneriem, kas darbojas piegādes ķēdes kontrolpunktos un kuri saviem piegādātājiem piemēro drošas uzticamības pārbaudes procedūras (piegādes ķēžu kontekstā). ► *skatīt pielikuma 5. izcēlumu*
- Identificēt paaugstināta riska darījumattiecību partnerus, ar kuriem uzņēmumam nav līgumattiecību, un strādāt ar tiem tiešā veidā, lai novērstu un mazinātu ietekmi līdzīgi kā sadaļā J34. aprakstītajos pasākumos.

²¹ Attiecības uzskata par kritiski svarīgām, ja to rezultātā tiek saņemts produkts vai pakalpojums, kas ir būtisks uzņēmuma saimnieciskajai darbībai un kuram nav saprātīgas alternatīvas.

PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS UN REZULTĀTU IZSEKOŠANA

Izsekojiet to, kā tiek īstenotas uzņēmuma veiktās uzticamības pārbaudes darbības, t. i., pasākumi, ar kuru palīdzību tiek identificēta, novērsta un samazināta negatīva ietekme un, ja nepieciešams, atbalstīti labošanas pasākumi, tostarp darījumattiecību ietvaros, un pārliecinieties par šo darbību efektivitāti. Izmantojiet izsekošanas laikā gūtās zināšanas, lai turpmāk uzlabotu šos procesus. ► skatīt II nodaļas 4.1. punktu

J41. Kāda informācija tiek izsekota uzticamības pārbaudes ietvaros? ► skatīt II nodaļas 4.1. punktu

Izsekošana pirmkārt un galvenokārt ietver izvērtēšanu, vai reakcija uz identificēto negatīvo ietekmi ir efektīva. Papildus tam, ka tiek izsekota reakcija uz identificēto negatīvo ietekmi, uzņēmumi var plašāk pārskatīt savu uzticamības pārbaudes procesu vai attiecīgās vairāku ieinteresēto personu un nozares iniciatīvas, lai nodrošinātu to efektivitāti. To var darīt periodiski vai arī tad, kad izsekošanas laikā tiek konstatēts, ka būtiskas negatīvās ietekmes netiek risinātas efektīvi.

Izsekošanā var būt noderīgi atbilstoši kvalitatīvie un kvantitatīvie rādītāji.

➔ **PIEMĒRAM**, būtiski var būt šādi rādītāji:

- Ir atbilstoši samazināta to ietekmēto un iesaistīto ieinteresēto personu daļa, kas izjūt negatīvo ietekmi.
- Saskaņotā rīcības plāna to punktu procentuālā daļa /skaits, kas ir izpildīti paredzētajā termiņā.
- Ietekmēto ieinteresēto personu procentuālā daļa, kas uzskata, ka sūdzību iesniegšanas mehānismi ir pieejami, taisnīgi un efektīvi.
- Ar identificēto negatīvo ietekmi saistīto atkārtoto jautājumu koeficients.

Rādītāji var būt pielāgoti konkrētajiem apstākļiem un mainīties atkarībā no mērķiem un darbībām, kas tiek veiktas uzņēmuma uzticamības pārbaudes ietvaros.

J42. Kā uzņēmums var izsekot īstenošanu un tās rezultātus? ► skatīt II nodaļas 4.1. punktu

Metodes, ar kādām uzņēmums izseko īstenošanas pasākumus un to rezultātus, ieskaitot to, vai ietekmes tiek risinātas efektīvi, būs atkarīgas no uzņēmuma darbības apstākļiem, tā lieluma un riska faktoriem, ar kādiem tas saskaras, veicot uzņēmējdarbību un uzturot darījumattiecības. Lai iegūtu pilnīgu priekšstatu par to, vai ietekme tiek risināta, daudzos gadījumos uzņēmumam būs jāpārskata visi izejas dati, tostarp novērtējumu dati, dati no sūdzību mehānismiem un ieinteresēto personu atsauksmes.

➔ **PIEMĒRAM**, ja uzņēmums vēlas izsekot, to cik veiksmīgi tiek risināts bērnu darba jautājums, kas ir saistīts ar tā tiešajiem piegādātājiem no dažādām valstīm, tas var apsvērt iespēju rīkoties šādi:

- Darbības vietas līmenī uzņēmums var:
  - izsekot atsevišķu piegādātāju panākumus korektīvo pasākumu plāna īstenošanā, lai samazinātu bērnu darbu.
  - saņemt atsauksmes no darba ņēmējiem, darba ņēmēju pārstāvjiem un arodbiedrībām par to, vai bērnu darbs tiek vai netiek efektīvi risināts katrā darbības vietā.
  - izsekot identificētos bērnu darba gadījumus un to risināšanas metodes (t. i., kādi labošanas pasākumi tika īstenoti).
- Globālā līmenī uzņēmums reizi gadā var pārskatīt novērtēšanas datus, iesniegtās sūdzības un ticamos ziņojumus, kas apkopoti par visiem uzņēmuma paaugstināta riska piegādātājiem vai paaugstināta riska ģeogrāfiskajiem apgabaliem, lai atkārtoti izvērtētu tendences un progresu cīņā ar bērnu darba novēršanu un samazināšanu.

Arī sasniegto rezultātu izsekošanas biežums ir atkarīgs no uzņēmuma izsekotās faktiskās vai potenciālās negatīvās ietekmes rakstura un smaguma pakāpes. Piemēram, ja ietekme ir smagāka, tad ir pēc iespējas ātrāk jānosaka, vai negatīvā ietekme tiek risināta efektīvi.

Daudzos gadījumos pasākumu īstenošanas un rezultātu izsekošanas darbības var integrēt attiecīgajās esošajās iekšējās uzraudzības un ziņošanas procedūrās.

J43. Kurš no uzņēmuma pārstāvjiem ir iesaistīts pasākumu īstenošanas un rezultātu izsekošanā? ▶ skatīt II nodaļas 4.1. punktu

Atbildību par pasākumu īstenošanas un rezultātu izsekošanu var uzticēt vairākām personām dažādās uzņēmuma struktūrvienībās vai birojos, kur tas ir nepieciešams.

➔ **PIEMĒRAM**

- Uzņēmuma iepirkumu birojs var uzņemties galveno atbildību par piegādātāju novērtējumu un atbilstošu korektīvo pasākumu īstenošanas izsekošanu.
- Uzņēmuma tirdzniecības nodaļa var uzņemties galveno atbildību par to, lai izsekotu pasūtījumus, kas ir piegādāti novēloti, mainīti vai atcelti – t. i., visas darbības, kas var veicināt piegādātāju nodarbinātības risku.
- Vidējā līmeņa vadība var saņemt atsauksmes no ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem par to, vai ietekmes ir atrisinātas (piemēram, konsultējoties ar vietējo kopienu, saņemot atsauksmes no sanāksmju un forumu dalībniekiem, fiksējot problēmas, kurām ir bijuši nepieciešami labošanas pasākumi).

Augstākā līmeņa vadības uzraudzība par uzņēmuma gūtajiem panākumiem pasākumu īstenošanā un rezultātiem var sniegt pilnīgāku priekšstatu par uzņēmuma progresu visā organizācijā kopumā.

Piemēram, sistēmas, kas ievāc informāciju vietējā līmenī (piemēram, piegādātāju novērtēšanas dati), bet pēc tam tiek centralizēti apkopotas (piemēram, galvenajā birojā vai reģionālajā birojā), var palīdzēt identificēt tendences plašākā mērogā un to var izmantot kā pamatu, lai dalītos ar gūtajām atziņām visā uzņēmumā.

J44. Kā uzņēmums var reaģēt uz izsekošanas rezultātiem?

► *skatīt II nodaļas 4.1. punkta (e)-(f) apakšpunktus*

Izsekošana nodrošina uzņēmumam izpratni par to, vai tā izmantotās sistēmas ļauj uzņēmumam efektīvi izvairīties no negatīvas ietekmes savā saimnieciskajā darbībā un piegādes ķēdē un risināt šo ietekmi vai arī sistēmas ir jāmaina, lai padarītu tās efektīvākas.

→ PIEMĒRAM

- Ja uzņēmuma veiktais piegādātāja novērtējums neatklāj ugunsdrošības risku un piegādātājs piedzīvo ugunsgrēku, uzņēmums var reaģēt, pārskatot piegādātāju ugunsdrošības pasākumu novērtēšanas metodes.
- Ja uzņēmums veic iekšējo apmācību un īsteno citus kontroles pasākumus, kas vērsti pret kukuļošanu licences saņemšanas nolūkā, un uzņēmums no ārējiem avotiem uzzina, ka joprojām tiek maksāti kukuļi par licences saņemšanu, tas var pārskatīt savu iekšējo kontroles sistēmu, lai labāk novērstu un mazinātu šādus pārkāpumus nākotnē.

Ja uzņēmuma uzticamības pārbaudes procedūra vai pieeja nav efektīva, var būtu lietderīgi veikt iekšējo novērtējumu, lai konstatētu cēloņus. Šeit var palīdzēt apspriešanās ar uzticamības pārbaudē iesaistītajiem darbiniekiem un attiecīgajām ārējām ieinteresētajām personām. Augstākā līmeņa vadības uzraudzība pār izsekošanas procesu palīdz nodrošināt to, ka gūtās atziņas tiek ņemtas vērā un ka uzticamības pārbaudes sistēmas tiek pastāvīgi uzlabotas.

J45. Kā noteikt izsekošanas darbību prioritātes? ► *skatīt II nodaļas 4.1. punktu*

Izsekošanas darbībām ir jānosaka prioritātes saskaņā ar lēmumiem par prioritātēm, kas pieņemti novēršanas un mazināšanas kontekstā. Citiem vārdiem sakot, uzņēmumiem prioritārā kārtībā būtu jāizseko tās negatīvās ietekmes, kuras tie ir novērtējuši kā visnozīmīgākās un cenšas novērst un samazināt. Periodiski vai arī tad, ja būtiskas ietekmes netiek risinātas efektīvi, var veikt uzticamības pārbaudes procesa plašāku izvērtēšanu. ► *skatīt pielikuma sadaļu J3. un J31.*

INFORMĒŠANA PAR IETEKMJU RISINĀŠANU

Dariet zināmu trešām personām būtisku informāciju par uzticamības pārbaudes politiku, darbībām, kas veiktas, lai identificētu un risinātu faktiskās vai potenciālās negatīvās ietekmes, kā arī šo darbību laikā izdarītos secinājumus un gūtos rezultātus. ►skatīt II nodaļas 5.1. punktu

J46. Kā vispareizāk sniegt publiskus un ietekmētajām ieinteresētajām personām paredzētus paziņojumus? ►skatīt II nodaļas 5.1. punktu

Ieteikumu II nodaļas 5.1. punktā ir minēts, ka sabiedrību var informēt brīvā formā ar nosacījumu, ka informācija ir sabiedrībai viegli pieejama. Turklāt dažās jurisdikcijās vai biržās var būt spēkā īpašas prasības par uzticamības pārbaudes ziņojumu sniegšanu.

Ja uzņēmums izraisa vai vecina ietekmi uz cilvēktiesībām, tam ir jāsniedz attiecīgā informācija ietekmētajiem vai potenciāli ietekmējamiem tiesību subjektiem, ievērojot šo personu kultūras īpatnības un nodrošinot informācijas pieejamību. Informācijas pieejamība nozīmē, ka tā ir ne tikai fiziski pieejama, bet arī saprotama un izpausta savlaicīgi un tādā formātā, valodā un vietā, kas vislabāk nodrošina to, ka šīs informācijas mērķauditorija to pamanīs un varēs izmantot to efektīvi. Informācijai ir jābūt „pietiekamai, lai apliecinātu uzņēmuma veikto pasākumu atbilstību” un „neradītu risku ietekmētajām ieinteresētajām personām, darbiniekiem vai likumīgajai prasībai ievērot komercnoslēpumu”.²²

Saziņas formai ir jābūt ieejamai informācijas mērķauditorijai.

➔ **PIEMĒRAM**, uzņēmumi var izvēlēties sniegt informāciju šādos veidos:

- personiskas tikšanās laikā,
- tiešsaistes dialoga laikā,
- konsultējoties ar ietekmētajiem vai potenciāli ietekmējamiem tiesību subjektiem,
- iesniedzot oficiālus publiskus ziņojumus,²³
- iesniedzot audita vai novērtējuma rezultātus arodbiedrībām,
- izmantojot atbilstošu starpnieku.

Izvēloties saziņai ar ieinteresētajām personām piemērotāko formu, būtu vēlams uzdot sev šādus galvenos jautājumus:

- Kas ir mērķauditorija?
- Kā mērķauditorija var piekļūt informācijai?
- Ar kādiem šķēršļiem var nākties saskarties atstumtām vai neaizsargātām grupām, cenšoties piekļūt informācijai?
- Kādas ir mērķauditorijas kompetences (valodu zināšanas, rakstpratība, atrašanās vieta, laiks, pieejamība, tehniskās prasmes)?

22. ANO (2011), 21. princips, Komentāri.

23. Id.

INFORMĒŠANA PAR IETEKMU RISINĀŠANU

- Vai ir jāņem vērā kādi privātuma vai drošības jautājumi?
- Kādus jautājumus ietekmētās vai potenciāli ietekmējamās ieinteresētās personas un tiesību subjekti ir norādījuši kā būtiskus un lietderīgus iekļaušanai sniedzamajā informācijā un kādas ir informācijas apmaiņas vēlamās metodes?

Uzņēmumi var arī vēlēties sniegt informāciju ietekmētajām vai potenciāli ietekmējamām ieinteresētajām personām un tiesību subjektiem gadījumos, kad būtisku negatīvu ietekmi ir izraisījis vai veicinājis darījumattiecību partneris.

Šādās situācijās atbilstoši informācijas sniegšanas veidi var būt:

- Nodarbinātības, cilvēktiesību vai vides audita vai novērtējuma rezultātu iesniegšana ietekmētajiem vai potenciāli ietekmējamiem tiesību subjektiem, ievērojot konfidencialitāti.
- Informācijas sniegšana ietekmētajiem vai potenciāli ietekmējamiem tiesību subjektiem sadarbībā ar attiecīgajiem darījumattiecību partneriem.
- Informācijas sniegšana ietekmētajiem vai potenciāli ietekmējamiem tiesību subjektiem, izmantojot vairāku ieinteresēto personu vai nozares iniciatīvu,

J47. Kā darīt zināmu būtisku informāciju, ja šī informācija ir komercnoslēpums? ► skatīt II nodaļas 5.1. punktu

Informācija ir jāsniedz, ievērojot komercnoslēpumu un citus konkurences vai drošības aspektus.

→ PIEMĒRAM

- Nacionālie tiesību akti dažreiz neļauj izpaust konkrētu informāciju vai nosaka aizsargājamas komercinformācijas jomas.
- Starp uzņēmumu un tā darījumattiecību partneriem noslēgtie līgumi var saturēt nosacījumus, kas liedz izpaust konkrētu informāciju (piemēram, klientu identitāti).
- Atsevišķa informācija netiek izpausta komerciālu apsvērumu dēļ (piemēram, informācija par cenām, attiecības ar piegādātājiem).
- Pilnīga atklātība var būt slikts risinājums gadījumos, kad ieinteresētās personas vai darbinieki ir pakļauti potenciālam riskam (ieskaitot tādām, kas rodas, izpaužot personisku informāciju).

INFORMĒŠANA PAR IETEKMU RISINĀŠANU

Tomēr zināmos apstākļos informācijas izpaušana var izrādīties būtisks faktors, kas apliecina, ka tiek izpildīts uzņēmuma pienākums ievērot cilvēktiesības.

→ PIEMĒRAM

- Darba ņēmēju informēšana par bīstamu vielu apdraudējumu.
- Lai efektīvi aizsargātu tiesības uz dzīvību vai veselību, ir svarīgi darīt zināmus produkta vai vides testēšanas rezultātus.
- Lai efektīvi sniegtu medicīnisko palīdzību pēc rūpnieciskas katastrofas, ir svarīgi sniegt informāciju par bīstamajām vielām.

Lai sniegtu tik daudz informācijas, cik iespējams, un vienlaikus ievērotu konfidencialitāti, var izmantot dažādas pieejas.

→ PIEMĒRAM

- Atļaut piekļuvi konfidencialai informācijai tikai informācijas sniedzēja apstiprinātām personām.
- Nodrošināt informācijas avota anonimitāti.
- Kur tas ir iespējams, sniegt derīgu skaidrojumu vai pamatojumu tam, kāpēc informācija netiek izpausta.
- Izmantot trešās puses vai inovatīvu tehnoloģiju, kas ļauj darīt zināmu galveno informāciju, vienlaikus aizsargājot komerciāli sensitīvus datus, piemēram, atklāt visu attiecīgās informācijas kopumu vai neidentificējot konkrētu darījummattiecību partneri.
- Aizkavēt ziņojuma sniegšanu, kamēr personas vairs nav pakļautas riskam, piemēram, pēc tam, kad ir atrisināta sūdzība vai risks.
- Pārliecināt, izmantojot citas metodes, piemēram, uzaicinot neatkarīgu trešo personu pārskatīt uzņēmuma uzticamības pārbaudes procesus un darot zināmus to secinājumus plašākai sabiedrībai vai attiecīgai sadarbības iniciatīvai.

LABOŠANAS PASĀKUMU NODROŠINĀŠANA VAI SADARBĪBA LABOŠANAS PASĀKUMU ĪSTENOŠANĀ, JA NEPIECIEŠAMS

J48. Kā labošanas pasākumi ir saistāmi ar uzticamības pārbaudi?

► *skatīt II nodaļas 6. punktu*

Labošanas pasākumu īstenošana nav uzticamības pārbaudes daļa – tas ir atsevišķs, kritiski svarīgs process, kuru sekmē un atbalsta uzticamības pārbaude. Sūdzību iesniegšanas un labošanas pasākumu īstenošanas procesi mijiedarbojas un, galu galā, var sniegt atbalstu uzticamības pārbaudei, nodrošinot kanālus, pa kuriem uzņēmums var uzzināt par ietekmi uz atbildīgu uzņēmējdarbību un reaģēt uz to. Ieejas dati un atsauksmes, kas tiek iegūtas labošanas pasākumu īstenošanas laikā, var palīdzēt pilnvērtīgāk identificēt faktiskās un potenciālās negatīvās ietekmes, izgaismojot jautājumus, kuriem nav pievērsta pietiekama uzmanība, un nodrošinot ieejas datus par to, kā efektīvi reaģēt uz negatīvo ietekmi. Tomēr šie piemēri un skaidrojumi nav visaptverošs pārskats par labošanas līdzekļiem.

Ja uzņēmums konstatē, ka ir izraisījis vai veicinājis faktiskās negatīvās ietekmes, risiniet šādu ietekmi, nodrošinot labošanas pasākumus vai sadarbojoties labošanas pasākumu īstenošanā. ►skatīt II nodaļas 6.1. punktu

J49. Kas ir „labošanas pasākums” un „labošana”? ► *skatīt II nodaļas 6.1. un 6.2. punktu*

„Labošanas pasākums” un „labošana” attiecas uz procesiem, kuru ietvaros tiek veikta negatīvas ietekmes labošana, un uz materiāliem rezultātiem (t. i., labošanu), kas var negatīvo ietekmi novērst vai „vērst par labu”.

J50. Kā uzņēmums var identificēt atbilstošus labošanas pasākumus? ► *skatīt II nodaļas 6.1. punktu*

Atbilstošs labošanas pasākums vai labošanas pasākumu kopums ir atkarīgs no negatīvās ietekmes rakstura un apmēra ► *skatīt II nodaļas 6.1.(b) apakšpunkts*. Atbilstoši labošanas pasākumi ir definēti Ieteikumu II nodaļas 6.1.(b) apakšpunktā, bet, nosakot piemērotāko aizsardzības līdzekļa veidu, var būt noderīga arī šāda informācija:

- Esošie standarti: dažos gadījumos pastāv valsts un starptautiskie standarti vai tiesību akti, kas nosaka atbilstošus aizsardzības līdzekļus.
- Precedents: ja valsts vai starptautisko standartu nav, uzņēmums var rīkoties tā, kā līdzīgos gadījumos ir rīkojušies citi uzņēmumi.
- Ieinteresēto personu izvēle: attiecībā uz ietekmi uz cilvēktiesībām ir svarīgs ietekmēto personu viedoklis par to, kas tieši būtu piemērots labošanas līdzeklis.

Ja nepieciešams, nodrošiniet labošanas pasākumus vai sadarbojieties ar likumīgiem labošanas mehānismiem, ar kuru palīdzību ietekmētās ieinteresētās personas un tiesību subjekti var iesniegt sūdzības, un centieties risināt sūdzību cēloņus. ▶ skatīt II nodaļas 6.2. punktu

J51. Kas ir „legitīmi labošanas mehānismi”? ▶ skatīt II nodaļas 6.2. punktu

Legitīmi labošanas mehānismi var ietvert valstiskus vai nevalstiskus procesus, ar kuru palīdzību var iesniegt sūdzības un lūgt veikt labošanas pasākumus attiecībā uz negatīvām ietekmēm, kas saistītas ar uzņēmumu.²⁴

➔ **PIEMĒRAM**

- Visplašāk izplatītie valstiskie procesi, kas ļauj pieprasīt labošanas pasākuma īstenošanu, ir tiesu procesi, piemēram, kriminālvajāšana, tiesvedība un lietas izskatīšana šķīrējtiesā.
- Ārpustiesas valstiskie mehānismi ir, piemēram, specializētās valsts iestādes, patērētāju tiesību aizsardzības aģentūras, regulatīvās uzraudzības iestādes un vides aizsardzības aģentūras.
- OECD vadlīniju MNU Nacionālais kontaktpunkts ir valstisks ārpustiesas mehānisms, ar kura palīdzību var risināt jautājumus par OECD vadlīniju MNU īstenošanu konkrētās situācijās. ▶ skatīt 8. izcēlumu
- Darbības līmeņa sūdzību mehānismi, ja tie atbilst šādiem galvenajiem kritērijiem: legītimitāte, pieejamība, paredzamība, taisnīgums, atbilstība OECD vadlīnijām MNU, pārskatāmība un balstīšanās uz dialogu.
- Vispārējie pamatnolīgumi starp uzņēmumiem un Vispasaules arodbiedrībām, ieinteresēto personu sūdzību mehānismi, kopienas sūdzību mehānismi, kolektīvie koplīgumi un uzņēmuma piegādes ķēdes sūdzību mehānismi ir visi tie nevalstiskie procesi, kas var veicināt labošanas pasākumu īstenošanu.

7. IZCĒLUMS. VALSTS LOMA, NODROŠINOT PIEKĻUVI PIE EFEKTĪVIEM LABOŠANAS PASĀKUMIEM

Valstu pienākums ir aizsargāt pret uzņēmumu izdarītiem cilvēktiesību pārkāpumiem, un šī pienākuma ietvaros valstīm ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai ar tiesu administrācijas, likumdošanas vai citu piemērotu līdzekļu palīdzību nodrošinātu, ka gadījumos, kad to teritorijā un jurisdikcijā notiek šādi pārkāpumi, cietušajiem ir piekļuve efektīviem labošanas pasākumiem. OECD vadlīnijas MNU nenosaka juridiskās atbildības robežas, tai skaitā starp uzņēmumiem. Nosakot atbildību par nodarīto kaitējumu un piemērotu labošanas pasākumu, nacionālās tiesas izmantos savas koncepcijas un veiks savas pārbaudes. Tomēr, ja uzņēmums izvēlas darboties valstīs, kur valsts nav izpildījusi savu pienākumu aizsargāt, tas neatbrīvo uzņēmumu no tā atbildības īstenojot labošanas pasākumus, ja uzņēmums ir radījis vai veicinājis negatīvu ietekmi.

²⁴ OECD (2011), IV nodaļas, 46. punkts

8. IZCĒLUMS. OECD VADLĪNIJU MNU NACIONĀLIE KONTAKTPUNKTI

OECD vadlīnijas MNU piedāvā jau esošu ārpustiesas sūdzību mehānismu – Nacionālos kontaktpunktus (NKP). NKP ir izveidojušas valstis, kas pievienojušās OECD leguldījumu deklarācijai. NKP ir pilnvaroti veicināti OECD vadlīniju MNU efektivitāti, veicot šādus pasākumus: informatīvu pasākumu organizēšana, pieprasījumu apstrāde un atbalsts tādu jautājumu risināšanā, kas ir saistīti ar OECD vadlīniju MNU īstenošanu konkrētās situācijās.* Jebkura persona vai organizācija var vērsties NKP, kura jurisdikcijā darbojas vai atrodas uzņēmums, ar jautājumiem par konkrētu uzņēmuma izraisītu situāciju (gadījumu) neatkarīgi no tā, kurā pasaules valstī šī situācija ir notikusi. NKP veicina piekļuvi uz vienprātību balstītiem un objektīviem instrumentiem, tādiem kā samierināšana vai mediācija, lai palīdzētu pusēm risināt strīda jautājumu. NKP pienākums ir izdot gala ziņojumu, kad ir noslēdzies sūdzības izskatīšanas process. Tāpat NKP var sniegt rekomendācijas, pamatojoties uz konkrētās lietas apstākļiem.

*Konkrētas situācijas ir termins, ko izmanto vadlīnijās, lai raksturotu praktiskus jautājumus, kas var rasties vadlīniju īstenošanas laikā.

J52. Ko nozīmē „sadarboties ar leģitīmiem labošanas mehānismiem”?

► *skatīt 6.2. nodaļu*

Ja uzņēmums, iespējams, ir izraisījis vai veicinājis negatīvu ietekmi, uzņēmums var iesaistīties dažādās Ieteikumu II nodaļas 6.2.(a)-(c) apakšpunktā minētajās sistēmās, lai noteiktu, vai tas ir izraisījis vai veicinājis negatīvu ietekmi, un, tādā gadījumā, īstenot labošanas pasākumus.

Tomēr, ja uzņēmums nav izraisījis vai veicinājis negatīvu ietekmi, bet ir tieši saistīts ar šo ietekmi, uzņēmums joprojām var uzņemties labošanas pasākumu īstenošanu, neskatoties uz to, ka labošanas pasākuma īstenošana no tā netiek sagaidīta. Piemēram, uzņēmums, ciktāl tas ir iespējams, var izmantot savus ietekmēšanas līdzekļus pret darījumatbilstību partneri, lai panāktu tā dalību procesos, kas ļauj īstenot labošanas pasākumus. Ja nepieciešams, uzņēmums var sniegt informāciju, kas var sekmēt izmeklēšanu vai dialogu.

J53. Kādos apstākļos ir atbilstoši īstenot dažādus procesus, kas nepieciešami labošanas pasākumu veikšanai? ► *skatīt II nodaļas 6.2. punktu*

Atbilstoša ietekmju labošanas procedūra būs atkarīga no vairākiem faktoriem, tostarp juridiskajām saistībām, ieinteresēto personu izvēles, mehānismu pieejamības, negatīvās ietekmes rakstura un negatīvās ietekmes norises zonas (piemēram, uzņēmuma paša saimnieciskajā darbībā vai tā piegādes ķēdē).

→ PIEMĒRAM

- Dažos gadījumos uzņēmumiem var būt pienākums piedalīties valstiskos tiesu sistēmas sūdzību mehānismos vai arī pret tiem var tikt vērsta kriminālvajāšana.
- Uzņēmuma darbības ietvaros darbības līmeņa sūdzību mehānisms var būt efektīvs līdzeklis, ar kura palīdzību tiek veikti labošanas pasākumi, ja tie atbilst šādiem pamata kritērijiem: leģitimitāte, pieejamība, paredzamība, taisnīgums, atbilstība OECD vadlīnijām MNU un pārskatāmība un ja tas ir balstīts uz dialogu un sadarbību, kuras mērķis ir panākt saskaņotus risinājumus.²⁵
- Pieejamās iespējas var ierobežot sūdzības, kas var rasties uzņēmuma piegādes ķēdē (t. i., vairāk nekā uzņēmuma paša saimnieciskajā darbībā). Uzņēmumi var izveidot procedūras vai piedalīties procedūrās, kas ir īstenojamas un atbilst to apstākļiem, vai nu izveidojot paši savu piegādes ķēdes sūdzību mehānismu vai piedaloties vairāku ieinteresēto personu sūdzību mehānismā, vai pievienojoties Vispārējam pamatnolīgumam.

J54. Kāda ir atšķirība starp agrīnās brīdināšanas sistēmu un procedūru labošanas pasākumu veikšanai? ▶ skatīt II nodaļas 6.2. punktu

Agrīnās brīdināšanas sistēmas mērķis ir identificēt riska faktorus (vai faktiskās ietekmes), kas saistīti ar uzņēmēja darbību vai darījumatniecībām.

→ **PIEMĒRAM**, uzņēmums var izveidot darba ņēmēju uzticības tālruņa līniju, lai sniegtu darba ņēmējiem iespēju paust bažas par jautājumiem, kas skar viņu tiesības, piemēram, veselības un drošības nosacījumiem.

Ietekmju labošanas procedūru mērķis ir nodrošināt cietušajiem labošanas pasākumus.

→ **PIEMĒRAM**, darba ņēmējs var iesniegt sūdzību pret vadības īstenotu negodīgu atlaišanu. Darba ņēmējs un uzņēmums tiek savesti kopā, lai noteiktu atbilstošu labošanas pasākumu (piemēram, atjaunošana darbā, kompensācijas, utt.).

Vienota sistēma – piemēram, sūdzību mehānisms – var darboties gan kā agrīnās brīdināšanas sistēma, gan nodrošināt procedūras, ar kurām tiek uzsākta ietekmju labošana.

25. OECD (2011), IV nodaļas, 46. punkts

PAPILDINĀJUMS

PADOMES REKOMENDĀCIJA PAR OECD IETEIKUMIEM PAR UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANU ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

Pieņemts 2018. gada 30. maijā

PADOME,

NEMOT VĒRĀ 1960. gada 14. decembra Konvencijas par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju 5. panta (b) apakšpunktu;

NEMOT VĒRĀ OECD deklarāciju par Starptautiskiem ieguldījumiem un multinacionālajiem uzņēmumiem [C(76)99/GALĪGĀ REDAKCIJA], Padomes lēmumu attiecībā uz OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem [C(2000)96/GALĪGĀ REDAKCIJA] (turpmāk tekstā – „Lēmums par vadlīnijām”), Konvenciju par cīņu pret ārvalstu amatpersonu kukuļošanu starptautiskos biznesa darījumos, Padomes rekomendāciju par vadlīnijām konflikta un paaugstināta riska zonās iegūtu derīgo izrakteņu atbildīgu piegādes ķēžu labai pārvaldībai [C/MIN(2011)12/GALĪGĀ REDAKCIJA], Padomes rekomendāciju par ieguldījumu politikas satvaru [C(2015)56/REV1], Padomes rekomendāciju par OECD un FAO vadlīnijām par atbildīgām piegādes ķēdēm lauksaimniecības sektorā [C(2016)83], Padomes rekomendāciju par OECD vadlīnijām uzticamības pārbaudes veikšanai jēgpilnai sadarbībai ar ieinteresētajām personām ieguves rūpniecībā [C(2016)100] un Padomes rekomendāciju par OECD vadlīnijām par atbildīgu uzņēmējdarbību apģērbu un apavu nozares piegādes ķēdēs [C(2017)63];

TĀ KĀ OECD valstu ministri aicināja OECD izstrādāt vispārīgu uzticamības pārbaudes vadlīniju kopumu, kas būtu vienlīdz izmantojams visās nozarēs [C/MIN(2017)9/GALĪGĀ REDAKCIJA];

ATGĀDINOT, ka valdību kopīgais mērķis, rekomendējot ievērot Vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem (turpmāk tekstā – „Vadlīnijas”) ir veicināt atbildīgu uzņēmējdarbību;

ATGĀDINOT ARĪ TO, ka Lēmums par vadlīnijām nosaka, ka Ieguldījumu komiteja sadarbībā ar Nacionālajiem kontaktpunktiem aktīvi darbojas kopā ar ieinteresētajām personām, lai veicinātu to, ka uzņēmumi efektīvi ievēro Vadlīnijās ietvertos principus un standartus attiecībā uz konkrētiem produktiem, reģioniem, sektoriem vai nozarēm;

IEVĒROJOT starptautiskās sabiedrības centienus veicināt atbildīgu uzņēmējdarbību visā pasaulē, lai stiprinātu un saskaņotu standartu īstenošanu cilvēktiesību, darba tiesību, vides un korupcijas novēršanas jomā un atbalstītu vienlīdzīgu apstākļus uzņēmumiem, kas ņem vērā to ietekmi uz sabiedrību un vidi;

ATZĪSTOT, ka atbildīga uzņēmējdarbība visās ekonomikas nozarēs ir būtiska, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību;

IEVĒROJOT, ka vadlīnijas iesaka uzņēmumiem veikt uz riska analīzi balstītu uzticamības pārbaudi, lai identificētu, novērstu un mazinātu faktisku un potenciālu negatīvu ietekmi, kas ir saistīta ar informācijas atklāšanu, cilvēktiesībām, nodarbinātību un darba attiecībām, vidi, kukuļošanu un korupciju un patērētāju interesēm uzņēmumu saimnieciskajā darbībā, piegādes ķēdēs un citās darījumattiecībās;

ATZĪSTOT, ka valdības, uzņēmumi, arodbiedrības, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un starptautiskās organizācijas var izmantot sev piemītošās kompetences un lomas, lai veicinātu un atbalstītu atbildīgu uzņēmējdarbību, tostarp piegādes ķēdēs;

NEMOT VĒRĀ OECD ieteikumus par uzticamības pārbaudes veikšanu atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai [C(2018)42/ADD1] (turpmāk tekstā – „Ieteikumi”), kurus nepieciešamības gadījumā var grozīt leguldījumu komiteja, jo īpaši tāpēc, ka uzticamības pārbaudes veikšanas prakse attīstās un kļūst arvien efektīvāka, nepieļaujot un risinot negatīvās ietekmes uz sabiedrību un vidi;

NEMOT VĒRĀ Apvienoto Nāciju Organizācijas Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipus un Starptautiskās darba organizācijas Trīspusējo deklarāciju par principiem attiecībā uz multinacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku, kas ietver ieteikumus uzticamības pārbaudes veikšanai, kurus cenšas ievērot šie Ieteikumi;

ATZĪSTOT vērtīgo sadarbību starp OECD un attiecīgajām starpvaldību organizācijām Ieteikumu attīstīšanā un turpmākā īstenošanā;

IEVĒROJOT, ka uzticamības pārbaude ir nepārtraukts process, kas reaģē uz notiekošo, ietver dažādas procedūras un mērķus un tam būtu jābūt vērstam uz to, lai pirmām kārtām novērstu negatīvo ietekmi uz sabiedrību un vidi, un tam ir jābūt balstītam uz riska analīzi, atbilstošam uzņēmuma apstākļiem, pielāgotam ierobežojumu novēršanai darbā ar darījumattiecību partneriem un nodrošinātam ar informāciju, kuru sniedz jēgpilna sadarbība ar ieinteresētajām personām;

Pēc leguldījumu komitejas priekšlikuma:

- I. **IESAKA** Dalībvalstīm un valstīm, kas nav Dalībvalstis, bet ir pievienojušās šai Rekomendācijai (turpmāk tekstā – „Vadlīniju dalībvalstis”), un, attiecīgos gadījumos, to Vadlīniju Nacionālajiem kontaktpunktiem (turpmāk tekstā – „NKP”) aktīvi veicināt to, ka Ieteikumus izmanto uzņēmumi, kas darbojas vai ir dibināti to teritorijās, ar mērķi nodrošināt, ka tie ievēro starptautiski saskaņotus atbildīgas uzņēmējdarbības standartus, lai novērstu to darbības negatīvo ietekmi un sekmētu ilgtspējīgu attīstību;

PAPILDIN

- II. **IESAKA**, jo īpaši tāpēc, ka Vadlīniju dalībvalstis veic pasākumus, lai aktīvi atbalstītu un uzraudzītu, ka tiek pieņemta leteikumos izklāstīto uzticamības pārbaudes veikšanas sistēma, saskaņā ar kuru uzņēmumiem, kas darbojas vai ir dibināti to teritorijā, ir:
1. jānostiprina atbildīga uzņēmējdarbība to politikā un pārvaldības sistēmās;
  2. jāidentificē un jānovērtē faktiskās un potenciālās negatīvās ietekmes, kas saistītas ar uzņēmumu darbību, produktiem vai pakalpojumiem;
  3. jāpārtrauc, jānovērš un jāsamazina negatīvās ietekmes;
  4. jāizseko īstenošana un tās rezultāti;
  5. jāinformē par ietekmju risināšanu un
  6. jānodrošina labošanas pasākumi vai jāsadarbības labošanas pasākumu īstenošanā, ja nepieciešams;
- III. **IESAKA**, ka Vadlīniju dalībvalstis un, attiecīgā gadījumā, to NKP ar OECD Sekretariāta atbalstu, nodrošina leteikumu pēc iespējas plašāku izplatīšanu un to aktīvu lietošanu uzņēmumos, kā arī veicina to, ka ieinteresētās personas, piemēram nozares asociācijas, arodbiedrības, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, vairāku ieinteresēto personu iniciatīvas un nozares iniciatīvas, izmanto leteikumus kā informācijas avotu un regulāri ziņo Ieguldījumu komitejai par visiem uzraudzības, informācijas izplatīšanas un īstenošanas pasākumiem;
- IV. **AICINA** Vadlīniju dalībvalstis un ģenerālsekretāru izplatīt šo Rekomendāciju;
- V. **AICINA** valstis, kas nav Vadlīniju dalībvalstis, pienācīgi ņemt vērā un ievērot šo Rekomendāciju;
- VI. **UZDOD** Ieguldījumu komitejai uzraudzīt Rekomendācijas īstenošanu un ziņot Padomei ne vēlāk kā piecus gadus pēc tās pieņemšanas un pēc tam pēc nepieciešamības.

ATSAUCES

Capobianco, Gillard un Bijelic (2015), "Konkurences tiesības un atbildīga uzņēmējdarbība", *Informatīvais paziņojums 2015. gada Globālajam atbildīgas uzņēmējdarbības forumam*, OECD, Parīze, [avots angļu valodā] <https://mneguidelines.oecd.org/global-forum/2015GFRBC-Competition-background-note.pdf>.

SDO (2017) SDO Trīspusējā deklarācija par principiem attiecībā uz starptautiskiem uzņēmumiem un sociālo politiku, 5. izdevums, [avots angļu valodā] www.ilo.org/empent/areas/mne-declaration/lang--en/index.htm.

SDO (1998), SDO Deklarācija par pamatprincipiem un tiesībām darbā, [avots angļu valodā] www.ilo.org/declaration/lang--en/index.htm.

SDO (1981), Darba drošības un arodveselības konvencija, [avots angļu valodā] www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NOR_MLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C155.

OECD (2017a), OECD vadlīnijas par atbildīgu uzņēmējdarbību apģērbu un apavu nozares piegādes ķēdēs, [avots angļu valodā] <https://mneguidelines.oecd.org/responsible-supply-chains-textile-garment-sector.htm>.

OECD (2017b), Atbildīga uzņēmējdarbības institucionālajiem investoriem: Galvenie apsvērumi uzticamības pārbaudes veikšanai saskaņā ar OECD vadlīnijām multinacionālajiem uzņēmumiem, [avots angļu valodā] <http://mneguidelines.oecd.org/rbc-financial-sector.htm>.

OECD (2016a), OECD vadlīnijas konflikta un paaugstināta riska zonās iegūtu derīgo izrakteņu atbildīgu piegādes ķēžu labai pārvaldībai, [avots angļu valodā] <https://mneguidelines.oecd.org/mining.htm>.

OECD (2016b), OECD un FAO vadlīnijas par atbildīgām piegādes ķēdēm lauksaimniecības sektorā, [avots angļu valodā] <https://mneguidelines.oecd.org/rbc-agriculture-supply-chains.htm>.

OECD (2016c), OECD vadlīnijas uzticamības pārbaudes veikšanai jēgpilnai sadarbībai ar ieinteresētajām personām ieguves rūpniecībā, [avots angļu valodā] <http://mneguidelines.oecd.org/stakeholder-engagement-extractive-industries.htm>.

OECD (2016d), Padomes leteikums par kopēju pieeju oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem un vides un sociālo jautājumu pienācīgu izpēti, [avots angļu valodā], www.oecd.org/tad/xcred/environmental-social-due-diligence.htm.

OECD (2015a), G20/OECD Korporatīvās pārvaldības principi, *OECD Publishing*, Parīze, [avots angļu valodā] www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance.htm.

OECD (2015b), OECD Vadlīnijas par valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību, 2015. gada izdevums, *OECD Publishing*, Parīze, [avots angļu valodā] www.oecd.org/corporate/guidelines-corporate-governance-soes.htm.

OECD (2015c), Ieguldījumu politikas satvars, 2015. gada izdevums, *OECD Publishing*, Parīze, [avots angļu valodā] www.oecd.org/investment/pfi.htm.

ATSAUCES

OECD (2015d), OECD Padomes ieteikums par publisko iepirkumu, [avots angļu valodā] www.oecd.org/gov/public-procurement/recommendation/.

OECD (2011), OECD vadlīnijas daudznacionālajiem uzņēmumiem, [avots angļu valodā] <https://mneguidelines.oecd.org/guidelines/>.

OECD (2009), OECD Padomes ieteikums par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos (2009) [avots angļu valodā] www.oecd.org/daf/anti-bribery/oecdantibriberyrecommendation2009.htm.

ANO (2011), ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipi [avots angļu valodā], <https://business-humanrights.org/en/un-guiding-principles>.

OECD IETEIKUMI UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES VEIKŠANAI ATBILDĪGAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ĪSTENOŠANAI

OECD vadlīnijas multinacionālajiem uzņēmumiem atzīst un veicina pozitīvo ieguldījumu, ko uzņēmumi var sniegt ekonomikas, vides un sociālajai attīstībai, kā arī apliecina, ka uzņēmumu darbībai var būt negatīva ietekme uz darba ņēmējiem, cilvēktiesībām, vidi, kukuļošanu, patērētājiem un korporatīvo pārvaldību. Šie ieteikumi palīdz uzņēmumiem saprast un īstenot uzticamības pārbaudes atbildīgas uzņēmējdarbības īstenošanai. Tie cenšas arī veicināt valdību un ieinteresēto personu kopēju izpratni par atbildīgu uzņēmējdarbības praksi.

<https://mneguidelines.oecd.org/>

